cena 7 din

DE

12. julija 1980

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Dušan Gačnik, odgovorna urednica: Majda Žlender

DELAVSKA ENOTNOST

št. 27 — leto XXXIX

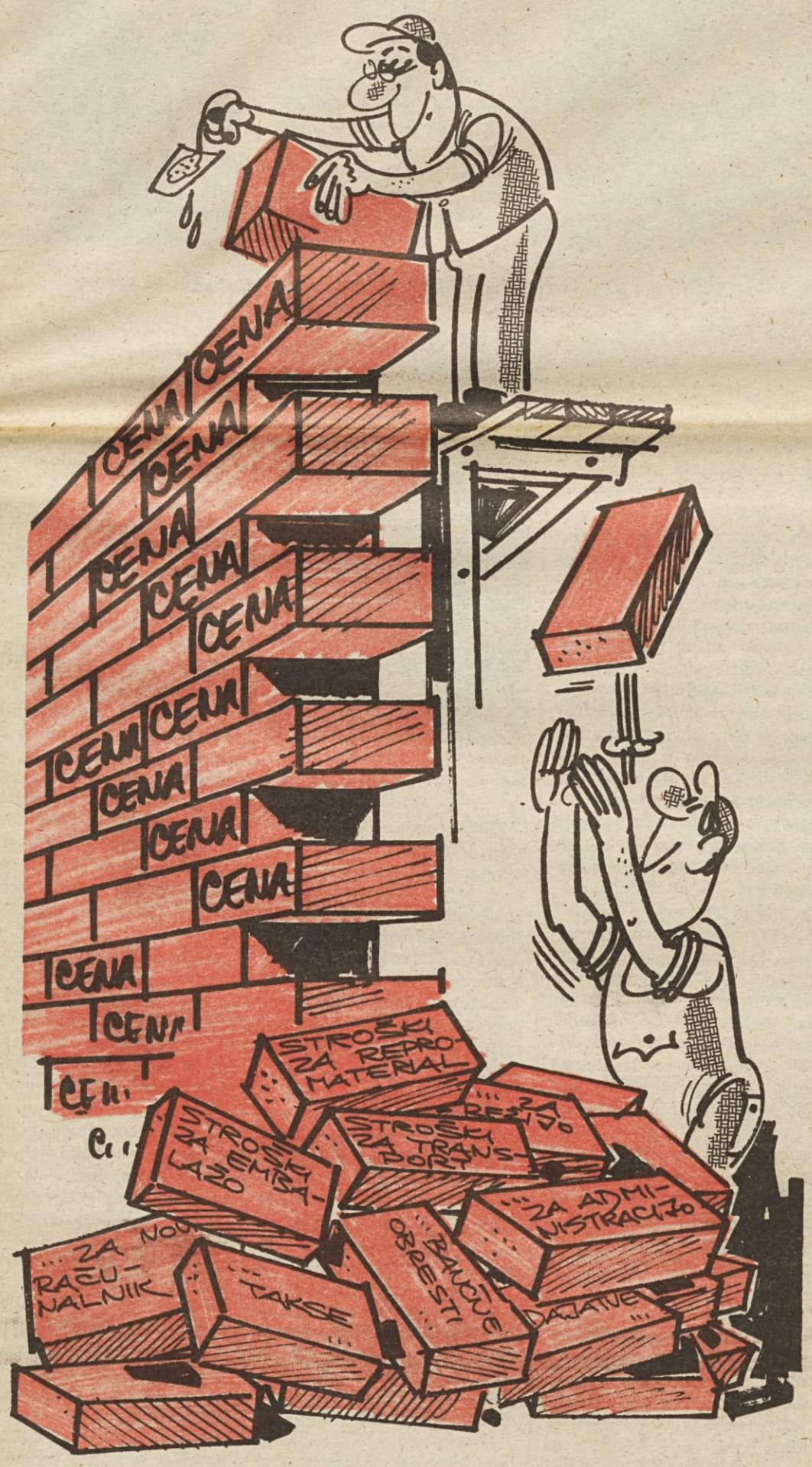

»Še to opeko, pa še to, ... poglej, kako nama stavba hitro raste.«

Stabilizacija je namenjena vsem

Težave, v katerih se je letos znašlo naše gospodarstvo, poznamo. Tudi beseda stabilizacija ni nič novega, saj smo se prav z njo »spogledovali« že lani in tudi kakšno leto poprej. Žal pa vse preveč le spogledovali, saj bi drugače že poprej lahko odpravili marsikatero pomanjkljivost in utrdili razmajane temelje našega gospodarjenja.

Prvi zvezni paket ukrepov, ki mu bodo sledili še nekateri, je že napovedal, da gre tokrat zares. Čeprav počasi, se vendarle že čutijo premiki v posameznih okoljih, ko se v zapletenih situacijah, s katerimi se soočamo, uveljavljajo tiste prvine našega samoupravnega sistema, ki doslej niso in niso mogle prav zaživeti. Tako so se Ljubljančani odločili, da bodo najbrž ves presežek, ki se je nabral v splošni porabi nad planiranim zneskom, namenili za pokrivanje višjih stroškov pri proizvodnji mleka, mesa in premoga. Dogovor je z zasavskimi rudarji, ki bodo v prihodnjih desetih prostih sobotah izkopali dodatnih 20.000 ton premoga in z njimi pokrili izpad dobav iz rudnikov v Bosni in Hercegovini. Toda še pomembneje je, da so se tudi dogovorili, da bo Ljubljana poslej sodelovala na osnovi dohodkovnih povezav tudi v dolgoročnem razvoju zasavskih premogovnikov.

Pa še eno prednost imajo podobni dogovori, saj Ljubljana nikakor ni izjemen primer. S takšnimi učinkovitimi in hitrimi reakcijami na probleme, ki se pojavljajo na tržišču, ko gre za pomanjkanje nekaterih življenjsko nujnih izdelkov, bomo lahko preprečevali izbruhe takoimenovane potrošniške mrzlice.

Žal pa vsi še vedno nismo doumeli pravega pomena stabilizacije in njenih večstranskih učinkov. Zadnji čas je, da si odkrito pogledamo v oči in priznamo, da je stabilizacija namenjena prav vsem, da bo življenjski standard vseh v prihodnje nižji, kot je bil doslej, pa čeprav bomo več in bolje delali. Zato nikakor ne bomo mogli enostavno spregledati primerov, če bomo uvažali pralni prašek namesto surovin za njegovo izdelavo, ali če bo izdelovalec praška imel polna skladišča in ga ne bo dal v prodajo, ker želi višjo ceno. Tudi primerov, da enostavno zapremo vse trgovine v prazničnih ali prostih dneh na obali, ko na drugi strani pričakujemo, da bi prav priliv iz turizma napolnil devizno blagajno, si ne bomo mogli več dovoliti.

Še vrsto podobnih nedoslednosti in neodgovornosti bi lahko našteli, tudi takšnih » z druge plati«. O tem, da so si doma nekateri napravili zaloge praškov, kave, sladkorja in drugih izdelkov. Najbrž pa je mogoče reči tudi to, da bolj zašiljeno pisanje marsikje ne bi bilo sprejeto, in smo že lahko slišali celo komentarje o »nekakšnih novinarskih racah«. In vendar vsi vemo, da je takšnih primerov in anomalij veliko in da se z njimi moramo spoprijeti. Vendar pa ne tako, da si bomo na svojem delovnem mestu zapirali oči pred težavami potrošnikov in skrbeli le za svoj dohodek, ko pa bomo zapustili tovarniške ali pisarniške prostore, pa se bomo v hipu prelevili v nezadovoljnega potrošnika, ki bo po dolgem in poprek le kritiziral trenutno pomanjkanje tega ali onega izdelka.

Skrajni čas je torej, da nehamo le preverjati sezname nalog, ki jih moramo uresničiti. Takoj moramo pričeti s preverjanjem izpolnjevanja nalog vsakega posameznika in vseh skupaj. Tiste pa, ki se še vedno izmikajo, moramo poklicati na odgovornost, ne glede na to, kdo je ta posameznik in zakaj se izmika. Prednostni načrt aktivnosti pri uresničevanju nalog komunistov za ekonomsko stabilizacijo, ki ga je na svoji zadnji seji obravnavalo predsedstvo CK ZKS in ga bodo dobile vse osnovne organizacije zveze komunistov, je zagotovo dobro izhodišče. Posebej še, če se spomnimo prve gospodarske reforme in Kraigherjevih besed, ko je dejal, da je stabilizacija bitka, ki jo moramo izbojevati, ker se bomo sicer z njo srečali čez nekaj let. Očitno takrat nismo dovolj resno vzeli njegovih besed in danes smo v novi, hujši in bolj ogorčeni bitki. Od nas samih je odvisno, ali jo bomo izpeljali, kljub zavesti, da se bomo morali danes marsičemu odreči, na kar smo bili včeraj navajeni, toda le zato, da bomo jutri bolj uspešni.

Majda Žlender

Iz vsebine:

Klepet v uredništvu
Še vedno premalo znanja Stran 2

Zlorabljanje sporazumov
Izsiljevalsko sporazumevanje Stran 5

Nova rubrika in
Kopica novih sodelavcev Stran 9

Cene so zamrznjene, toda dejstvo je, da dolgo ne bodo mogle ostati
Prihaja odjuga — ali grozi poplava? Stran 3

Slabi temelji v stanovanjskem gospodarstvu
Dohodek TOZD v kvadratnih metrih Stran 7

Ugotovitve 8. občnega zbora Zadružne zveze Slovenije
Doklej bomo gradili na najboljši zemlji Stran 6

Predsedstvo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije
Potrebujemo usklajene stabilizacijske ukrepe Stran 4

Nagrada za dolgoletno delo v sindikatih
Stroj — največja ljubezen Stran 8

Družbeni pravobranilci in naša samoupravna veljava
Kdo skrbi za resnično samoupravo Stran 6

Deliti po načelih svobodne menjave in solidarnosti

Odkar cene živil, različnih porabnih dobrin in vseh vrst storitev nezadržno lezejo navzgor, je postala delitev dohodka spet osrednja tema razgovorov v gospodarskih krogih pa tudi v javnosti. Najbolj narašča temperatura ob vprašanju, kje je tista točka v delitvi dohodka, ki še spodbuja naraščanje proizvodnosti dela, hkrati pa ne dovoljuje, da bi vrednost dinarja zaradi pretirane višine osebnih dohodkov prehitro upadala. Po domače: kako deliti, da ne bi prejemali več, kot zaslužimo.

Vse kaže, da letos ne bomo veliko delili, pa čeprav bi si privoščili še toliko sprememb v normativnih aktih o delitvi. Pri razporejanju dohodka je namreč treba upoštevati, da se moramo že letos čimbolj približati razmeram, kakršne naj bi v delitvi dohodka veljale ob koncu uresničevanja prihodnjega srednjeročnega načrta družbenega razvoja. Zaradi potrebe po povečanju akumulativne sposobnosti gospodarstva v prihodnjem letu še ne bo mogoče uresničiti načela, naj bi realni osebni dohodki naraščali v enakem obsegu kot produktivnost dela. Zato lahko pričakujemo, da bodo rasli nekoliko počasneje. Pri tem naj bi tiste organizacije združenega dela, ki bodo dosegle večjo rast dohodka, kot znaša povprečje in ki imajo že sedaj višje osebne dohodke na pogojno nekvalificiranega delavca, kot je republiško povprečje, povečevale osebne dohodke počasneje kot druge, tako da bi se hitreje povečala sredstva za razširjeno reprodukcijo.

Vedeti pa moramo ob tem tudi, da je pri razporejanju dohodka, pri oblikovanju sredstev za osebne dohodke in pri delitvi teh sredstev treba zagotoviti tudi materialno in socialno varnost zaposlenih. Zato bi kazalo na podlagi strokovnih analiz ponovno izdelati pregled minimalnih družbeno priznanih življenjskih potrebščin, ki naj bi bil tudi v prihodnje podlaga za dogovarjanje o najnižjih osebnih dohodkih.

Da bi povečali reprodukcijsko sposobnost gospodarstva kot edino zdravo osnovo za našo pospešeno gospodarsko rast, bodo torej ob nižji rasti osebnih dohodkov od produktivnosti dela — nominalni dohodki za skupno porabo iz prispevkov predvidoma rasli počasneje kot družbeni proizvod. Zato bo potrebno še bolj uveljaviti neposredno družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje med delovnimi ljudmi in delavci na teh področjih, in s tem, po načelu svobodne menjave dela in solidarnosti, zagotoviti dovolj sredstev za uresničevanje nalog, zlasti še na področju strokovnega izobraževanja, specifičnih zdravstvenih storitev, raziskovalnega dela, telesne kulture in drugih podobnih dejavnosti.

V. B.

Premišljena delitev dohodka na akumulacijo in porabo

Le načrtno delo pelje do uspehov

Hkrati z uresničevanjem protiinflacijskega programa in drugih stabilizacijskih ukrepov se zelo naglo poglablja razlika med organizacijami združenega dela tako pri pridobivanju kot pri delitvi dohodka. Delovni kolektivi, ki imajo svoje delo dobro organizirano in dobro delajo, tudi dobro zaslužijo, a tisti, ki se ne sprašujejo dosti, kako bo jutri, ampak mislijo samo na danes, le životarijo.

Prebiranje gradiva o elementih za sestavo novega srednjeročnega plana družbenega razvoja, o katerem pravkar razpravljajo vse družbenopolitične organizacije in skupščine, nam pove, da nas čaka še veliko dela — če resnično želimo pospešiti naš razvoj.

Sleherna organizacija združenega dela bi, denimo, morala — če hoče napredovati — izoblikovati svoj program dolgoročnega družbenoekonomskega razvoja. Takšnih programov pa veliko organizacij nima. Razen tega bi morali hitro razvijati tudi celoten sistem planiranja na ravni TOZD, krajevnih skupnosti in občine, ki se morajo vključevati v vse faze izdelave razvojnega koncepta širših družbenopolitičnih skupnosti — če naj bodo načrti družbenega razvoja res rezultat skupnih prizadevanj in teženj delovnih ljdi, ne pa le strokovna naloga naših znanstvenih ustanov. Če hočemo doseči uspešno gospodarsko aktivnost »samoupravnega združenega dela«, kot imamo navado reči, potem ga je treba s pomočjo planiranja povezati v funkcionalno celoto. Plan mora kot samoupravni sporazum in družbeni dogovor postati ena izmed temeljnih oblik samoupravnega gospodarjenja, ki naj zagotavlja kar največjo možno materialno in družbenopolitično uravnovešenost naših ustvarjalnih prizadevanj.

Nato — zaposlovanje! Še vedno ni povsem jasno, kaj je to »nezaposlenost«. Ali so nezaposleni tisti, ki iščejo delo, pa se nočejo oprijeti slehernega, ali le tisti, ki se morajo zaposliti, če hočejo živeti. Že večkrat smo slišali zahtevo, da morajo imeti prednost pri zaposlovanju šolani in strokovno usposobljeni ljudje, in da ponekod zasedajo delovna mesta strokovno neusposobljeni ljudje. Delovne skupnosti bi morale zato zahtevati od vseh delavcev, ki nimajo ustrezne izobrazbe za opravljanje svojega poklicnega dela, da si jo čimpraj pridobijo — ali pa gredo. Kako pridobijo? Predvsem s stalnim izpopolnjevanjem sistema dopolnilnega strokovnega izobraževanja in usposabljanja zaposlenih ali na delovnem mestu ali v strokovnih šolah.

Vinko Blatnik

KLEPET V UREDNIŠTVU

Še vedno premalo znanja

Večkrat je slišati, da je pomanjkanje znanja delavcev o samoupravljanju, gospodarjenju, skratka o aktualnem družbenopolitičnem in ekonomskem dogajanju v naši družbi tudi ena od ovir za večkrat premajhno ali celo nezainteresirano sodelovanje delavcev v procesih samoupravljanja in odločanja. Da bi to vrzel čimbolj zapolnili, nepoznavanje je navsezadnje tudi posledica razmeroma hitrih sprememb in razvoja, si že vrsto let na različnih ravneh prizadevamo za čimbolj učinkovito, vsestransko in vsebinsko družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje delavcev.

Razvijanje takega sistema izobraževanja in usposabljanja, katerega cilj ni samo usposabljanje delavcev za uspešno samoupravljanje, pač pa tudi njihovo osveščanje in oblikovanje v vsestranske socialistične osebnosti, je ena temeljnih političnih nalog tudi Zveze sindikatov Slovenije.

V okviru sindikatov za to skrbi center RS ZSS in RK ZSMS za družbenopolitično usposabljanje. Da bi zvedeli kaj več o tem usposabljanju, tako o pridobljenih izkušnjah kot o problemih, smo na pogovor v uredništvu povabili direktorja centra Zdravka Troho.

Lani februarja je republiški svet Zveze sindikatov Slovenije sprejel stališča s temeljnimi vsebinskimi in metodičnimi napotki o družbenopolitičnem usposabljanju v Zvezi sindikatov Slovenije. Stališča torej imamo, kaj pa njihovo uresničevanje?

»Zelo je različno; od organizacije do organizacije in od občine do občine. V celoti pa ne moremo biti zadovoljni, saj marsikje sploh še niso izdelali konkretnih in uporabnih stališč in jih prilagodili potrebam svoje okolice tako, da bi si pripravili svoj lastni program in stvaren načrt dela. Manjka torej sistematičnosti in konkretnih akcij.«

Prav gotovo lahko govorimo o napredku, seveda pa tudi o slabostih!

»Izbor tematike za politično usposabljanje je gotovo boljši, tako po kakovosti in raznolikosti kot prilagojenosti okolju. Prav tako je več oblik kot doslej.

Poglavitno slabost vidim v siromašenju in ožanju vsebine usposabljanja. Preveč je pragmatizma in »akcijske« enodnevne usmerjenosti. To hitro izčrpa našo politično akcijo in jo osiromaši, potem pa ne vemo, kaj delati. So primeri, ko skličejo enodnevni »seminar« s sedmimi različnimi temami, kar udeležencem ne daje niti površne informacije, kaj šele da bi jih usposabljali. Žal so tudi pojavi, ko nekateri še tako skromno samoupravno marksistično teorijo proglašajo in odklanjajo kot »filozofiranje«, historicizem, na drugi strani pa ne znajo ne sebi ne drugim odgovoriti na vprašanje, kaj je dohodkovna povezanost, kaj je svobodna menjava dela ipd. Vzemite za primer Kardeljevo delo »Smeri razvoja . . .«. Nekateri so se zadovoljili s tem, da so, kot pravijo, poslušali predavanje o Kardeljevi knjigi. Ta mojstrski izdelek nam mora biti trajnejši vir za politično usposabljanje. Delavcu mora usposabljanje dati močno oporo za opravljanje samoupravljalske funkcije, s tem pa tudi odpirati jutrišnjo perspektivo.

Kako pa v centru programirate družbenopolitično usposabljanje?

»Podlaga za vsakoletni program so stališča, analize in ugotovitve, skupne in specifične — sindikalne — družbenoekonomske naloge. Za jesen 1980 in prvo polletje 1981 smo pripravili osem tematskih področij, ki so prežeta z vsebino in nalogami družbenoekonomske stabilizacije kot trajne naloge subjektivnih sil. Osnutek takega okvirnega programa bomo obravnavali v republiškem svetu, za vsako temo pripravili teze in gradivo in tako opremljenega poslali občinskim svetom zveze sindikatov, medobčinskim svetom ter republiškim odborom, delavskim univerzam in klubom samoupravljalcev, da ga bodo lahko uporabili pri njihovem skupnem programiranju in načrtovanju potreb po družbenopolitičnem usposabljanju. Programe usklajujemo v koordinacijskem odboru za družbeno izobraževanje pri republiški konferenci SZDL Slovenije. Usklajevati pa bi jih morali tudi v občinah in organizacijah združenega dela.«

Oblike usposabljanja so različne, katere pa so glavne in katere najuspešnejše?

»Najbolj razširjena oblika so seminarji in tečaji za usposabljanje vodstev ter članstva osnovnih organizacij in konferenc OO ZS. Potem so tu še politične šole, posvetovanja, predavanja itd. Najuspešnejše so sistematične oblike, kjer skozi daljše obdobje, npr. v nekaj dneh, tednih, posameznik podrobneje spozna vsebino in tudi sam aktivno sodeluje.

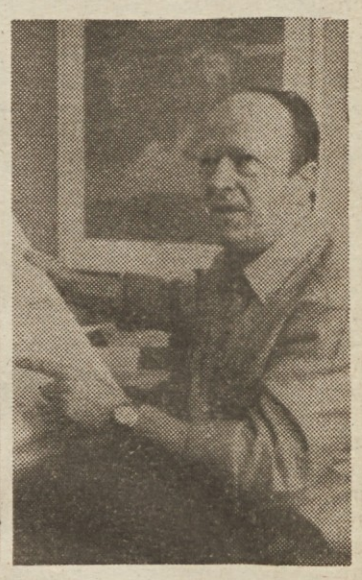

Prizadevamo si za čimbolj učinkovito vsestransko družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje delavcev.

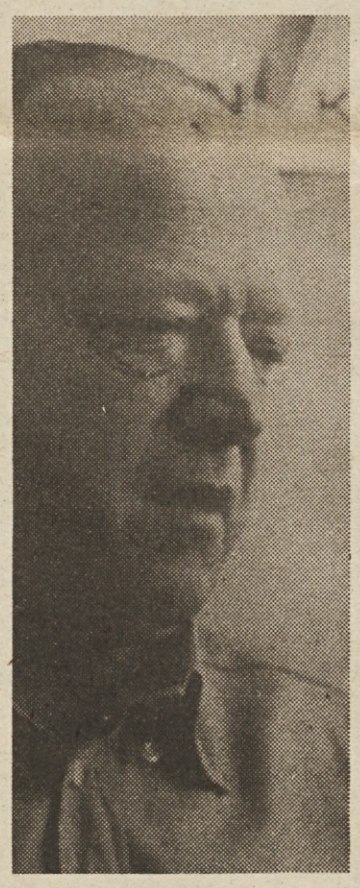

Zelo uspešno je tudi usposabljanje vodstev republiških odborov sindikatov. Lahko rečem, da je tu najbolj viden napredek v kakovosti in racionalizaciji. Vsako obliko usposabljanja tako dodelamo, da se lahko zaključi s konferenco ali sejo vodstva. Toda prav sindikalna vodstva republiških odborov najbolj opozarjajo na potrebe za politično usposabljanje poslovodnih struktur.

Že ustaljena oblika je dvomesečni politični tečaj, ki ga je v šestih letih obiskovalo več kot tisoč mladih sindikalnih in mladinskih aktivistov. Tečaj vsako leto posodobimo, za naprej pa pripravljamo multiplikacijo v večjih središčih ter organizacijo časovno daljše verificirane oblike izobraževanja in usposabljanja, vključene v sistem usmerjenega izobraževanja za potrebe zveze sindikatov.«

S kom sodelujejo sindikati pri političnem usposabljanju?

»Glavni nosilec, organizator in izvajalec so delavske univerze, ki v večini primerov uspešno sodelujejo s sindikati, uvajamo pa dohodkovne odnose v smislu svobodne menjave dela. Moram pa dodati, da nekateri občinski sveti sami organizirajo nekatere krajše oblike »usposabljanja« kot »cenejše«, ker svojega dela in sredstev ne vračunajo v ceno; če pa prištejemo še to, so take oblike gotovo dražje in praviloma slabše. Nekateri klubi samoupravljalcev zelo uspešno delujejo kot oblika dela zveze sindikatov za izmenjavo samoupravljalskih izkušenj. To je prav. Ni pa prav in tudi ni smiselno, da nekateri klubi — ker imajo več denarja — enostavno »prevzemajo« vlogo in naloge delavskih univerz, namesto da bi krepili to funkcijo delavskih univerz. Zveza sindikatov Slovenije namreč prav prek delavskih univerz in klubov samoupravljalcev uspešno uresničuje svojo politično nalogo in odgovornost za družbenopolitično usposabljanje samoupravljalcev.«

In kader za usposabljanje?

»Mislite organizatorje in predavatelje. Napredek je: vsak dan je več samostojnih kakovostnih in dinamičnih predavateljskih aktivov v občinah in zato vedno manj potreb za pomoč »od zunaj«. Premalo pa jih usposabljamo. Tu smo šibki, površni in nedosledni. Kakovostne, pridne in uspešne premalo spodbujamo in vrednotimo. Mislim, da bi morali v republiki napraviti več za redno usposabljanje predavateljev.

Pa še to: nikakor ne moremo iz začaranega kroga. Nimamo kadrovske evidence tistih, ki so uspešno končali eno od oblik idejno-političnega usposabljanja, ne samo v zvezi sindikatov, ampak tudi v ZKS, kjer imajo najbolj razvite oblike usposabljanja. Ker tega nimamo v občini, še manj pa v organizacijah združenega dela, se dogaja, da enako ali podobno predavanje, temo ali razpravo posameznik posluša večkrat.«

Za konec še vprašanje: kakšen je pravzaprav takle tečaj?

»Glede na teme in njihovo številčnost je tudi delo udeležencev tečaja dokaj zahtevno, saj delajo tudi po enajst ur na dan, poleg tega pa morajo iz pomembnejših predmetov opraviti seminarske naloge, na koncu pa jih čaka še testno preverjanje znanja. Za sam tečaj pa je značilno, da udeleženci vseskozi ali v obliki obveznih razprav ali kako drugače aktivno sodelujejo. Vsekakor bi veljalo tak način izobraževanja in usposabljanja delavcev iz neposredne proizvodnje (zlasti mladih) nadaljevati tudi v prihodnje.«

rč

Cene so zamrznjene, toda dejstvo je, da dolgo ne bodo mogle ostati

Prihaja odjuga – ali grozi poplava?

»... Z uresničevanjem zakona o združenem delu postaja delavski razred resnično vladajoča gospodarska in politična sila. Naši delovni ljudje, proizvajalci — od temeljne organizacije združenega dela do najvišjih oblik združevanja dela in sredstev — postajajo neposredni nosilci razširjene reprodukcije in vseh družbenih zadev. S tem prevzemajo odgovornost tudi za naš celotni družbeni razvoj...«

Tito na XI. kongresu ZKJ, 1978

Veselin Djuranović, predsednik Zveznega izvršnega sveta, je na 11. seji CK ZKJ (na tej seji je ZKJ obravnavala stabilizacijske ukrepe, ki jih je ZIS uveljavil v začetku junija) dejal: »...Najbolj zapleteni in najhujši problemi se bodo pojavili na področju cen...«

Predsednik izvršnega sveta je imel »tisoč in en razlog« za to trditev. Gre za podražitev uvoza in vpliv te podražitve na stroške poslovanja. Velika zajemanja iz dohodka tudi silijo delovne organizacije, da iščejo izhod za svoje težave v poviševanju cen. Investicijska vlaganja so hudo pretirana. Kolektivi so se navadili, da prenizko raven storilnosti in učinkovitosti gospodarjenja skušajo nadomestiti z višjimi cenami. Med cenami surovin, repromaterialov ter končnih izdelkov in storitev so velika nesorazmerja. V letošnjem letu so v prvih petih mesecih cene v večini primerov presegle raven, ki jo je resolucija o uresničevanju srednjeročnih ciljev razvoja v letošnjem letu predpisala za celo leto, In tako naprej.

Bo tudi to delo vračunano v ceno? *Fotografija: Marjan Jager*

Zamrznitev — zaščita ukrepov

Da bi zavaroval pozitivni vpliv spremembe tečaja dinarja, je zvezni izvršni svet hkrati tudi do nadaljnjega zamrznil cene. Zamrznitev naj bi veljala toliko časa, dokler ne bi bili pripravljeni še drugi stabilizacijski ukrepi, ki bi prvič preprečili, da bi prehitro narasle cene izničile pomen devalvacije, in drugič, ki bi pripravili podlago za še poglobljeno samoupravno odločanje o tem vprašanju. Vsekakor pa je trenutno poglavitni cilj zamrznitve cen v tem, da bi z nenadnim dvigom cen ne poslabševali že tako upadajočega standarda delovnih ljudi (sindikate še posebej skrbi prav standard in zagotavljanje socialne varnosti delavcev z nizkimi osebnimi dohodki). Porast domačih cen v skladu z devalvacijo dinarja pa bi seveda povsem izničil zanimanje združenega dela za izvoz, se pravi zanimanja za tisti cilj, za katerega smo se z devalvacijo pravzaprav potegovali.

Kajpak gospodarstveniki že zdaj postavljajo vprašanje, ali bo ZIS lahko cene zadržal v rasti, tako kot je v svojem poročilu na CK ZKJ navedel Veselin Djuranović. Cene naj bi letos le izjemoma popravljali in sicer tam, kjer je to zares nujno in povezano z nerešljivimi gospodarskimi in socialnimi, s tem pa tudi s političnimi problemi. Vsi popravki naj bi bili v skladu s svetovno ravnijo cen. Nikakor ne bi smeli dovoliti nikakršnega popravka cen, ki že presegajo raven svetovnih cen za enak izdelek. To z drugimi besedami pomeni, da bo moralo gospodarstvo velik delež podražitev uvoženih surovin prenesti na svojih plečih in da bo moralo iskati nadomestilo za višje proizvodne stroške ne v višjih cenah, ampak v takoimenovanih notranjih rezervah (višji produktivnosti, selekciji proizvodnega programa, večji varčnosti, večji kakovosti izdelkov itd.).

Glede na število zahtevkov za poviševanje cen, ki so bili že pred devalvacijo dinarja in zamrznitvijo cen na zavodu za cene in pa glede na to, da si je po nekaterih virih v Jugoslaviji že 70 odstotkov delovnih organizacij »privoščilo« dvig cen preko v resoluciji dogovorjenih okvirov, bo najbrž ZIS težko zdržal pritisk na cene. Zadrževanje za dalj časa tudi ni dobro, saj se težave samo še kopičijo. Poleg tega absolutna raven cen ni tako pomembna, kot so pomembne relativne cene — odnosi med cenami surovin, repromaterialov, končnih izdelkov, storitev... (dr. Jože Mencinger z ekonomskega inštituta pravne fakultete v Ljubljani).

Zvezni izvršni svet je v škripcih. Cene bi bilo dobro sprostiti, oziroma dati delavcem možnost, da jih določajo na samoupravni način. Toda za zdaj vse tiste silnice, ki so do zamrznitve kvarile samoupravno odločanje o cenah oziroma bile krive, da samoupravno odločanje ni polno zaživelo, še vedno niso izničene. Drugače povedano, ZIS (do pisanja tega članka) še ni izdal drugega paketa ukrepov za stabilizacijo gospodarstva, v katerem naj bi po napovedih bili tudi nekateri ukrepi v zvezi s cenami. Odloženo je tudi izvajanje zakona o temeljih sistema cen in družbeni kontroli cen, ki naj bi ga začeli uporabljati od 12. julija letos dalje. Ker niti zveza niti republike (v njihovih obsegih pristojnosti) še niso storile vsega, da bi začeli ta zakon dosledno in celovito izvajati, bo prišel v uporabo šele ob koncu tega leta. Do takrat naj bi se dogovorili o potrebnih predzakonskih predpisih in do takrat naj bi nad cenami držal roko zvezni izvršni svet. To pa seveda ne pomeni, da cen do takrat ne bo moč spreminjati, ali pa da ne bi bilo moč z zakonom o združenem delu usklajevati številnih »samoupravnih« sporazumov o cenah.

Tržne zakonitosti končno v veljavi

ZIS bo moral torej pripraviti prehod na tržni sistem oblikovanja cen. To pomeni, da cen ne bo moč preprosto zidati z dodajanjem vseh stroškov, ne da bi pri tem upoštevali tudi druge tržne zakonitosti, med katerimi so »zakon« ponudbe in povpraševanja, vpliv večje proizvodnosti itd. Vsekakor prehod na tržni sistem oblikovanja cen ne bo hiter in tudi ne preprost, saj smo dolgo navajali tako gospodarstvo kot celotno družbo na to, da je bilo cene moč sorazmerno zelo lahko prilagajati potrebam in željam tako gospodarstva (oziroma posameznih delov gospodarstva) kot družbenopolitičnih skupnosti (proračuni itd.). Treba bo tudi vzpostaviti pravilna razmerja med cenami, oziroma v primarni delitvi, v kateri zdaj dohodek preveč odteka spod prstov tistih delavcev, ki so ga ustvarili, v druge roke. V tem preprostem članku kajpak ni moč razčleniti vseh silnic, ki so vplivale in še vplivajo na rast cen in njihova razmerja pri nas in orisati vse posledice neravnovesja med cenami. Razvozlavanje tega vozla bo težko še za strokovnjake, čeprav dr. France Černe sodi, da je abeceda zdravega gospodarstva preprosta. Žal pa naše gospodarstvo po vsem sodeč ni najbolj pri zdravju, pa zato zdravljenje ne bo tako preprosto. Dr. Černe pravi takole: »Treba bi bilo metodološko bolj strokovno, strožje, spontano in načrtovano bilancirati poglavitne gospodarske tokove in se pri tem opreti na objektivne ekonomske zakonitosti (kar bi pripomoglo k razčiščevanju položaja različnih gospodarskih dejavnosti po devalvaciji). Treba bi bilo izpopolniti mehanizem družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja, ki naj bi upoštevalo načrtovane bilančne razmere ter tržne zakonitosti.«

Ukrepi, navaja dr. France Černe, naj bi bili v postopnem spreminjanju paritete cene v prehodu na tržno formiranje cen v politiki bolj smotrnega zaposlovanja delovne sile; v izboljšanju produktivnosti tako imenovanih družbenih služb; v razvijanju učinkovitejšega akumulacijsko-investicijskega mehanizma, temelječega na sprejetem načrtu ter preverjenega po tržnih zakonih; v politiki nadaljnjega omejevanja nepotrebne porabe, v selektivni politiki dragega denarja, v selektivni, bolj dolgoročni in trdni »fiskalni« politiki, v politiki splošnega varčevanja, v izpopolnjenem deviznem režimu preliva in odliva deviznih sredstev, v bolj dejavni politiki enotnega jugoslovanskega trga za izdelke, produkcijske faktorje, finančna sredstva itd.

Na minuli 7. seji CK ZIS pa je Janez Korošec v uvodnem poročilu o stabilizacijskih ukrepih dejal o cenah med drugim tudi tole: »...Zavedati se moramo, da brez sprememb odnosov, načinov in oblik ter meril izvajanja politike cen, pričakovanih rezultatov ne bomo dosegli. Zato bi do konca leta morali zagotoviti, da bi delavci v organizacijah združenega dela v čimvečji meri samoupravno urejali cenovne odnose. Ustvariti moramo pogoje za nadaljni razvoj združevanja dela in sredstev na dohodkovnih odnosih, kar je pogoj, da bodo delavci sami postali subjekt uresničevanja odgovornosti za izvajanje politike cen. Pri oblikovanju cen proizvodov in storitev moramo uveljaviti tržne kriterije in kriterije novega zakona o temeljih sistema cen in družbeni kontroli cen... Do uveljavitve novega zakona o cenah moramo zagotoviti vsaj nekatere elemente podružbljanja na tem področju. Ustanoviti je treba družbeni organ pri zveznem (DD o zvezni skupnosti za zadeve cen je že podpisan) in republiškem organu za cene, ki bo sprejemal odločitve z vso politično in strokovno odgovornostjo. S tem bi zagotavljali tudi v sedanjih pogojih večji družbeni vpliv pri izvajanju politike cen, predvsem pa tudi uresničevanje odgovornosti pri izvajanju politike cen s strani združenega dela.

Zoper zakon močnejšega

Eden od bistvenih pogojev za celovito samoupravno odločanje o cenah je torej uravnavanje razmerij med cenami. Neravnovesje med cenami surovin, polizdelkov ter končnih izdelkov in storitev je eden od vzrokov za številne stranpoti v samoupravnem sporazumevanju o cenah. Delavci so sami, s politiko pravice močnejšega v medsebojnih »bojih«, prekritih z zaveso samoupravnega sporazumevanja, krojili »pravičnejše« odnose med cenami in v delitvi dohodka. Ker pa so bila ta dejanja večinoma nasilna, samoupravni sporazumi izsiljeni s pritiski in grožnjami (in tudi konkretnimi ukrepi, kot so začasne ustavitve dobave surovin ali poizdelkov), odnosov v primarni delitvi niso popravljala. Tiste delovne organizacije, ki so bile v takšnih sporazumih pritisnjene ob zid in so morale pristati na višjo ceno, ki jo je zahteval dobavitelj, so to breme kajpak kar se da naglo prevalile na — potrošnike. Tako se razmerja v cenovnih odnosih sploh niso spreminjala in spirala se je čez čas ponovno zasukala. Za preprečevanje takšnih odnosov pa imajo »škarje in platno« v rokah celo zdaj, v času administrativnega določanja cen in pomanjkanja vrste zakonskih določil o cenah, v rokah tako zvezna administracija kot združeno delo. Zvezna administracija mora pohiteti s pripravo vseh potrebnih zakonskih aktov in z družbenim dogovorom o politiki cen, ki bo zdaj zavoljo zadnjih stabilizacijskih ukrepov nekaj spremenjena. Združenega dela pa pravzaprav ne bi smelo ovirati dejstvo, da so cene za zdaj zamrznjene in da manjkajo nekateri zakonski akti. Do konca leta ima dovolj časa, da pripravi v dohodkovnih, oziroma tehnoloških verigah takšne samoupravne sporazume o dohodkovnih odnosih (ki so v bistvu dogovori o cenah), da bodo v skladu z zakonom o združenem delu. Časa je dovolj, da združeno delo že podpisane sporazume — o skupnih vlaganjih, o cenah, o dohodkovnih odnosih, ki so danes razen redkih izjem vsi po vrsti sklenjeni na nesamoupraven način in jim je končni cilj dvig cene, oziroma povišanje dohodka — ponovno preveri, pogleda, kaj je v njih monopolističnega, kaj diši po zapiranju trga, kaj po izsiljevanju, katera določila zakona o združenem delu, na katere se ti sporazumi sklicujejo, so v njih uporabljena mimo duha zakona.

Skratka, ni vse v ukrepih, ki naj bi jih pripravil zvezni izvršni svet. Le-ti ne bodo prinesli novih odnosov v cenah sami po sebi — le pripravili bodo pot do tega cilja. Pot pa bo moralo premeriti gospodarstvo samo s samoupravnim dogovarjanjem, ki bo resnično v duhu teženj zakona o združenem delu.

Boris Rugelj

DE

Založba DE — zbirka Družbenopolitično usposabljanje

Na pobudo Odbora sindikatov Slovenije za mednarodno dejavnost bo v založbi DE v zbirki DPU izšla brošura

Deklaracija o razvoju

PRED IZIDOM

(Deklaracija, ki je bila sprejeta na svetovni sindikalni konferenci v Beogradu)

z daljšim predgovorom (sindikati po svetu danes), ki ga je napisal Vlajko Krivokapić, glavni urednik Komunista.

Svet ZSS, posebej pa Odbor sindikatov Slovenije za mednarodno dejavnost, **poziva vse občinske svete ZSS in vse osnovne organizacije ZSS, da naročijo brošuro ter da proučijo deklaracijo.** Brošura je pomembno informativno in študijsko gradivo.

Brošuro lahko po ceni 20 din za izvod naročite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4.

Predsedstvo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije o ukrepih ZIS

Potrebujemo usklajene stabilizacijske ukrepe

Kakšne posledice bodo imele spremembe in dopolnitve resolucije o razvoju za letošnje leto in ukrepi ZIS — ki jih še ne poznamo — na življenjski standard delavcev, je bilo prvo vprašanje članov predsedstva sveta ZSJ na seji, ki naj bi opredelila stališča sindikatov do novih stabilizacijskih ukrepov.

Člani predsedstva sveta ZSJ so ugotovili, da so argumenti dokazovanja upravičenosti predloženih ukrepov prepričljivi in da bi kazalo zagotoviti združenemu delu vpogled v ukrepe, še preden so ti sprejeti. Tako bi se organizacije laže pripravile na uresničevanje dogovorjenih ukrepov, ki naj jih sindikati tudi podpro.

Ob tem je Miran Potrč ugotovil, da so že prejšnja stališča predsedstva sveta ZSJ dobronamerno in pravočasno opozorila, da potrebujemo skladne ukrepe zaradi celovitega delovanja stabilizacijskih prizadevanj v OZD in da je pri sprejemanju stabilizacijskih ukrepov potrebno temeljitejše sodelovanje združenega dela prek gospodarske zbornice, sindikatov in drugih dejavnikov. Prav tako so sindikati že prej poudarjali, da niso zgolj omejitve v osebnih dohodkih dejavniki stabilizacije in da je treba zaradi tega proučiti vpliv vseh vrst porabe na nestabilizacijska gibanja, ki se še vedno nadaljujejo. Pri tem je Potrč opozoril na nekatere dejavnike nestabilnosti kot so investicije, denarno-posojilna politika, naraščanje proračunov itd.

Vtis, da gradimo stabilizacijo predvsem na plečih delavcev, je torej upravičen. Kaže pa, da v upravnih krogih vztrajajo pri hitrem ukrepanju, ki na nek način mistificira stabilizacijsko ukrepanje, saj so na primer pri cenah zahtevali od predsedstva sveta ZSJ stališča v dveh dneh. Čeprav gre za zelo pomemben dogovor, pa v ZSJ na takšno naglico niso mogli pristati. Dogovorili so se, da bodo opravili posvete o tem, v najkrajšem možnem roku, vendar z vso resnostjo. Hkrati so se strinjali, da v času devalvacije ni treba dovoljevati naraščanja cen, če to ni res izjemno pomembno, hkrati pa menili, da z oviranjem podražitev ne kaže obnavljati odnosov, ki škodujejo samoupravljanju, torej tudi stabilizacijskim gibanjem.

Posebej so se zavzeli za ugotavljanje spodnje meje realnih osebnih dohodkov, čeprav je znano in logično, da stabilizacije ne moremo uresničevati brez težav pri ohranjevanju sedanjega življenjskega standarda. Vso nadaljnjo akcijo namreč lahko sindikati gradijo le na temelju znanih odločitev o tem, kaj je realni osebni dohodek v vsakem letu posebej in kaj je realna obremenitev delavskega razreda s stabilizacijskimi ukrepi. V kolikor bodo namreč osebni dohodki preveč obremenjeni, bo imelo to za posledico zmanjševanje produktivnosti oziroma zainteresiranosti za uspešno gospodarjenje. V tem smislu pa je treba proučiti tudi razmerja med družbenimi dejavnostmi in gospodarstvom, kajti posploševanje ukrepov na vse dele delavskega razreda lahko ene osiromaši do te mere, da drugi ne bodo več imeli zagotovljenih potrebnih storitev.

V družbenih dejavnostih so namreč ponekod že tako narasli stroški, da to ogroža normalno delovanje posameznih dejavnosti.

O tem bodo v predsedstvu ZSJ še razpravljali in odločali, kajti sedaj je bilo za to premalo časa. Vendar pa je tudi res, da so sindikalna stališča znana tudi ZIS, ki pa nekaterih ni sprejel že prej in je tudi to razlog, da se v sindikatih še nadalje ukvarjajo s svojimi lastnimi stališči, in tudi s svojo stabilizacijsko aktivnostjo.

»... Izpred oči pa ne smemo izgubiti tudi nekaterih slabosti v dosedanjem delovanju delegatskega sistema. Predvsem še ni prišel dovolj do izraza vpliv delegacij združenega dela v delegatskih skupščinah. Delo nekaterih skupščin se formalizira s tem, da se proces odločanja omejuje na golo sprejemanje sklepov. Navedel bom samo en primer. Izločanje sredstev za določene družbene dejavnosti se kljub vsem opozorilom še naprej veča čez naše stvarne možnosti. To priča, da združeno delo zlasti v skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti še nima določene vloge...«

Tito na IX. kongresu ZKJ, 1978:

DE

V Aktualni temi, zbirki založbe Delavska enotnost bo v juliju izšla nova, pomembna brošura:

PRED IZIDOM

Jože Valentinčič:

USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

iz vsebine:

— nova podoba vzgojno-izobraževalnega sistema
— smer in cilji preobrazbe od kongresnih stališč do zakona
— temeljne sestavine izobraževanja
— vpisni pogoji — znanje
— program — vodilo za učitelje in udeležence
— organizacija izobraževanja
— priprave na uvajanje novih programov
— Titovo naročilo

Brošuro lahko, po ceni 20 din za izvod, naročite na naslov: ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, po izidu pa jo lahko kupite tudi v naši knjigarni na Tavčarjevi 5 v Ljubljani.

Seja sveta Zveze sindikatov Jugoslavije

Manjša zajemanja za splošno in skupno porabo

Na zadnji seji sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, ki jo je vodil Miran Potrč, so obravnavali uveljavljanje politike delitve dohodka in sredstev za osebne dohodke po delu in rezultatih dela ter sprejeli smernice za nadaljnje delovanje sindikata na tem področju. Poleg tega so sprejeli tudi poročilo delegacije zveznega sindikalnega sveta o delu Svetovne sindikalne konference o razvoju in naloge sindikata pri reševanju sporov.

Ko so govorili o uveljavljanju politike delitve po delu, je Janoš Šreder v uvodnem poročilu dejal, da smo lani in v začetku letošnjega leta, v primerjavi s prejšnjimi leti, dosegli dobre rezltate. Manjša zajemanja za splošno in skupno porabo so vplivali na spremembe v strukturi razporejenega dohodka in čistega dohodka.

Po podatkih, ki jih je navedel Šreder, se je razporejeni dohodek v proizvodnji povečal za 33 odstotkov, obveznosti iz dohodka pa za 23 odstotkov. Delež obveznosti iz dohodka pa se je zmanjšal s 36,5 na 34 odstotkov. Vendar pa razporejanje dohodka še ni v skladu z resolucijo zaletošnje leto, saj so prav visoke obveznosti gospodarstva glavni vzrok nizke reprodukcijske sposobnosti organizacij združenega dela. Okoli 10 odstotkov TOZD nima sredstev za akumulacijo, medtem ko je pri tretjini TOZD le-ta zelo nizka.

Bistveno vprašanje uveljavljanja ekonomske stabilizacije je, kako OZD razporejajo čisti dohodek, je poudaril Šreder. Če gledamo v celoti, je ta delitev, za razliko od prejšnjih let, v proizvodnji zelo spodbudna. Rast čistih osebnih dohodkov je bila v prvih treh mesecih letos počasnejša od rasti dohodka za deset indeksnih točk.

Šreder je poudaril, da so še vedno veliki problemi pri uveljavljanju meril, s katerimi spodbujamo zaposlene k večji produktivnosti. V več kolektivih so še vedno poglavitni kriteriji formalni kot na primer izobrazba, kvalifikacija, minulo delo, življenjski stroški, ne pa rezultati dela in produktivnost.

V zelo živahni razpravi je sodelovalo več udeležencev seje, med drugimi tudi Mustafa Pljakić, ki je rekel, da pri uveljavljanju politike delitve po delu in rezultatih dela sindikat ni bil dorasel svojim nalogam. Še posebno ne za tiste naloge in sklepe, ki so jih sprejeli na lanski seji CK ZKJ skupaj s predsedstvom sveta ZSJ. Njegova kritika se nanaša predvsem na osnovne organizacije sindikata, ki niso bile dovolj pripravljene in usposobljene za te naloge. Kajti v sindikalnih organizacijah sta, kot je poudaril Pljakić, zavladala nekakšen mir in malodušje.

Največji prispevek k nestabilnosti dajejo splošna in skupna poraba ter visoka zadolženost gospodarstva, je v razpravi povedal Joško Nikolić in dodal, da je hrvaško gospodarstvo lani porabilo tri četrtine dohodka samo za obresti.

Tudi Mika Špiljak ni bil zadovoljen z rezultati na področju delitve, teh rezultatov pa ni, po njegovih besedah, ker nimamo izdelanih meril. Tudi bolj realni bi morali biti pri ocenjevanju teh rezultatov. Dohodek raste, pravi Šipljak, zaradi inflacije pa, dokler se sredstva ne ravalorizirajo, pa tako »jemo« lastna sredstva. Kasneje se tudi zaslužek podredi rasti tega inflatornega dohodka, vse skupaj pa vodi k nerealnim odnosom.

Istega dne je bila tudi slavnostna seja sveta ob 30-letnici samoupravljanja, na kateri je govoril predsednik sveta Miran Potrč. V muzeju revolucije narodov in narodnosti Jugoslavije pa je Mika Špiljak odprl razstavo »Trideset let samoupravljanja«.

M. V. R. Jovanović

Značilnosti razvoja samoupravne delavske kontrole

Kljub uspehom še pomanjkljivosti

Delavci uresničujejo samoupravno delavsko kontrolo tudi prek delavskega sveta, tako da delavski svet vrši nadzor nad izvajanjem samoupravnih aktov, nad izvrševanjem svojih sklepov ter nadzor nad delom drugih organov upravljanja in poslovodnih organov. — Kakšna je ocena učinkovitosti delavskega sveta v opravljanju dolžnosti samoupravne delavske kontrole v vaši TOZD? se je glasilo eno od vprašanj v posebnem vprašalniku, ki ga je mestni sindikalni svet skupaj s službo družbenega knjigovodstva in družbenim pravobranilcem samoupravljanja poslal desetim delovnim organizacijam družbenih dejavnosti in šestintridesetim delovnim organizacijam s področja gospodarstva.

Osnovni namen tega vprašalnika je bilo ugotavljanje kakovostnih značilnosti v razvoju samoupravne delavske kontrole, zavzetosti, zlasti subjektivnih sil, za krepitev samoupravne delavske kontrole in pri tem še posebej sindikatov, odnos strokovnih in poslovodnih struktur do tega področja samoupravnega življenja ter pripravljenost organov in organizacij izven združenega dela za pomoč pri polnejši uveljavitvi samoupravne delavske kontrole.

Analizo o delovanju samoupravne delavske kontrole, ki je nastala na osnovi tega vprašalnika, je na svoji zadnji seji obravnavalo predsedstvo mestnega sveta zveze sindikatov Ljubljana. Iz analize in razprave lahko povzamemo globalno ugotovitev, da je samoupravna delavska kontrola že naredila pomembne korake v samoupravnem socialističnem sistemu, in da je v posameznih delovnih okoljih tudi dosegla določene uspehe. Pomanjkljivosti pa kljub taki ugotovitvi ne manjka, kajti nekoliko podrobnejša analiza opozarja, da mimo samoupravne delavske kontrole še vedno uide marsikatero zelo pomembno vprašanje ali problem, s tem pa tudi dosledno uresničevanje ustavnosti in zakonitosti.

V razpravi so opozorili na vrsto takih pomanjkljivosti. Ena od teh so na primer velike prekoračitve pri naložbah, kjer bi morale samoupravne delavske kontrole marsikdaj poklicati na odgovornost tudi posameznike. Večji vpliv naj bi imel ta samoupravni organ tudi pri odločitvah o novih naložbah. Predvsem pa pri razporejanju dohodka in sredstev za osebne dohodke. Vendar se v vsakdanji praksi dogaja, da služba družbenega knjigovodstva opozarja in spodbuja k ukrepanju zaradi prekoračitev pri delitvi sredstev za osebne dohodke, čeprav bi moralo biti ravno obratno.

To so le nekateri primeri, ki jih znotraj delovnih organizacij ni malo. Samoupravna delavska kontrola pa se le redko odziva na spodbude ali priporočila od zunaj. Tako na primer inšpekcijske službe, ki samoupravne delavske kontrole skoraj po pravilu seznanjajo s prekrškom, ki ga je naredila njihova delovna organizacija oziroma njihov delavec, skoraj nikoli ne dobijo odgovora na svoja priporočila in pobude. Kaj šele, da bi zvedeli, ali je samoupravna delavska kontrola sploh ukrepala zaradi prekrška.

Premalo zaznavno je tudi delovanje samoupravne delavske kontrole v družbenih dejavnostih, čeprav te razpolagajo z znatnim dohodkom, ki ga ustvarijo gospodarske delovne organizacije.

Zaradi takih ugotovitev predsedstvo mestnega sveta zveze sindikatov predlaga zboru združenega dela in družbenopolitičnemu zboru mestne skupščine, naj tudi ta dva temeljito obravnavata omenjeno analizo. Z več sklepi in stališči pa so zavezali osnovne organizacije sindikata, da bodo tesneje kot doslej sodelovale s tem samoupravnim organom, tekoče spremljale njegovo delo in tudi terjale vsaj enkrat letno temeljito poročilo o delu samoupravne delavske kontrole.

Jana Taškar

Srečanje sindikatov sosednjih dežel

O uresničevanju osimskih sporazumov

V petek, 4. julija, so se v Kopru znova sešli predstavniki republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in italijanske konfederacije sindikatov CGIL,CSIL in UIL za Furlanijo-Julijsko krajino. Pogovora se je udeležil tudi član zveznega izvršnega sveta, ki je navzoče seznanil s problemi pri uresničevanju osimskih sporazumov in gradnji proste industrijske cone na Krasu. Pogovarjali pa so se tudi o sporazumu med Jugoslavijo in EGS.

Srečanje je bilo pravzaprav nadaljevanje pogovorov, ki so jih predstavniki obeh sindikalnih organizacij začeli pred nedavnim v Lipici. Tudi to srečanje je potrdilo dobro vsebinsko sodelovanje obeh dežel.

Zlorabljanje samoupravnih sporazumov za izsiljevanje višjih cen surovin in reprodukcijskega materiala

Izsiljevalsko sporazumevanje

»... Uspešno delovanje samoupravnega delegatskega sistema zahteva tesno in stalno povezanost članov delegacij in delegatov z delovnimi ljudmi in občani, s katerimi vsak dan delajo in živijo, zlasti pa delegatov s svojo delegacijo. Delegacije oziroma delegati dobivajo iz takšnega neposrednega spoznanja in stika usmeritev in smernice za svoja stališča v skupščinah in drugih samoupravnih organih in resnično lahko neposredno izrazijo voljo in interese delovnih ljudi, ki so jih izvolili. Toda takšna medsebojna povezanost delegatov s svojo delegatsko osnovo pogosto ni dosežena, tako da nekateri delegati dejansko nastopajo samo v svojem imenu in ravnajo kot v predstavniškem sistemu...«

Tito na XI. kongresu ZKJ, 1978

V letošnjih prvih mesecih so številni jugoslovanski proizvajalci osnovnih surovin in reprodukcijskih materialov ponudili kupcem svojega blaga na stotine samoupravnih sporazumov (sporazumov o udeležbi v skupnem prihodku, v skupnem dohodku in sporazume o trajnem poslovnem sodelovanju). Tem so se kasneje pridružili še proizvajalci polizdelkov in trgovci. Vse lepo in prav, to sodi k razvijanju novih družbenoekonomskih odnosov, ki temeljijo na dohodkovnih povezavah, bi rekel marsikdo. Toda za tem samoupravnim sporazumevanjem, če to sploh je, se skriva zlorabljanje samoupravljalske ideje!

Republiški družbeni pravobranilec samoupravljanja namreč ugotavlja, da tovrstni samoupravni sporazumi niso nič drugega kot izsiljeno zviševanje cen surovin, reprodukcijskega materiala in polizdelkov. Zvišanja cen vsaj uradno ni, ker je spretno skrito v določilih samoupravnega sporazuma o skupnem prihodku, skupnem dohodku ali dolgoročnem poslovnem sodelovanju.

Sporazum: Tako bo, kot hočemo mi, ne pa tako, kot bi želeli vi ali kot bi bilo edino pravilno

Tako nekako so videti (ne)samoupravno dogovarjanje in (ne)samoupravni sporazumi. Avtorji teh sporazumov včasih skličejo podpisnike sporazuma, jim predložijo že pripravljen sporazum in pristopno izjavo. O morebitnem osnutku besedila sporazuma seveda ni govora! Partnerjem zagotavljajo, da je sporazum usklajen z zakoni in jim na nek način dajo še vedeti, da se za surovine, reprodukcijski material ali polizdelke pač lahko obrišejo pod nosom, če sporazuma ne bodo sprejeli in za nameček podpisali še pristopne izjave. Prav slednje je dodatna parodija na samoupravno sporazumevanje.

Potem stvari stečejo. Proizvajalec dobavlja surovine, reprodukcijski material... in lepega dne pošlje še sporočilo: od jutri dalje dobavljamo za 20, 30 ali več odstotkov draže! Organizacije združenega dela, ki so vezane na surovine in reprodukcijski material, se torej čez noč znajdejo v precepu: ali takoj pristati na zvišanje cen ali pa ustaviti proizvodnjo. Pri vsem tem pa nimajo niti malo upanja, da bi podražitev nadomestile vsaj z delnim dvigom cen svojih končnih izdelkov. Tako niso redki primeri, ko morajo organizacije združenega dela za surovine ali polizdelke, brez katerih ne morejo delati, na podlagi (ne)samoupravnega »sporazuma« plačevati do 25, 50, 150 ali celo 300 odstotkov več od družbeno priznane cene, po kateri naj bi kupovale.

Za primer omenimo organizacijo združenega dela (takih pa je v Sloveniji veliko), ki je zaradi bojazni, da bi ostala brez surovin, pristala že na 20 takih izsiljevalskih sporazumov. S tem pa so se ji povečali materialni stroški za približno 98 milijonov dinarjev, ki pa jih ne more nadomestiti niti s povečano delovno storilnostjo niti z notranjimi rezervami. Jasno je, da utegnejo take organizacije lepega dne zapluti med zgubaše.

V delovni organizaciji Marles na primer, kjer je zaposlenih približno tri tisoč delavcev, so vsak dan pred dilemo: ali naročiti reprodukcijski material po vsiljeni ceni dobavitelja ali ne. Če bodo rekli ne, bodo morali prevzeti nase odgovornost, če se bodo proizvodni trakovi ustavili. Zato v glavnem tudi privolijo v pogoje dobaviteljev in podpišejo njihove »samoupravne sporazume«, v katerih zahtevajo višje cene.

Tako za 13-milimetrsko iverico, za katero je uradno priznana cena 2.627 dinarjev, plačajo 5.648 dinarjev ali 115 odstotkov več. Uradno priznana cena 18-milimetrske iverice je 2.236 dinarjev, zanjo pa morajo plačati 4.807 dinarjev. Podobno velja še za druge formate iveric, lepilo itd...

Nezakonito sporazumevanje postalo sistem

Koliko je takih nesamoupravnih sporazumov, je težko reči. Organizacije združenega dela jih namreč niso dolžne prijavljati. V mnogih organizacijah pravijo, da bi, če bi povedali, da so privolili v takšno samoupravno sporazumevanje in s kom, dobavitelji ukinili dobavo surovin in reprodukcijskega materiala. Očitno je, ugotavlja namestnik republiškega družbenega pravobranilca samoupravljanja Mitja Švab, da so vsi omenjeni samoupravni sporazumi posledica ekonomskih težav in nestabilnosti na jugoslovanskem trgu. V isti sapi pa so prav ti vzrok za povečanje obojega, še zlasti nestabilnosti in inflacije. To je seveda problematika zase. Lahko le ugotovimo, da samoupravni sporazumi, ki se dičijo z najrazličnejšimi naslovi in zagotavljajo dolgoročno sodelovanje in povezovanje na dohodkovnih temeljih, v resnici pa izsiljujejo višje cene, niso več le posamezni primeri. V kratkem času — v prvih treh ali štirih mesecih letošnjega leta — se je takšno »sporazumevanje« razraslo v sistem, ki ga družbeno in pravno ne obvladujemo.

Tu velja opozoriti še na tri osnovne sestavine in hkrati nepravilnosti, ki se porajajo s tem načinom sporazumevanja. Na prvem mestu je vpeljevanje odnosov, ki niso v skladu z zakonom o združenem delu, saj se pod lažnim naslovom udeležbe v skupnem dohodku, udeležbe v skupnem prihodku, dolgoročnem poslovno-tehničnem sodelovanju in podobnem skriva zvišanje cen proizvodov. Iz tega izhaja druga nepravilnost, saj je spreminjanje in uveljavljanje novih cen vezano na predpisan postopek, na družbeni nadzor, ki pa je ob omenjenem načinu sporazumevanja nemogoč. In tretja, tudi zelo pomembna razsežnost, je enostranskost teh sporazumov. Upravni organ ali strokovna služba v OZD, ki proizvaja surovine ali polizdelke, preprosto napiše svoje zahteve, ki jih za prvo silo oblikuje v člene samoupravnega sporazuma in jih razdeli v podpisovanje kupcem svojih izdelkov. Ne pozabi pa seveda na pripombo, da če ne dobijo podpisa, tudi ne bodo sklenili kupoprodajne pogodbe za nadaljnje dobave.

Kaj storiti, da bi preprečili takšna izsiljevanja? Je mogoče to rešiti po samoupravni poti, ali pa je za to potreben ukrep od zgoraj? V zvezi s tem je Mitja Švab med drugim povedal: »Najprej moram opozoriti na osnovno težavo; ta je, da je takšno samoupravno sporazumevanje postalo množično, skratka, je sistem. In tega ne bomo razrušili z nekaj načelnimi sklepi. Sicer pa predvsem predlagam, da si v organizacijah združenega dela, ko se srečujejo s takimi sporazumi, ozrejo po tistih, ki so takšno sporazumevanje speljali tako, kot je treba. Nesmiselno je namreč vitje rok in ugotavljanje direktorjev, da so potisnjeni ob steno, saj jim le pristajanje na sicer nezakonite samoupravne sporazume zagotavlja dobavo surovin. Znani so namreč primeri resničnega samoupravnega sporazumevanja med proizvajalci surovin in porabniki. Med drugimi je dober primer za to rudnik kaolina iz Črne pri Kamniku. Če so oni lahko našli pravo pot, zakaj je ne bi mogli tudi drugi.«

Peter Štefanič

Predsednik slovenskih sindikatov Vinko Hafner se je ob letošnjem obisku na Tolminskem pogovarjal tudi z Jožefo Gregorčič, sorodnico Simona Gregorčiča, pred pesnikovo rojstno hišo.

Sindikalna aktivnost tudi med počitnicami

Na posvetih v Bovcu, Kobaridu in v Tolminu so se predsedniki sindikalnih organizacij dogovorili o programu akcijskih priprav za 2. konferenco ZS Slovenije, ki bo letos novembra. Sindikalne organizacije bodo še ta mesec izdelale programe aktivnosti v osnovnih organizacijah. Do 20. septembra pa bodo ocenili potek uveljavljanja dogovorov o delitvi OD po delu. Potek akcije bo do takrat ocenil tudi občinski sindikalni svet. Proti koncu oktobra in v začetku novembra pa bo v osnovnih organizacijah sindikata javna razprava o predlogih stališč za 2. konferenco slovenskih sindikatov.

V oceni delovanja družbenopolitičnega sistema sindikati ugotavljajo premajhno povezanost združenega dela s krajevno skupnostjo. Zato bodo vse organizacije združenega dela po teritorialnem principu delegirale delegate v organe družbenopolitičnih organizacij in KS. Vsi delegati združenega dela v eni krajevni skupnosti pa bodo sestavljali koordinacijski odbor, ki bo združeval interese krajevne skupnosti in vseh enot združenega dela, v katerih so zaposleni občani ene krajevne skupnosti.

Med drugim si sindikati prizadevajo za vsestransko informiranost, upoštevanje minimalnih življenjskih standardov zaposlenih, izvajanje ukrepov za večjo likvidnost gospodarstva, varčevanje z energijo in delovni urnik, ki bo prilagojen potrebam delovnih ljudi.

Stane Jan

Ob 30-letnici samoupravljanja v Domžalah

Priznanja tistim, ki so orali ledino

Občinski sindikalni svet Domžale je skupaj s Klubom samoupravljalcev pripravil letošnjo osrednjo občinsko proslavo ob dnevu samoupravljalcev.

Predsednik občinskega sveta Marjan Kopitar je v svojem govoru orisal razvoj samoupravljanja od začetkov pa do danes, obenem pa opozoril na naloge, ki bodo zahtevale zavzeto delovanje vseh sindikalnih aktivistov. Kajti le s skupno aktivnostjo bomo lahko vztrajali na poti, ki nam jo je začrtal tovariš Tito, ko je dejal: »Ves sistem je postal orodje politične in ekonomske oblasti delavskega razreda.«

V poročilu o delu Kluba samoupravljalcev, ki je v zadnjih letih veliko prispeval k družbenopolitičnemu izobraževanju delovnih ljudi v naši občini, je še zlasti pomemben prispevek šole samoupravljalcev, ki jo je doslej obiskovalo več kot 700 slušateljev. Poudariti velja tudi dve drugi nalogi, ki ju klub opravlja in sicer, da teorijo dopolnjuje z različnimi izkušnjami iz prakse in da ima tudi svetovalno nalogo.

Ob koncu slovesnosti so podelili tudi priznanja prvim delavskim svetom in njihovim predsednikom.

Prvi zakoniti delavski svet je bil ustanovljen 10. julija 1950 v Tosami, prvi poskusni pa 24. maja 1950 v Papirnici Količevo. Priznanja so prejeli še Melodija Mengeš, Toko Domžale in Induplati Jarše. Od prvih predsednikov delavskih svetov pa so priznanja prejeli Franc Bernot, Dušan Kosmina, Jože Glavan, Jernej Kušar, Jože Ločnikar, Jernej Narat in Tomaž Smole.

Pohodniki na enem od postankov

Prvi tabor letošnjega desetega pohoda mladih po poteh slovenske delegacije na 2. zasedanje AVNOJ, ki je 4. julija krenila z Baze 20, je bil v Dolenjskih Toplicah. Tu so se srečali s predstavniki slovenskih družbenopolitičnih organizacij, JLA, z brigadirji delovne akcije Suha krajina in Bela krajina, s pohodniki VDV Novo mesto in Kočevje, pionirji Pionirskega tabora Sutjeska 80 ter mladimi teritorialci iz Maribora.

Na igrišču osnovne šole so se med seboj pomerili v več športnih panogah. V zelo prijetnem spominu pa jim bo ostalo večerno tovariško srečanje, ki so jim ga priredili krajani Na jasi pri Dolenjskih Toplicah.

Foto: A. Agnič

Vsestranska aktivnost

Tesnejša povezanost delavcev in krajanov

Na posvetih v Bovcu, Kobaridu in v Tolminu so se predsedniki sindikalnih organizacij dogovorili o programu akcijskih priprav na 2. konferenco Zveze sindikatov Slovenije, ki bo novembra letos. Sindikalne organizacije bodo še ta mesec izdelale programe aktivnosti v osnovnih organizacijah. Do 20. spetembra bodo ocenili potek uveljavljanja dogovorov o delitvi osebnih dohodkov po delu. Svojo oceno bo do takrat pripravil tudi občinski sindikalni svet. Proti koncu oktobra in v začetku novembra pa bo v osnovnih organizacijah potekala javna razprava o predlogih stališč za 2. konferenco slovenskih sindikatov.

V oceni delovanja družbenopolitičnega sistema so sindikati ugotovili premajhno povezanost združenega dela s krajevno skupnostjo. Zato bodo vse organizacije združenega dela delegirale delegate po teritorialnem principu v organe družbenopolitičnih organizacij in KS. Vsi delegati združenega dela v eni krajevni skupnosti pa bodo sestavljali koordinacijski odbor, ki bo združeval interese krajevne skupnosti in vseh enot združenega dela, v katerih so zaposleni občani ene krajevne skupnosti.

Sindikati na Tolminskem si hkrati prizadevajo za vsestransko informiranost, upoštevanje minimalnih standardov zaposlenih, izvajanje ukrepov za večjo likvidnost gospodarstva, varčevanje z energijo in tak delovni urnik, ki bo prilagojen potrebam delovnih ljudi.

Družbeni pravobranilci samoupravljanja in naša samoupravna veljava

Kdo skrbi za resnično samoupravo?

»... Novi politični sistem, katerega bistvo je delegatsko načelo odločanja na vseh ravneh in na vseh področjih družbenega življenja, s svoje strani zagotavlja možnosti za uresničitev tega novega položaja in odločilne vloge delovnega človeka. Takšen položaj pa pomeni tudi materialno in družbeno podlago njegove svobode. Svoboda človeka ni samo v njegovi pravici, da svobodno izraža svoja mnenja in hotenja. Resnična svoboda je predvsem v pravici in možnostih, da človek suvereno odloča o vseh vprašanjih svojega življenja. S tem se korenito širijo tudi meje človekovih svoboščin nasploh...«

Tito na XI. kongresu ZKJ, 1978

Družbeni pravobranilci samoupravljanja so s svojo dejavnostjo v minulih letih dokazali, da jih naša družba nujno potrebuje. Lani so na primer obravnavali 11.585 zadev, problemov in pojavov, pomembnih za varstvo samoupravnih pravic delovnih ljudi in družbene lastnine (24% odstotkov več kot predlanskim in 124 odstotkov več kot leta 1976), čeprav jih je že tri leta v 60 slovenskih občinah samo 25. V teh letih so dali številne pobude za urejanje in odpravljanje nepravilnosti, nezakonitosti in kršitve samoupravnih dogovorov.

Na nedavni tiskovni konferenci je Vinko Kastelic, republiški pravobranilec samoupravljanja, opozoril novinarje slovenskega tiska, radia in televizije, da se družbeni pravobranilci samoupravljanja srečujejo pri tej svoji dejavnosti tudi z nerazumevanjem in odpori. Dogaja se, da nekatere njihove pobude ostajajo v predalih občinskih in republiških organov, pa tudi v pisalnih mizah sekretarjev samoupravljanja v organizacijah združenega dela. »Takih primerov je zdaj manj kot poprej«, je dejal tovariš Kastelic, »ko se je zveza komunistov bolj zavzela, da morajo njeni člani delovati znotraj samoupravnega sistema, in ko je sindikat na svojih delovnih dogovorih sklenil, da je resnična samouprava delavcev edino potrdilo dejavnosti te organizacije.« Pa vendar samoupravljalci in z zakonom določeni pravobranilci samoupravljanja še marsikje niso našli skupnega jezika.

Iz gradiva, ki so nam ga poslali pred tiskovno konferenco, je moč razbrati, da so družbeni pravobranilci samoupravljanja delovali v prvih letih predvsem »na pobudo posameznikov ali skupin delavcev«, lani pa so že za 111 odstotkov povečali število postopkov, ki so jih uvedli na lastno iniciativo. V biltenu družbenega pravobranilca SR Slovenije je med drugim rečeno:

»V skladu s stališči skupščine SR Slovenije iz leta 1976 in predsedstva SR Slovenije iz leta 1978 so se družbeni pravobranilci samoupravljanja v zadnjih letih usmerjali predvsem na probleme kolektivnega varstva samoupravnih pravic in obveznosti ter varstva družbene lastnine. Tako so bili pravobranilci samoupravljanja, pri obravnavanih zadevah v letu 1979, predvsem pobudniki postopkov za varstvo samoupravnih pravic delavcev s področja delovnih in stanovanjskih razmerij (gre za 37 odstotkov primerov), s področja pridobivanja in delitve dohodka, delitve osebnih dohodkov in uporabe ter delitve sredstev skupne porabe (28 odstotkov). Ugotavljamo, da se povečuje število delovnih sporov, in da se v mnogih delovnih skupnostih ustvarja vzdušje, češ da je moč urejati spore le zunaj delovne organizacije, pri pravobranilcih samoupravljanja in pred sodišči združenega dela.«

Družbeni pravobranilci samoupravljanja doslej niso evidentirali števila razgovorov, ki so jih posredovali delavcem in poslovodnim organom. Glede na veliko število samoupravnih splošnih aktov, včasih tudi nerazumljivo napisanih in ob pomanjkanju pravne pomoči delavcem in občanom, so pravobranilci dokaj obremenjeni s tem takoimenovanim svetovanjem, čeprav to ni njihova temeljna naloga. Pravobranilec samoupravljanja SR Slovenije meni, da bi bilo potrebno hitreje uresničiti zakon o pravni pomoči, tako da bi sindikati organizirali pravno pomoč za delavce s področja varstva pravic iz delovnih razmerij, delavci pravne pomoči v sindikatih pa bi sodelovali v spornih postopkih že v delovni organizaciji. Tako delovanje bi omogočilo hitrejše in učinkovitejše odpravljanje sporov med delavci in povečalo zaupanje v samoupravne organe, obenem pa bi zmanjšalo število sporov pred sodišči združenega dela. S tem bi odpravili »pravdanje« pred samoupravnimi sodišči ter omogočali hitrejšo veljavo zdravim samoupravnim odnosom v delovnih kolektivih.

Družbeni pravobranilec samoupravljanja Slovenije je tudi ugotovil, da je v letu 1979 »upadlo število pobud družbenopolitičnih organizacij in organov družbene skupnosti za delovanje družbenih pravobranilcev samoupravljanja«, saj je teh pobud kar 23 odstotkov manj kot prejšnje leto, kar pomeni, da družbeno-politične skupnosti vse manj spodbujajo dejavnost pravobranilcev samoupravljanja v konkretnih primerih.

O nekaterih »konkretnih primerih«, ki jih je naštel Vinko Kastelic, smo v našem listu že pisali, ali pa še bomo. Predvsem gre za tiste samoupravne sporazume, v katerih so samoupravljalci skušali skriti svoje zahteve po večjih cenah surovin in reprodukcijskih materialov, čeprav takšno izsiljevanje zelo prizadeva slovensko predelovalno industrijo in povzroča motnje v družbeni reprodukciji. Pravobranilstvo je nedavno tega tudi opozorilo republiški izvršni svet, naj čimprej prouči te slabosti in ukrepa. Med drugim se je zavzelo za uskladitev razvoja avtomobilske industrije na Slovenskem in dalo pobudo koprskemu Cimosu in novomeški IMV, da se dogovorita o skupnih naložbah v proizvodnjo avtomobilov, zavzelo se je za samoupravno ureditev razmer v slovenskem elektrogospodarstvu (republiški pravobranilec je tudi predlagal odstranitev poslovodnega organa v elektrogospodarstvu Krško), za dosledno uresničevanje družbenega dogovora, po katerem naj bi samoupravne interesne skupnosti vrnile gospodarstvu takoimenovane »viške« sredstev, ki so si jih neupravičeno prilastile, pa za dokončno prenehanje »posredovanja delovne sile« v gradbeništvu in za odpravo možnosti, da nekatera podjetja žive od posojil (deviznih in dinarskih), ki jih »pod ugodnimi pogoji« dajejo drugim organizacijam združenega dela.

O teh primerih bomo v prihodnjih številkah našega lista še pisali.

Zdaj pa naj zapišemo le, da so pravobranilci samoupravljanja že postali sestavni del samoupravnega delovanja delavcev. In če bodo s svojo dejavnostjo tudi v prihodnje spodbujali našo samoupravno rast, torej če bodo delali tako kot doslej, jih bomo samoupravljalci še kako potrebovali.

Janez Voljč

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Piše: Ivan Žužek

Nadomestilo za inovacijo

Zakon o patentih in tehničnih izboljšavah (Ur. list FLRJ, št. 44, 60) je predvidel, da se v primeru spora o višini odškodnine za predlagano tehnično izboljšavo spor najprej predloži arbitražnemu svetu (88. člen). Arbitražni svet je sestavljen iz treh članov, ki jih imenujejo organizacije združenega dela, prizadeti delavec in temeljno sodišče in sicer vsak po enega, s tem da sodišče imenuje predsednika tega arbitražnega sveta. Čeprav zakon o patentih in tehničnih izboljšavah ni usklajen z zakonom o združenem delu, je navedena določba še vedno veljavna, zato jo je treba ob določenih pogojih upoštevati.

Delavec je zahteval odškodnino oziroma nadomestilo za inovacijo pred sodiščem združenega dela, ker v organizaciji združenega dela ni bil dosežen sporazum o višini te odškodnine oz. nadomestila. Prizadeta organizacija združenega dela je celo uveljavljala zastaranje zahtevka, zavoljo česar delavcu ni hotela priznati niti najmanjšega zneska. Sodišče združenega dela pa je zavzelo stališče, da delavec ne more neposredno uveljavljati pravice pred sodiščem, če predhodno ni bila sprejeta odločitev arbitražnega sveta. Odločitev arbitražnega sveta je procesna predpostavka, kajti sodišče je pristojno šele potem, če se kdo izmed udeležencev z odločitvijo arbitraže ne strinja.

Navedeno stališče pa velja le v primeru, ko organizacija združenega dela ni uredila postopka o določanju odškodnine oziroma nadomestila za inovacijsko dejavnost s posebnim samoupravnim splošnim aktom. V primeru, da je celoten postopek samoupravno urejen, kar pomeni, da so določeni organi, ki odločajo o višini odškodnine in da je določen tudi postopek, po katerem se ti organi ravnajo, je potrebno upoštevati samoupravni splošni akt. Določbe tega akta so obvezne ne le za organizacijo združenega dela, ampak tudi za delavce. Delavec ima pravico v takem primeru uveljavljati sodno varstvo šele zoper dokončno odločitev o pravici do odškodnine, ki se običajno sprejme na delavskem svetu ali na zboru delavcev. Vse tiste organizacije združenega dela, ki skrbijo za pospeševanje inventivne dejavnosti, so sprejele ustrezne samoupravne splošne akte, v katerih so predvidele tudi postopek za ugotavljanje in odločanje o pravici do odškodnine, zato se delavci teh organizacij ne bodo obračali na arbitražni svet, ampak na pooblaščene samoupravne organe, v primeru spora pa bodo uveljavljali sodno varstvo pred sodiščem združenega dela.

Ugotovitve 8. občnega zbora Zadružne zveze Slovenije

Doklej bomo gradili na najboljši zemlji

Ocena 8. občnega zbora Zadružne zveze Slovenije, ki je bil v začetku tega tedna, je enotna in jasna: delegati — kmetje in gostje so pregledali, kaj smo v obdobju zadnjih nekaj let dosegli v zadružništvu, kateri dejavniki zdaj predvsem zavirajo kmetijsko proizvodnjo in kako se bo kmetijstvo vključilo v uresničevanje prihodnjega srednjeročnega načrta in stabilizacijo gospodarstva. Pri tem niso prezrli gospodarskega položaja kmetov. Tako bodo ugotovitve in predlogi precej zanesljiv kažipot, katerim področjem moramo posvetiti posebno skrb, da bi se kmetijstvo razvijalo v začrtani smeri.

Čeprav se je rast pridelave in reje približala cilju, ki smo si ga zadali v tem srednjeročnem načrtu, pa nekatere uspehe lahko postavimo na vidno mesto. Po lanskem zastoju spet naraščajo količine namolzenega in prodanega mleka, večja je tudi prireja govejega in perutninskega mesa. Še zlasti je pomembno, da se ta prireja povečuje z večjo proizvodnostjo živali.

Zadružne organizacije so vključile v svoje načrte okoli 94 odstotkov vseh obdelovalnih zemljišč in več kot 113.300 kmetij. Izmed teh je že usmerjenih na trg 34.500 kmetij in 30.100 v intenzivno proizvodnjo. Leta 1985 naj bi imeli že več kot 45.300 kmetij, usmerjenih na trg, in nad 27.000 v intenzivno proizvodnjo. Tako bi se konec prihodnjega srednjeročnega obdobja zmanjšalo število kmetij, ki so danes zunaj organizirane pridelave, približno za tretjino. Precej se bo povečalo tudi število raznih pridelovalnih, rejskih in drugih skupnosti.

Združevanje dela, sredstev in tudi zemlje kmetov z delom delavcev in z družbenimi sredstvi je torej že dalo prve rezultate. Seveda bo združevanje dolgotrajen proces. Njegovi uspehi so odvisni od družbene in strokovne osveščenosti kmetov, umske in telesne sposobnosti, sredstev, gmotne in strokovne usposobljenosti zadružnih organizacij, tržnih razmer in celotnega družbenega razvoja. Pri popolnejših oblikah združevanja naj ne bo nestrpnosti. Bolje je, da nastane nekaj skupnosti manj, kot pa da bi se prenaglili in potem občutili posledice. Vendar to ne pomeni, naj bi čakali, da bi se stvari uredile same po sebi. Vsestransko je potrebno delati na tem, da bo čimveč skupnih naložb.

Manj zadovoljni smo s poljedelstvom. Pri 52 tisoč traktorjih, ki jih imamo, bi od zemlje morali dobiti več. Svetla točka je predvsem v povečanem pridelovanju silažne koruze. Zaostajamo v pridelovanju žita za trg, pa čeprav se hektarski pridelki povečujejo. Ko se poglobimo v to neskladje, ugotovimo, da imajo kmetije, usmerjene na trg, dva, tri in celo več govedi na hektar in da zaradi neustreznih cen pridelano žito pokrmijo.

Načrtujemo, koliko bomo v prihodnjem obdobju povečali pridelke in tržne presežke pšenice (35000 ton), koruze (70000 ton) in drugih kmetijskih rastlin, da bi v naši republiki zagotovili 85-odstotno samopreskrbo z živežem. Toda ta odgovorna naloga bo ostala zgolj na papirju, če bo še naprej na tisoče hektarov najboljše zemlje izginjalo pod betonom in asfaltom. Z vsakim izgubljenim hektarom take zemlje izgubimo hrane za pet ljudi. Tako je že skrajni čas, da se porabniki najboljše zemlje osvestijo in pomislijo na to, da smo pri deležu obdelovalne zemlje na prebivalca med zadnjimi v Evropi. Učimo se od naših prednikov, ki so vasi gradili na slabši zemlji, živež pridelovali na boljši. Tudi danes lahko gradnje premaknemo na slabša zemljišča, čeprav so dražja.

Mnogo zemlje izgubljamo tudi v hribovitih krajih. Tu se zarašča več kot 230 tisoč hektarov zemljišč. Razlogi so na dlani, saj so zaradi težavne pridelave večji pridelovalni stroški, dohodek kmetijstva pa manjši v primeri z dohodkom na ravnini. Torej moramo manjši dohodek z družbeno pomočjo nadoknaditi, sicer bodo kmečki ljudje še bolj bežali iz teh krajev in opuščali zemljo. Hribovskim kmetom naj bi priskrbeli po znižani ceni reprodukcijski material, jih spodbujali z nagrajevanjem in kreditiranjem proizvodnje, v teh krajih gradili potrebno infrastrukturo, obrate za zaposlitev ljudi itd. Naloga je obsežna, z njo se mora spoprijeti širša družbena skupnost.

Kmetje niso podlegli potrošniški mrzlici. Skrbi jih pa, kako bo z gnojili, zaščitnimi sredstvi, gorivom in nadomestnimi deli za stroje. Njihov nakup je v mnogih primerih povezan z devizami. Že zdaj naj bi zato vse pristojne organe opozorili, da tega vprašanja ne bodo reševali tako enostransko kot pri drugih panogah gospodarstva.

Tone Čuk

Slabi temelji v stanovanjskem gospodarstvu

Dohodek TOZD v kvadratnih metrih

»... Ko smo uvajali delegatski sistem, je obstajala bojazen, da bi delegacije in delegati lahko podlegli pritisku delnih in lokalnih interesov. Ne moremo reči, da ni bilo takšnih pojavov. Toda praksa kaže, da delni interesi ne prevladajo tam, kjer se delegatski odnosi zares uresničujejo. V celoti so delegacije in delegati imeli razumevajoč odnos do nujnega usklajevanja različnih interesov ob sprejemanju sklepov...«

Tito na XI. kongresu ZKJ, 1978:

Skupščina SR Slovenije je na sejah zborov 25. junija 1980 obravnavala osnutek zakona o stanovanjskem gospodarstvu. Zbori niso sprejeli osnutka zakona, ker so ocenili, da predlagatelj ni dovolj upošteval stališč, sklepov in priporočil, ki so bili sprejeti 7. novembra lani, istočasno s predlogom za izdajo zakona o stanovanjskem gospodarstvu. Delegati so naročili izvršnemu svetu Skupščine SRS, naj do jeseni dopolni osnutek zakona in ga znova predloži skupščini v razpravo.

Največ kritičnih pripomb so bili deležni členi zakona, ki govorijo o vzajemnosti pri izgradnji stanovanj, obsegu solidarnosti in financiranju stanovanjske graditve. Skratka, zataknilo se je pri konkretizaciji vprašanj, do katerih so družbenopolitične organizacije v svojih dokumentih opredelile zelo jasna stališča in usmeritve.

Četudi je predsedstvo CK ZKS že junija lani opozarjalo, da moramo v razpravah v osnovnih organizacijah, samoupravnih organih in delegatskih skupščinah na osnovi političnih stališč razpravljati predvsem o tem, kako se bosta delavec v temeljni organizaciji in občan v krajevni skupnosti uveljavila kot nosilca odločanja tako pri izgradnji kot pri gospodarjenju s stanovanji, je očitno, da široko zasnovana aktivnost ni bila povsod dobro organizirana in usmerjena v splet samoupravnih odnosov v stanovanjskem gospodrstvu. Rečeno je tudi bilo, da je temeljnega pomena, da se vsi subjekti v stanovanjskem gospodarstvu organizirajo tako, da bodo zgradili čimveč stanovanj, da bodo gradili ceneje in tako hitreje reševali pereče stanovanjske probleme. Ocenjeno je bilo, da je potrebno pripraviti strokovne razdelave nekaterih temeljnih političnih stališč, predvsem tistih, ki zadevajo financiranje stanovanjske izgradnje.

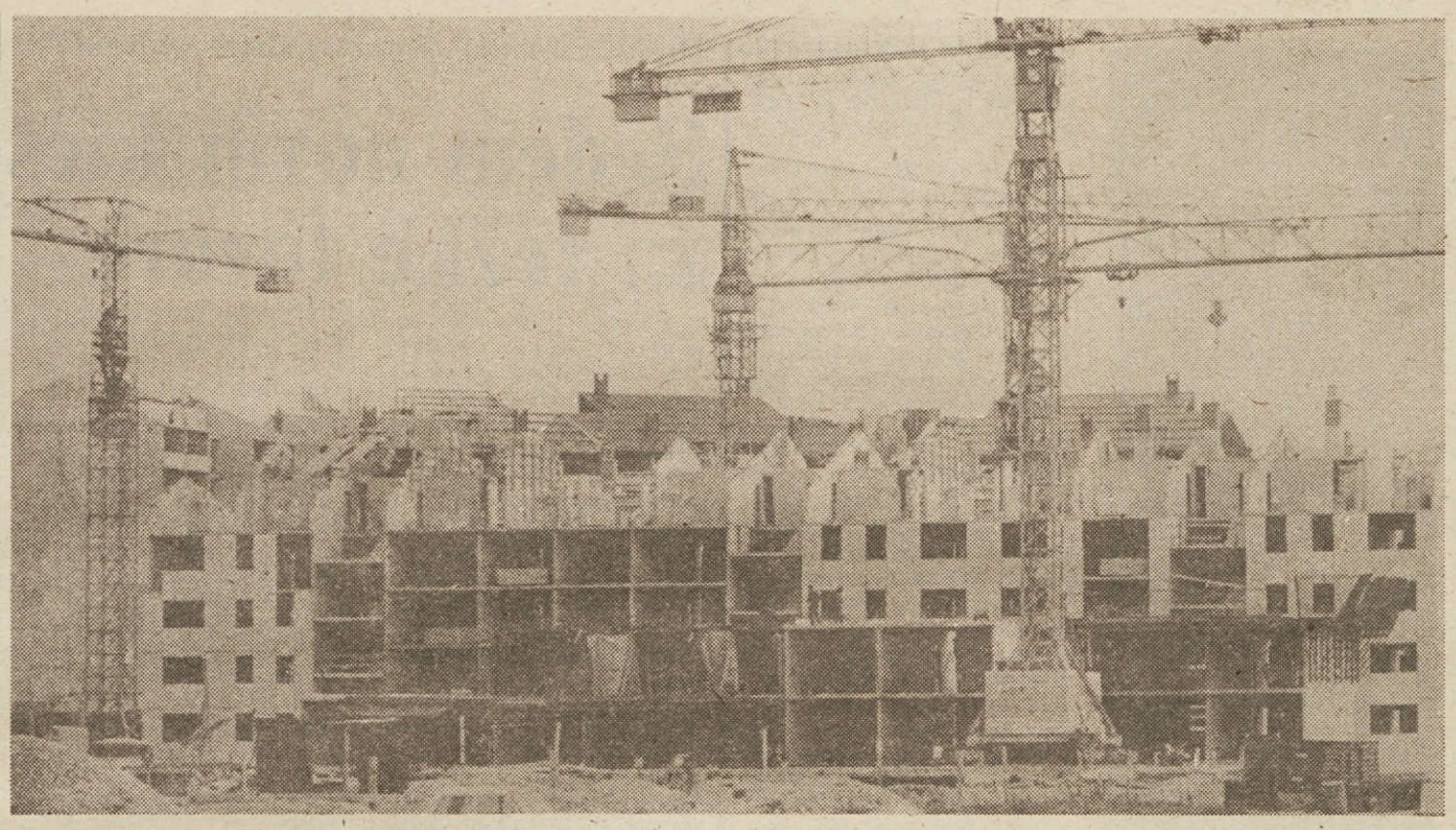

Usmerjena gradnja stanovanj mora v prihodnje postati pravilo in ne le izjema *Foto: A. A.*

Odgovornost stanovanjskih skupnosti

Navkljub tem opozorilom pa se je javna razprava spremenila v nekakšno načelno opredeljevanje do ekonomskih stanarin, vsa druga veliko bolj pomembna vprašanja pa so ostala ob strani. Vzrok za to je tudi v tem, da strokovnih podlag za ta druga vprašanja nismo imeli in jih še danes nimamo. K taki usmerjenosti javne razprave so veliko prispevale tudi stanovanjske skupnosti, ki so v ospredje svoje aktivnosti postavljale le ekonomske stanarine, kot da bodo le-te same po sebi spremenile celotne družbenoekonomske odnose v stanovanjskem gospodarstvu. Dodati pa je treba, da sprejeti sporazumi o prehodu na ekonomske stanarine ustvarjajo pogoje, da se bodo stanovalci uveljavili kot nosilci gospodarjenja s stanovanji v družbeni lasti. Za njihovo uresničitev je pomembno, da povsod dejansko ustvarimo in usposobimo zbore stanovalcev in hišne svete, da v vseh občinah organiziramo izvajalce, ki bodo vzdrževali stanovanja, da uveljavimo odnose svobodne menjave dela med skupnostmi stanovalcev in strokovnimi službami stanovanjskih skupnosti, ter da v družbenih planih za obdobje 1981—1985 konkretiziramo določila teh sporazumov o načinu oblikovanja stanarin in njihovi porabi.

Stanovanjske skupnosti, banke in izvršni sveti družbenopolitičnih skupnosti so bili zadolženi, da pripravijo strokovne osnove za financiranje izgradnje stanovanj iz čistega dohodka, da razdelajo vprašanje vzajemnosti in solidarnosti, način združevanja vseh sredstev za stanovanjsko izgradnjo v stanovanjskih skupnostih in podobno. Žal ti odgovorni dejavniki te svoje strokovne naloge niso zadovoljivo opravili. Zato se je v razpravah o osnutku zakona na veliko razpravljalo o tem, da bo prehod na nov sistem financiranja bistveno zavrl izgradnjo stanovanj, o tem, koliko rabimo vzajemnosti in solidarnosti, kdo bo investitor izgradnje stanovanj in podobno. Problem je v tem, da so tudi tisti, ki bi morali pripraviti strokovne rešitve, usmerjali razpravo in dajali pojasnila delovnim ljudem in občanom le načelno in pogostokrat zato tudi nepreprečljivo. Zato je bilo tudi pričakovati, da delegati ne bodo znova v osnutku zakona podpirali že zdavnaj opredeljenih političnih stališč, temveč da je treba narediti bistveni korak naprej. Ne gre za to, ali bo v zakonu o stanovanjskem gospodarstvu vse do podrobnosti razdelano, temveč nam mora biti vnaprej poznano, kako bomo določila zakona uresničevali. Opozoriti velja, da je prav zaradi tega razprava v zborih skupščine opozorila, da delegati premalo razumejo vsa stališča in usmeritve, ki jih je sprejela skupščina SRS.

Kaj se govori...

Tudi z zakonom o stanovanjskem gospodarstvu moramo ustvariti pogoje, da bo delavec v TOZD, izhajajoč iz svojih, skupnih in družbenih interesov, gospodaril z dohodkom in ga celovito razporejal za vse namene porabe, torej tudi za izgradnjo stanovanj. To je osnova, na kateri moramo graditi sistem financiranja, prav tako pa tudi osnova, iz katere moramo izpeljati vzajemnost in solidarnost. Osnutek zakona opredeljuje, da bodo glavni viri financiranja stanovanjske izgradnje sredstva iz čistega dohodka TOZD, amortizacija stanovanj, lastna sredstva občanov in bančna sredstva. Iz dohodka TOZD bi delavci združevali sredstva le za zagotavljanje družbene pomoči pri pridobitvi in uporabi stanovanj.

V razpravah so zahtevali, da se v zakonu opredeli prehodno obdobje za prehod na financiranje stanovanjske izgradnje iz čistega dohodka TOZD, oziroma da je potrebno predvideti določene ukrepe, ki naj v tem prehodnem obdobju zagotovijo nemoten potek stanovanjske izgradnje. Pri tej zahtevi se izhaja iz ocene, ki strokovno ni dovolj utemeljena, da bo prehod na financiranje iz čistega dohodka oziroma sklada skupne porabe bistveno zavrl stanovanjsko izgradnjo. Govori se, da bo obseg gradnje stanovanj zmanjšan za 30 in več odstotkov. Take razprave nikamor ne vodijo. Upoštevati moramo, da smo prehodno obdobje za financiranje stanovanjske izgradnje iz čistega dohodka, kot ga opredeljuje zakon o ugotavljanju in razporejanju skupnega prihodka, podaljšali iz leta 1979 v leto 1980 in da smo imeli dovolj časa, da se strokovno pripravimo na financiranje stanovanjske izgradnje, kot jo opredeljuje zakon o združenem delu. Vprašati pa se je treba, ali so vsi odgovorni dejavniki, od TOZD, stanovanjskih skupnosti, bank, do republiških izvršnih in upravnih organov naredili vse, da bi že sprejete rešitve dosledno uresničili v letu 1981. Če sprejemamo načelno opredelitev, da delavec v TOZD planira porabo ustvarjenega dohodka za zadovoljevanje vseh svojih potreb, to pomeni, da tudi stanovanj lahko izgradimo le toliko, kot nam to omogoča realno razpoložljivi čisti dohodek.

V primeru, da se nam bo v prihodnje obseg stanovanjske izgradnje nekoliko zmanjšal, bo to samo potrdilo, da smo v preteklosti za te namene združevali sredstva mimo realnih možnosti, se obnašali nestabilizacijsko. Posebno velja poudariti, da imamo dosti neizkoriščenih možnosti, da bi tudi z relativno manjšimi sredstvi obdržali enak obseg stanovanjske izgradnje. Gradnja stanovanj mora v bodoče temeljiti na bolj gospodarni uporabi sredstev, ki jih delavci združujejo v te namene, na večji produktivnosti dela v gradbeništvu, na pravočasni pripravi zemljišč ipd. Skratka, če bomo gradili tako neorganizirano in neracionalno kot doslej, se bo obseg stanovanjske izgradnje zmanjšal, saj je to prisotno že sedaj, ko financiramo to gradnjo iz dohodka.

Rešitve so v sporazumevanju

Osnutek zakona opredeljuje, naj bi vzajemnost pri izgradnji stanovanj izvajali na osnovi potreb in možnosti v temeljnih in drugih OZD ter na osnovi kriterijev in potreb, ki bi jih ugotovili v stanovanjskih skupnostih. Medsebojna razmerja pri združevanju sredstev za te namene, bodisi v OZD oziroma SIS, naj bi delavci uredili s samoupravnimi sporazumi o temeljih planov.

V javni razpravi so prišle do izraza tudi zahteve, da se vzajemno zagotovijo sredstva za izgradnjo stanovanj za potrebe delavcev v tistih TOZD, ki ne ustvarjajo dovolj čistega dohodka, oziroma za potrebe delavcev v tistih OZD in celo panog, kjer objektivno ne bodo mogli zaradi svojega dohodkovnega položaja zadovoljevati svojih stanovanjskih potreb. Dani so predlogi, da občinske skupščine v primerih, da TOZD ne ustvarjajo dovolj čistega dohodka za uresničitev srednjeročnega plana stanovanjske izgradnje, sprejmejo ukrepe za uresničitev dogovorjenega obsega izgradnje stanovanj. Takšne zahteve se utemeljujejo s tezo, da je vzajemnost interes celotnega delavskega razreda. Tega nihče ne zanika. Interes delavskega razreda pa je tudi, da se uveljavijo odnosi skupnega dohodka in prihodka, samoupravno združevanje dela in sredstev ipd. in da se na tej osnovi ustvarja dohodek TOZD kot edina realna podlaga za razreševanje stanovanjskih problemov.

Če tako postavljamo izhodišče za razreševanje problemov financiranja stanovanjske izgradnje iz čistega dohodka, dobiva vzajemnost novo vsebino. Gre za to, da jo lahko v zakonu le predvidimo, ne moremo je pa terjati, ker gre za samoupravno pravico in odločitev delavcev v TOZD. Vzajemnosti lahko imamo le toliko, kolikor se bodo delavci sporazumeli, kolikor bodo pripravljeni za te namene združevati sredstva. Vzajemnost se predvsem dosega, krepi in razvija v odnosu med temeljnimi organizacijami, med delavci, ki so reprodukcijsko povezani in soodvisni in zato morajo biti tudi vzajemni. Na ta način bi presegli prakso nekega apriornega združevanja čistega dohodka TOZD za te namene in odtujevanje teh sredstev od delavcev v TOZD.

Prav gotovo je res, da vse OZD ne bodo imele dovolj čistega dohodka za razreševanje stanovanjskih problemov, toda rešitve je treba poiskati v sporazumevanju v delovni organizaciji, sestavljeni organizaciji pa tudi širše. Vprašanje je, kako se obnašati v tistih temeljnih organizacijah, kjer je na razpolago dovolj čistega dohodka, pa vsaj v krajšem planskem obdobju nimajo nerešenih stanovanjskih problemov. Te temeljne organizacije bi v svojih samoupravnih sporazumih o temeljih srednjeročnih planov morale opredeliti višino sredstev, ki jih bodo združevale za stanovanjske potrebe v obliki namenskega varčevanja, pa tudi čas, kdaj bodo imele potrebe po stanovanjih. Ta namenska sredstva bi združile v posebnih enotah temeljnih bank oziroma v posebni stanovanjski banki. Na ta način je možno zagotoviti dokaj stalen dotok sredstev, ki je prvi pogoj za realizacijo usmerjene stanovanjske izgradnje.

Koliko solidarnostnih stanovanj

Eno od temeljnih vprašanj, ki je v osnutku zakona premalo razdelano, je samoupravno združevanje sredstev za uresničitev dogovorjenega srednjeročnega plana izgradnje stanovanj. Konkretno gre za naslednje: delavci TOZD bi morali v samoupravnem sporazumu o osnovah plana svoje temeljne organizacije in stanovanjske skupnosti opredeliti način, pogoje in dinamiko združevanja sredstev za uresničitev srednjeročnega plana. To pomeni, da bi delavci združevali sredstva v okviru stanovanjske skupnosti po dinamiki, ki bo zagotavljala nemoteno uresničevanje sprejetega programa izgradnje stanovanj in to ne glede na to, ali bodo prav oni v tekočem letu pridobili stanovanja. Pomembno je da sredstva za stanovanjsko izgradnjo ostanejo na žiro računu TOZD, in da se združujejo takrat, ko je to nujno potrebno. Vnaprejšnje samoupravno združevanje sredstev v stanovanjski skupnosti pa bi lahko pripeljalo do neke vrste anonimnih skladov, do odtujevanja sredstev delavcev TOZD, kar pa nikakor ni sprejemljivo.

Veliko pripomb je na tiste člene zakona, ki govorijo o solidarnosti pri pridobivanju stanovanj. Zahteve so, da se solidarnost ohrani v dosedanjem obsegu in se jo celo razširi. V stališčih skupščine je poudarjeno, da je solidarnostna stanovanjska izgradnja izrednega pomena za razreševanje stanovanjskih problemov delovnih ljudi in občanov, da pa moramo obseg te gradnje bistveno zmanjšati. Do solidarnostnih stanovanj naj bi bili upravičeni pridobitno nesposobni občani, invalidi, borci, starejši občani, družine z nizkimi dohodki, ki žive v težkih stanovanjskih pogojih in sami ne morejo prispevati lastnega deleža za pridobitev družbenega stanovaja, ne da bi omajali svojo socialno varnost.

Dejstvo je, da smo v zadnjih sedmih letih zdgradili več kot 13.000 solidarnostnih stanovanj. Rešili smo, čeprav ne vseh, veliko stanovanjskih problemov občanov in njihovih družin, ki pred leti niso videli nobene perspektive. Dejstvo pa je, da se je solidarnost, ki smo jo izpeljevali doslej, in za katero smo združevali približno eno tretjino vseh sredstev, sprevrgla v svoje nasprotje. Namreč, velika večina mladih družin, ki bi po petih letih morale izprazniti solidarnostna stanovanja, je še vedno v njih in jih ni pripravljena zapustiti, pa tudi OZD, ki so se obvezale, da bodo pomagale razrešiti stanovanjske probleme teh mladih družin, so na svoje obveze pozabile.

Veliko primerov je, da so OZD ekstenzivno zaposlovale nove delavce, pri čemer z ustvarjenim dohodkom niso mogle razrešiti njihovih stanovanjskih problemov. Ti delavci so zato pritiskali na občinske solidarnostne sklade in terjali, da se jim dajo ustrezna stanovanja. Tudi to je eden od razlogov, da se vrste čakajočih na solidarnostna stanovanja niso zmanjšale, temveč da so se celo povečale. Ne glede na te probleme, od sprejetih skupščinskih stališč, pa tudi usmeritev 8. kongresa ZK Slovenije, ne bi smeli odstopiti.

V vseh stanovanjskih skupnostih, v organizacijah združenega dela in občinskih skupščinah je potrebno oceniti, kako je dosedanji način uresničevanja solidarnosti prispeval k razreševanju stanovanjskih problemov delovnih ljudi in občanov ter na kakšen način bo doseženo, da bodo mlade družine prevzete obveznosti skupno s svojimi OZD, uresničile. Nadalje, potrebno je oceniti, koliko je delovnih ljudi in občanov, ki ne bodo mogli prispevati lastnih sredstev za razrešitev svojega stanovanjskega vprašanja in na osnovi tega v samoupravnih sporazumih o temeljih planov opredeliti obseg solidarnostne izgradnje stanovanj ter sredstev za te namene, ki se bodo združevala iz dohodka TOZD.

Hrvoje Drašković

Nagrada za dolgoletno delo v sindikatih

Stroj — največja ljubezen

Stanko Robnik je eden od ne tako številnih delavcev, ki so ostali zvesti strojem, izza katerih naj bi stopili na pot profesionalnega političnega delavca. Pred davnimi 28 leti bi moral v partijsko šolo, od koder bi ga pot, predanega in delovnega komunista, odvedla kdo ve kam v politične vode, nemara celo profesionalne. Odklonil je — in dobil partijski ukor. Danes je ta dogodek le nepomembna epizoda v njegovem bogatem družbenopolitičnem delovanju. Takratna odklonitev namreč ni pomenila, da se Stanko Robnik ne mara družbenopolitično udejstvovati, pač pa samo to, da ne more zapustiti stroja, da raje družbenopolitično dela kot delavec — proizvajalec.

Letos je dobil RS ZSS za razvoj samoupravljanja za dolgoletno delo v sindikatih. Nismo ga vprašali, kaj mu ta nagrada pomeni, saj je bilo iz pogovora jasno, da je tudi to priznanje, čeprav cenjeno, le nova epizoda v njegovem družbenopolitičnem delu. V bistvu so mnogo bolj pomembna priznanja, ki mu jih iz leta v leto »poklanjajo« njegovi sodelavci in soobčani, ko mu zaupajo mnoge pomembne funkcije v delovni organizaciji ali krajevni skupnosti ali na občinski ravni. Zdaj Stanko Robnik, vodja folijske valjarne v Impolu, opravlja naslednje družbenopolitične funkcije: je podpredsednik IO konference sindikalnih organizacij v Impolu, član predsedstva občinskega sindikalnega sveta, predsednik sveta za samoupravljanje pri občinskem sindikalnem svetu, član delavskega sveta Impola, podpredsednik izvršnega sveta delavskega sveta Impola, član občinske konference ZK Slovenska Bistrica; predsednik skupščine občinske zdravstvene skupnosti. V vseh 28 letih družbenopolitičnega dela (ves čas v sindikatu, vmes pa za nameček tudi drugje) ni nikoli podlegel miku profesionalizma.

»Ne. Ni mi všeč biti profesionalni družbenopolitični delavec. Vsaj na ravni od občine navzdol menim, da nam profesionalizem lahko samo škodi. Dela je resda ogromno, saj ima danes sindikat povsem drugačno vlogo kot pred leti. Včasih sem tudi sam zagovarjal profesionalizem. Toda prepričal sem se, da delavca odvleče od njegovega poklica. Zlasti prejšnji štiriletni mandati so delavca-profesionalnega družbenopolitičnega delavca — pokvarili, ga preveč oddaljili od proizvodnje. Mnogi se niso vrnili. Sam se v delavnici najbolje počutim.«

Kajpak nismo mogli mimo vprašanja, kako le zmore opravljati toliko funkcij poleg rednega dela, družine...

Stanko Robnik ni nikoli podlegel miku profesionalizma

»Do dela v sindikatih sem imel zmeraj izjemno veselje. Delo v sindikatu je ‚konkretno' in vidi se, če kaj naredi,. Tako sem bil kar dve mandatni dobi po štiri leta predsednik občinskega sindikalnega sveta kot neprofesionalec. Takrat je bilo res težko — ni pa sedaj, ob tolikih funkcijah, nič laže. Družina pa se je navadila, saj so videli, kaj mi to pomeni. Tako kot se navadi družina lovca ali ribiča, se je tudi moja, le da sem jaz dalj časa zdoma.«

Delo v sindikatu danes in nekoč?

»Ni primerljivo. Danes imamo delavci pravice zagotovljene z ustavo, sindikat se bori za to, da jih ‚spravi v življenje'. Zategadelj je paleta nalog sindikata tako obširna in morajo sindikalni funkcionarji veliko vedeti in se veliko izobraževati. Kajti tudi delavci danes niso več ‚neznalice', ki bi se zanimale samo za kuverto konec meseca. Znajo z vprašanji kar trdo priviti, odgovori morajo biti natančni in povsem konkretni. Izmotavanja in ‚pavšaliziranja' odgovorov ni! Tu bi nam lahko veliko pomagali strokovni sindikati na republiški ravni ali pa republiški svet. Sindikati na republiški ravni imajo dovolj strokovno podkovanih kadrov, ki bi nam lahko pomagali vsaj z nasveti, kako izpeljati posamezne akcije, zamisli... Toda tovarišev iz Ljubljane ne ‚čutimo'.«

Odnosi sindikat — vodstvo delovne organizcije?

»Dobri so. Nikoli tudi nismo imeli težav. Reš pa je, da nam ljudje iz vodstva ničesar ne prinesejo na krožniku, vse je treba zahtevati od njih in potem dobiš natančne podatke in tudi sicer nastane pravo sodelovanje. Toda samo od sebe ne pride nič.«

Mladi in delo v družbenopolitičnih organizcijah?

»Prav tega odnosa, mi stari — vi mladi, ne smejo občutiti, pa sodelujejo zelo dobro in plodno. Mladim je treba zaupati, jih jemati enakovredno, jim prenašati izkušnje. Izkazano zaupanje se najbolje obrestuje. Sam imam mlade sodelavce tudi pri rednem delu. Odlično se razumemo, čeprav je na primer v mojem oddelku povprečna starost okoli 28 let, sam pa jih imam približno dvakrat toliko.«

Sindikat in stabilizacija?

»Sindikat se je aktivno vklopil v akcijo in menim, da smo dosegli velik uspeh, ko smo delavcem uspeli dopovedati, da več kot v tovarni ustvarimo, ne moremo potrošiti. Svojim v valjarni pa sem takole dejal: — Fantje! Včasih nismo imeli dela in mnogi veste, kako hudo je bilo. Danes ga imamo preveč (valjarna folij se duši v naročilih, op. p.). Zato delajmo, da ne bo kdaj spet tako, kot je bilo pred leti — ko ni bilo dela!«

Boris Rugelj

»... Zveza komunistov in druge socialistične sile imajo dolžnost, da krepijo samoupravno vlogo delovnega človeka v združenem delu, da utrjujejo položaj delavskega razreda kot temeljnega subjekta revolucije. Raznim pritiskom birokratskih in tehnokratskih monopolov, ki ponavadi demagoško nastopajo kot dozdevni zastopniki interesov združenega dela ali države, lahko uspešno nasprotuje samo organiziran in enoten delavski razred skupaj z drugimi delovnimi ljudmi...«

Tito na XI. kongresu ZKJ, 1978

Bogata inventivna dejavnost v Litiji

Sedem novih klešč za težke tovore

V temeljni organizaciji Gradmetal Litija, ki je združena v delovno organizcijo GIP Beton-Zasavje Zagorje, so pri inventivni dejavnosti dosegli spodbudne rezultate.

Pogovarjali smo se z Ivom Brovčem, strojnim inženirjem in Francem Intiharjem, strojnim tehnikom, ki sta glavna pobudnika inventivne dejavnosti in tudi tretjenagrajenca litijske občine za zasluge na tem področju:

»V Hotičah pri Litiji imamo betonarno, kjer izdelujemo betonske bloke. Pri nakladanju in razkladanju smo imeli določene težave,« pove Ivo Brovč. »Obakrat, prvikrat na tovornjak, drugič pa v deponijo, smo to delali ročno. Predstavljajte si, da ima takšen betonski blok recimo po 35 kg in kolikokrat ga je bilo treba dvigniti, da je bil tovornjak naložen in potem to ponoviti tudi pri razkladanju. Ne samo, da je takšen način transportiranja še kako dražil izdelke, so bili posamezni delavci nenehno izpostavljeni nevarosti telesnih poškodb, ki so bili zaposleni pri teh delih.

Zaradi tega smo pričeli intenzivno razmišljati, kako bi ne le razbremenili delavce, ampak tudi skrajšali ta čas, se pravi pocenili nakladanje in razkladanje. Tako smo torej skonstruirali posebne klešče za nakladanje betonskih blokov in za transportiranje. Nad tem smo bili vsi skupaj še kako zadovoljni, zlasti še zato, ker je mogoče s takšnimi kleščami naenkrat dvigniti in naložiti celo po 30 kosov betonskih blokov ter jih tudi transportirati v deponijo. Kaj to pomeni, si ni težko predstavljati. Izračunali smo, da je mogoče s to napravo časovno nadomestiti po 15 ljudi.

Pridružil se je še Franc Intihar rekoč:

»Ko nam je ta poizkus uspel, smo se pričeli ukvarjati z idejo, če bi bilo mogoče skonstruirati še kake druge naprave, ki bi jih lahko, montirane na viličarje, uporabljali za nakladanje drugih in različnih vrst tovora. Seveda smo pri tem računali tudi na to, da bi jih utegnili še kako potrebovati v posameznih delovnih organizacijah, kjer v veliki večini njihovi delavci različne vrste tovora nakladajo in razkladajo ročno.«

»Poglejte!« veselo poudari Ivo Brovč, »da se nismo ušteli. Naš trud okrog konstruiranja ni bil zaman, pa tudi naročil imamo veliko. Tako smo uspeli izdelati kar sedem vrst prijemalk, ki imajo različne funkcije po hidravličnem principu.«

S tem ste dosegli precejšen korak, saj ste obseg inventivne dejavnosti neverjetno razvili, da ne govorimo o ekonomski koristi in razbremenitvi fizičnega dela?

»Eno vrsto klešč smo že omenili, druga je za nakladanje opeke in opečnih izdelkov, tretja za nakladanje bombažnih bal in podobno, četrta za mehansko zajemalko za tekoči material (malta, vlivanje železa...), peta za nakladanje bal rotacijskega papirja, šesta za nakladanje drugih betonskih elementov (robniki, bloki itd.) in sedma za prenašanje enega ali več sodov hkrati. Vsaka od naštetih prijemalk pomeni določene prednosti; s tisto za opeko je mogoče z enkratno operacijo naložiti sveženj opeke od 1,50 do 3 tone, pri bombažnih balah, (ena je težka po 300 kg), naenkrat 6 bal, pri roto bal papirju pa do 1300 kg in pri predzadnji več elementov, kjer samo eden predstavlja od 50 kg naprej.

Seveda to niso edine prednosti. Tudi s temi napravami je mogoče naložiti ali razložiti določeno vrsto tovora mnogo hitreje. Poleg tega se je mogoče, če že ne vedno, pa vsaj marsikdaj izogniti raznim telesnim poškodbam. Tako je torej na dlani, da so koristi teh naprav mnogostranske. In nenazadnje, izdelane so iz domačega materiala, ki po svoji kvaliteti in izdelavi nič ne zaostajajo za inozemskimi.«

Neglede na to, da imajo z izdelovanjem teh naprav že dveinpolletne izkušnje in da naprave že služijo svojim namenom, si v temeljni organizaciji Gradmetal Litija inovatorji vseeno prizadevajo, kako bi posamezne prijemalke še izboljšali, da bi bile čimbolj funkcionalne in univerzalne. Sodeč po njihovi zagnanosti lahko pričakujemo, da bodo pri tem še kaj izpopolnili ali pa skonstruirali kaj novega.

Drago Miklavec

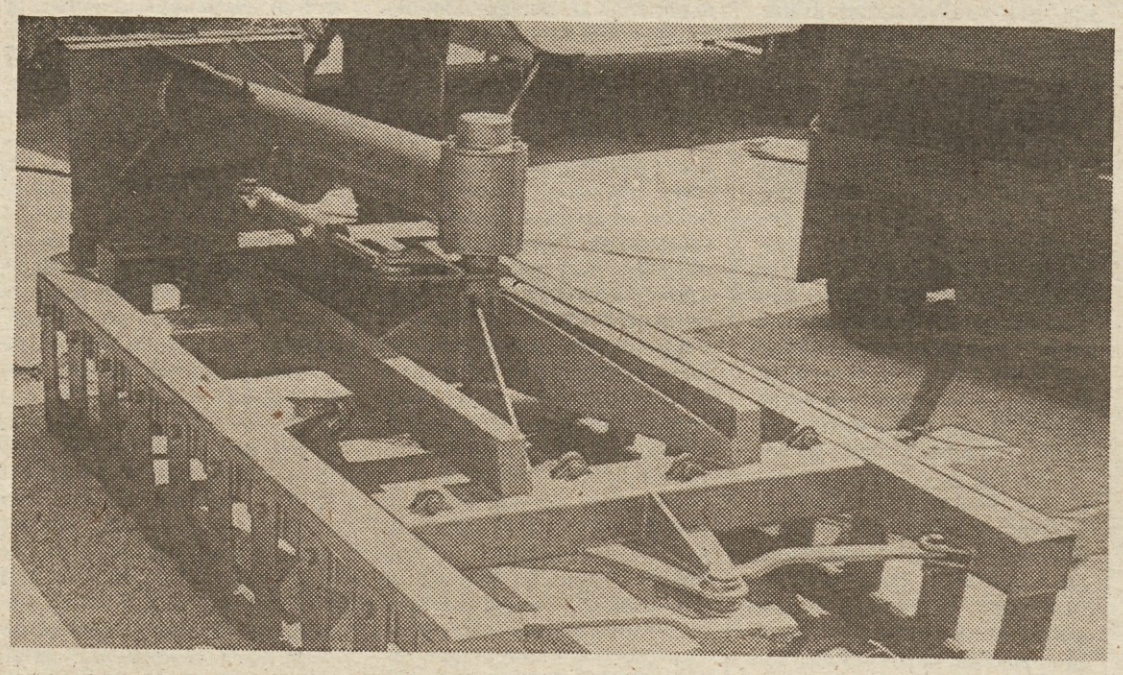

Hidravlične klešče za nakladanje in razkladanje betonskih blokov

Rokovnik-priročnik za leto 1981!

Po posvetovanju s strokovnjaki smo pripravili koristen, uporaben, ličen rokovnik-priročnik '81.

V njem boste našli poleg preglednega osebnega telefonskega imenika še beležni blok ter obsežen linijski del za zapiske skozi vse leto, v ličnem temnomodrem ovitku.

Kaj pa je tisto, za kar trdimo, da je boljše od podobnih artiklov?

Za slehernega nepogrešljiv, primerno ilustriran in grafično popoln ter s poljudno, razumljivo pisano besedo opremljen tekst za branje zaključnih računov. Ko ga preberete vam finančni podatki ne bodo predstavljali več uganke in se boste brez težav vključevali v razpravo o zaključnem računu v vaši delovni organizaciji.

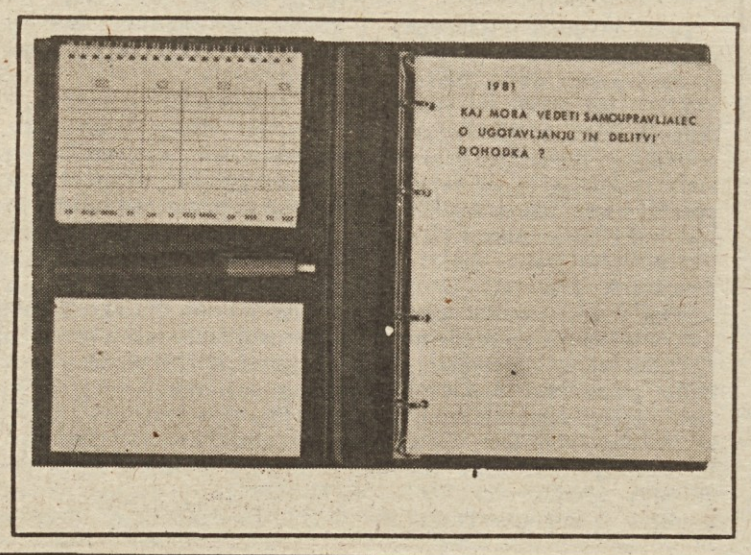

Rokovnik-priročnik bo izšel v založbi vseh sindikalnih listov Jugoslavije.

Cena 110 din.

Naročila pošljite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4. Morebitne dodatne informacije dobite tudi po telefonu na št. 322-947, na vašo željo vas lahko obišče tudi naš predstavnik.

Enkrat eden, drugič...

»... Naš človek je globoko podvržen socialističnemu samoupravljanju, ki je vir njegovih poglavitnih pravic in svobočin. V načinu, kako se rešujejo problemi v temeljni organizaciji združenega dela, odseva tudi odnos do celote naše družbene skupnosti. Zato se morajo komunisti pri vsakodnevnem delu bojevati za razvijanje zavesti delovnih ljudi o tem, da je nujno poleg lastnih interesov imeti vedno pred očmi tudi interese drugih samoupravnih skupnosti, da se morajo ti interesi usklajevati in da je pri odločanju o posameznih vprašanjih pomembno gledati tudi naprej, v prihodnost...«

Tito na XI. kongresu ZKJ, 1978

Kopica novih sodelavcev

Ob listanju glasil združenega dela, ki prihajajo na odbor RS ZSS za obveščanje in politično propagando, lahko ugotovimo, da akcija zveze sindikatov »Tisoč delavcev — sodelavcev« daje lepe in spodbudne rezultate. Malodane ni več glasila, ki ne bi prinašalo prispevkov novih sodelavcev. Marsikod so že ocenili svoje obveščanje in predlagali celovitejši pristop k temu vprašanju, ki dobiva z novimi stabilizacijskimi ukrepi še večjo težo. Polna samoupravna zavzetost in izražanje pobud delavcev sta možna le ob njihovi dobri obveščenosti.

Med organizacijami združenega dela, kjer se tega dobro zavedajo, je tudi velenjsko Gorenje, iz katerega sporočajo:

»Z akcijo Tisoč delavcev — sodelavcev smo pravzaprav začeli že v začetku leta, ko smo na izdajateljskem svetu opredelili zahtevo po sodelovanju v Informatorju kot delavčevo pravico in dolžnost. Prve prispevke novih sodelavcev smo začeli dobivati že januarja in februarja in sedaj se v vsaki številki pojavljajo imena novih sodelavcev. Koordinacijskemu odboru sindikata predlagamo, da bi sindikat, zveza komunistov in mladinci imeli v vsaki osnovni organizaciji svojega dopisnika za naša sredstva obveščanja. Letos smo zabeležili te nove sodelavce: Tone Petrič, Marjan Urbančič, Dušan Gorenc, Marjan Pivec, Jure Verdev, Jože Zagožen, Milan Golob, Alojz Pižorn, Metka Vrhnjak, Peter Štrus, Nevenka Mijoč, Franc Kos, Marinka Prosenjak, Peter Habjan, Janez Sterkuš, Jernej Stvarnik, Damjan Zazula, Jože Meh, Jože Miklavc, Nevenka Dojčer, Bojan Vrečer, Nada Borovnik, Viktor Vaupot, Milan Kretič, Albin Repše in Jure Mogilnicki. Skupaj šestindvajset novih sodelavcev, kar je lepo število. Upamo, da se bodo dosedanji dopisniki še pogosteje oglašali, njihovemu zgledu pa sledili še novi!«

Ob tej priložnosti bi radi opomnili tiste komisije občinskih svetov ZSS za obveščanje, ki še niso poslale odboru RS ZSS za obveščanje in politično propagando kratkega poročila o poteku akcije in imen novih delavcev — sodelavcev, naj to storijo čimprej!

Tokratni prispevki so nedvomno zanimivi kot izkušnja tudi za druge delavce; iz okolij, kjer so nastali, pa bi vsaj za nekatere med njimi radi slišali, da so spodbudili akcijo sindikata, komunistov, delavskega sveta ali drugih, ki so jih delavci opozorili na pomembne stvari, v sedanjem stabilizacijskem utripu še toliko pomembnejše.

Vladimir Jerman

S Titom na Galebu

Kot gojenec vojaške mornarske akademije sem imel to čast, da sem leta 1959 spremljal tovariša Tita na potovanju v Burmo, Indijo, Sri Lanko, Etiopijo, Sudan, ZAR in Sirijo. Sreča in ponos nas mornarjev sta bila neizmerna.

Ko smo pripluli v morja tropskega podnebja, se je živo srebro dvignilo visoko, v motornem oddelku celo nad 60 stopinj Celzija, tako da so delovne izmene trajale pol ure.

Prav v moji izmeni je bilo, ko sem opazil, da se tovariš Tito, v kratkih hlačah, spušča v strojni prostor. V tremi sem zaukazal »mirno« in raportiral, vendar je tovariš Tito prekinil moje povelje z besedo »nadaljuj«. Zanimal se je za vsakega gojenca posebej. Povprašal nas je po domu, starših, po naši vzdržljivosti v tej vročini, po nagibih, ki so nas usmerili v vojaški poklic in še o marsičem. Naši odgovori niso mogli prikriti naše treme, zato nas je opogumil, naj govorimo brez strahu, češ »saj smo vsi samo ljudje«. Tako smo se hitro sprostili. Omeniti moram, da je pogovor stekel tudi o ladijskih strojih, o katerih je veliko vedel.

Večkrat je navezal besedo z vsakim med nami mornarji, ki se je zaradi delovnega opravila znašel v njegovi bližini. Ob tovarišu Titu smo se tudi v daljnih morjih počutili varne in s ponosom smo se ozirali k vrhu jambora, kjer je plapolala zastava vrhovnega komandanta JLA...

Maks Tapajner
GLAS KOLEKTIVA, Avtoradgona, Gornja Radgona

Izboljšav ne potrebujemo?

Tehnologija je v svetu in Jugoslaviji na visoki ravni, kljub temu pa se še vedno izpopolnjuje, tudi z inovacijskimi predlogi. V Iplasu pa, kot kaže, mislimo, da smo dosegli že tako raven, da lastne tehnologije ne moremo več izpopolnjevati. Pravilnik o inovacijah pripravljamo že dolgo časa in, bojim se, da bo preteklo še precej časa, da ga bomo dobili. Občutek imam, da odgovorni v Iplasu niso zainteresirani, da bi ga sploh pripravili in dali v javno obravnavo.

Delavec, ki spremlja Iplasov razvoj, je moral opaziti, da so v posameznih TOZD zainteresirani za predloge izboljšav in da jih v svoji proizvodnji tudi upoštevajo. Sam opažam, da so v Plastoventu zadnja leta vpeljali veliko izboljšav in sprememb, kar se kaže tudi v večji proizvodnji in v prihrankih materiala. Dvomim pa, da smo v Iplasu vse takšne izboljšave evidentirali.

Tudi v Orodjarnio smo izdelali veliko priprav, s katerimi smo občutno skrajšali čas izdelave nekaterih izdelkov. Gospodarsko komisijo TOZD, delavski svet in direktorja sem o tem tudi pismeno obvestil, vendar o tem doslej še niso razpravljali.

Opažam, da smo že tudi popolnoma pozabili na moralne spodbude, ki velikokrat pomenijo več kot denar, ki ga porabiš, priznanje pa ostane.. V Orodjarni je bila doslej norma samo formalnost: učinek so obračunavali samo po opravljenih urah. S takim načinom delavca prav gotovo ne spodbujamo, da bi si prizadeval povečati proizvodnjo.

Ivan Horjak, strugar
DELEGAT, Iplas, Koper

Naš pripis: Tovariš Horjak je v glasilu »Delegat« ob tem svojem članku objavil tudi svoj dopis, ki ga je poslal gospodarski komisiji TOZD IPOR. Horjakov prispevek zgovorno dopolnjuje prispevek njegovega delovnega tovariša Šauperla, prav tako novega avtorja v akciji »Tisoč delavcev — sodelavcev«. Povzemamo (tudi drugih člankov v tej rubriki povečini ne objavljamo v celoti, ampak samo zanimivejše dele) tisti del njegovega prispevka, ki konkretno ponazarja trditve iz prejšnjega prispevka.

Brez pravilnika ni nagrade

Junija je začel v Poliuretanih poskusno delati drugi dozirni stroj. Nastal je iz obnovljenega stroja, ki je obratoval med leti 1969 in 1977, iz novejše izvedbe brizgalne glave in na novo izdelane elektrokomandne omare, zasnovane v DS Razvoj — Energetika.

Stroj je namenjen za proizvodnjo sedežev za avtobuse in za Cimosova vozila GS...

Najzaslužnejšim tvorcem (graditeljem) se za poseben trud in znanje ne moremo oddolžiti materialno, ker ni sprejet pravilnik o inovacijah ali nagradah, zato navedimo vsaj njihova imena. Elektroenergetik Ivan Urek je zasnoval in izdelal elektrokrmilno omaro. Ta varuje delovanje stroja tako, da ga izklopi, če se pojavi napaka pri doziranju ene od štirih surovin. Posluževalec je tako prisiljen takoj odpraviti napako, kar zelo zmanjšuje izmet izdelkov. Vzdrževalca Janko Ukotič in Drago Verlič sta obnovila stari zavrženi stroj, priredila sesalno in tlačno ocevje, opravila preizkuse in pripravila stroj za proizvodnjo.

Šauperl
DELEGAT, Iplas, Koper

Privajanje na norme in mi kot inovatorji

Ogrodnokleparski oddelek šteje 73 delavcev, večina ima nekaj čez dvajset let. Kaj delamo v našem oddelku, pove že ime. To so ogrodja za mobilaro bloke, ki jih izdelamo in oblečemo tudi do dvanajst na dan. Smo v TOZD Proizvodnja bivalnih enot.

Delo imamo normirano za sleherni sestavni del bivalne enote. Bili smo navajeni na ohlapne norme in privajanje na ostrejše ni bilo lahko.

Ko govorimo o normah, je zanimivo pogledati tja v leto 1977, ko smo mesečno izdelali 20 do 30 ogrodij mobilaro blokov. Takrat smo zgolj pri sestavi ogrodja porabili približno 50 ur, ne računajoč podsklope in kleparsko delo.

Velik skok naprej je pomenilo leto 1979. Izboljšali smo tehnologijo, uredili norme — vse to predvsem kot rezultat inovacij, katerih avtorji so izhajali večinoma prav iz našega oddelka. Danes porabimo za kompletno izdelavo in oblačenje ogrodja 1850 minut ali okroglo 31 ur. Z razpoložljivimi delovnimi pripravami zdaj izdelamo 230 do 250 ogrodij na mesec, seveda pod pogojem, da imamo dovolj reprodukcijskega materiala. K boljšemu in smotrnejšemu delu nas silijo tudi stabilizacijski ukrepi. Vendar ne gre zamolčati tudi nekaterih težav. Polizdelke za ogrodje bivalnih enot izdeluje TOZD Proizvodnja nadgradenj, ki pa v ažurnosti kasni, medtem ko daje prednost TAM in Tehnostroju. Ni nam prav, da moramo Nadgradnje večkrat prositi za pravočasnost kot berač za desetico. Še sreča, da so skupinovodje v strojnem oddelku resni delavci, ki vedo, kaj pomeni čakati na polizdelke in se zato po najboljših močeh zavzemajo za premagovanje te težave.

Primanjkuje nam tudi orodij. Na krožno žago za rezanje profilov, ki je sicer že toliko razširjena, da jo ima že malone vsak obrtnik, smo morali čakati dve leti. Primanjkuje nam varilnih aparatov. Težave so s popravili aparatov, ni rezervnih delov, premalo je elektrikarjev. A tisti, ki so, so skrbni. Za nujna popravila, da stroj ne bi stal, gredo po rezervne dele celo v Lendavo.

Opažamo pa, da je upadla naša vestnost do vzdrževanja strojev. Morali bomo spoznati, da stroj potrebuje čistočo in nego. Tudi delovna disciplina v oddelku bi lahko bila še boljša, čeprav se zanjo trudimo. Kljub opisanemu menim, da na tem področju prednjačimo pred vsemi oddelki v naši temeljni organizaciji.

Pogoste so tudi nesreče pri delu. Res je sicer, da je delavec v našem oddelku znatno bolj izpostavljen nevarnostim, denimo sevanju žarkov pri varjenju, poškodbam oči ali vrezom na pločevini. Res pa je tudi, da si neradi nataknemo očala, zaradi česar moramo na bolniško ter s tem škodujemo sebi in drugim.

Čim manj bo problemov in nepravilnosti, o katerih sem spregovoril, tem več upanja bomo imeli, da dosežemo letošnji plan — 2800 mobilaro blokov.

Jože Brus
GLAS KOLEKTIVA, Avtoradgona, Gornja Radgona

Gozdarji in železničarji — delovni tovariši

Odprema lesa našim kupcem bodisi s tovornjaki bodisi po železnici je pomemben člen našega dela. Pri železniški odpremi dela manjše število delavcev, zato je bržkone drugim sodelavcem naše delo manj znano in ne bo odveč, če o tem rečemo nekaj besedi. Zadnja leta je na železnici viden velik napredek. Razen hitrejše dostave tovora kupcem so za nas nadvse pomembni novi tipi vagonov, ki nam omogočajo hitrejše in cenejše nakladanje. Žal vsi naši kupci nimajo ustreznih razkladalnih naprav, ki jih zahtevajo takšni vagoni... Vsekakor velja omeniti, da so naši odnosi z železničarji pri vsakodnevnem delu odlični. Spomnim se časov, ko sem se »v rokavicah« bližal postajni pisarni, da bi razrešil sprotne težave. Danes se z železničarji pogovarjam kot s pravimi delovnimi tovariši.

France Povše
DOLENJSKI GOZDAR, Gozdno gospodarstvo Novo mesto

Zakaj fluktuacija?

Dosedanje izkušnje pri zaposlovanju delavcev iz drugih republik in pokrajin v naši delovni organizaciji niso bile zadovoljive, predvsem zaradi fluktuacije, na katero vplivajo neurejene stanovanjske razmere in pogoji dela. Težava je tudi v tem, da našo delovno organizacijo zapuščajo delavci z velikimi delovnimi izkušnjami...

Aleksander Prodan
TOMOS KMoper

Tudi prah je eksploziven

Presenečen sem bil, ko sem v neki tehnični reviji prebral, da je lahko tudi prah močno eksplozivno sredstvo. Zaskrbelo me je ob misli na kopico prašnih oblakov ob reparaturah in čiščenju v naših delovnih prostorih.

Inštitut za raziskavo prahu v ZRN je navedel, da so v papirni industriji nesreče pri delu v dveh odstotkih primerov povzročene zaradi eksplozije prahu. V lesni industriji je ta odstotek izredno visok — 34 %, slede pa živilska, plastična, kovinarska in premogovna panoga.

Ali bi tudi v naši papirnici lahko prišlo do eksplozije prahu? Ko smo čistili elektromotorje, v strojni dodelavi.. so se dvigali oblaki prahu. Takrat pač še nisem vedel, da je prah eksploziven, nihče me na to ni opozoril.

Ladislav Ulčakar
NAŠE DELO, Papirnica Vevče

Fotoamater na obisku

Današnji naslov »fotoamater na obisku« pravzaprav le delno ustreza. Igor Dekleva se je resda začel ukvarjati s fotografijo šele v zadnjih mesecih. Že dolga leta pa v njegovih rokah brni filmska kamera, s katero želi ustvarjati tisto, kar čuti in misli, da mora povedati prijateljem, znancem in morda še komu. Igor je že od mladih let navdušen planinec. No, tudi sedaj še ni star, saj mu je šele 24 let.

»Za sneman je sem se navdušil v hribih. Seveda! Videl sem, kako eden od znancev snema s kamero in po daljšem razgovoru z njim, me je »prijelo«, da bi tudi sam poskusil. Kupil sem kamero in začel. Malo iz knjig, največ pa iz prakse sem spoznal, kako nastane film. Moj prvi film je bil napol potopis, napol reportaža s poti od Savice do Bogatina. Štirje smo šli na to pot in skušal sem vse naše doživljaje zabeležiti na filmski trak. Vsi moji filmi, doslej sem jih posnel osem, so posvečeni goram. Rad bi o njih povedal tisto..

Igor Dekleva

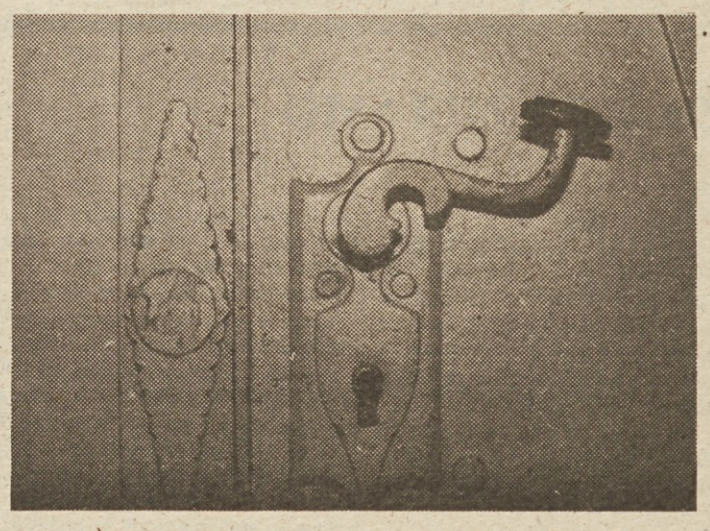

Izročilo rodov...

No, zame je film sploh ustvarjalnost, ki je podobna pisateljevanju, le da želim pisati knjigo s filmskim trakom. In zakaj ravno filmi o gorah. Prijateljem, znancem in drugim bi želel dokazati obrnjen pregovor, da »gora ni nora in da ni nor tisti, ki gre gor«. Koliko mi je to uspelo, je težko reči.«

Igor se ukvarja tudi s fotografijo in prav gotovo že lahko primerja obe zvrsti.

»Zvrsti sta si sorodni, obe zanimivi. Film je resda bolj zahteven in se da z njim več povedati. Včasih pa nekatere trenutke iz življenja lahko zabeležiš le s fotografskim aparatom. Pa še nekaj je. S fotografijo se je laže uveljaviti, saj so razstave številnejše in dostopnejše amaterjem. Pri filmu pa so festivali redki in konkurenca tako močna, da se je težko prebiti.«

Posvet o nekaterih aktualnih vprašanjih nadaljnjega razvoja samoupravnih odnosov v našem političnem sistemu

Slabosti niso nepremagljive, le »zgrabiti« jih je treba

»...Poleg tega so tudi socialistični proizvodni odnosi bolj ali manj prepleteni z različnimi elementi starega in novega. Zato se tudi v socialističnih državah pojavljajo nasprotja in lahko nastanejo različna navzkrižja, tako zaradi neenakomernosti v razvoju kakor tudi zaradi učinka teh različnih sil in interesov. Taisti razlogi lahko pripeljejo in doslej so žal tudi pripeljali do zaostrovanja odnosov in navzkrižij med posameznimi socialističnimi državami. To pa seveda vpliva na mednarodne odnose v celoti ter na vlogo in položaj teh držav v teh odnosih...«

Tito na X. kongresu ZKJ

Prejšnji teden je bil na CK ZKS posvet izvršnih sekretarjev in članov komitejev občinskih konferenc ZKS, zadolženih za politični sistem. Obravnavali so nekatera aktualna vprašanja v zvezi z ustavno preobrazbo krajevnih skupnosti, z uveljavljanjem družbenih svetov, s krepitvijo delegatskega sistema, s preobrazbo izvršnih svetov in upravnih organov in v zvezi z nekaterimi pojavi in problemi samoupravne organiziranosti, samoupravnih aktov in uveljavljanjem družbenoekonomskih odnosov v organizacijah združenega dela. Vse to v smislu uresničevanja sklepov 5., 6. in 7. seje CK ZKS.

Vsako izmed navedenih področij je tesno povezano s krepitvijo in nadaljnjim razvojem tako političnega sistema kot z nadaljnim razvojem družbenoekonomskih odnosov, pa tudi za uresničevanje stabilizacije našega gospodarstva. Glede na pomembnost političnega in gospodarskega trenutka velja v tem prispevku spregovoriti prav o nekaterih vprašanjih in problemih, ki se pojavljajo pri samoupravni organiziranosti, vsebini samoupravnih aktov in uveljavljanju družbenoekonomskih odnosov v organizacijah združenega dela. Ta vprašanja, na katera sta opozorila izvršni sekretar pri CK ZKS Peter Toš in republiški pravobranilec samoupravljanja Vinko Kastelic, so namreč take narave, ki v mnogočem zavirajo uveljavljanje takega družbenoekonomskega položaja delavca, da bo ta postal resnični nosilec družbene reprodukcije.

Eno takih vprašanj je prav gotovo pravilno razumljena vloga in vsebina temeljne in delovne organizacije združenega dela. Pojavljajo se namreč drobljenja delovnih organizacij in preraščanja temeljnih organizacij v nekakšna samostojna »majhna podjetja« v okviru delovne organizacije. Med vzroke, ki jih ugotavljajo družbeni pravobranilci samoupravljanja, sodijo prav gotovo z zakonom neusklajeni in vsebinsko površni samoupravni sporazumi o združevanju temeljnih organizacij v delovno organizacijo. To so praviloma samoupravni sporazumi, v katerih so zelo podrobno razčlenjene pravice in položaj temeljne organizacije, ne pa tudi vloga in funkcije delovne organizacije. Ocene takih sporazumov kažejo, da so skupni cilji in naloge v uvodnih določilih sicer zapisani, toda v drugih poglavjih niso ustrezno konkretizirani. Na primer: opredeljen je cilj »skupna prodajna politika«. V nadaljevanju pa ne najdemo določil, kaj ta »politika« sploh pomeni in posledica je seveda delitev komercialnih poslov po temeljnih organizacijah.

Podobno je z določili o planiranju. Največkrat je zapisano, da bodo imeli »skupno programiranje ali načrtovanje«. Včasih je očitno izogibanje pojmu in tudi vsebini plana delovne organizacije, ki jo sicer obenem tudi samoupravni splošni akt. V določilih takih sporazumov največkrat najdemo le postopke za usklajevanje pri skupnem »programiranju«, ne pa določila o vsebini vsakega posameznega planskega akta. Nekateri jih niti ne naštevajo. Tako površno, načelno in velikokrat tudi neskladno z zakoni so zapisani tudi drugi cilji.

Taka površnost, nekonkretizirani cilji in premalo jasno določene skupne naloge združenih temeljnih organizacij, že sama za sebe in brez nekih osebnih hotenj posameznikov zmanjšujejo, če ne že kar ogrožajo gospodarsko uspešnost take delovne organizacije. Vzrok za podjetniško in zaprto obnašanje temeljnih organizacij so večkrat tudi neurejeni in nedorečeni odnosi med temeljnimi organizacijami združenega dela in delovnimi skupnostmi skupnih služb. Namreč, neuresničeni odnosi svobodne menjave dela, ko delavci delovne skupnosti ne oblikujejo svojega celotnega prihodka s svobodno menjavo, ampak na proračunski način, so osnova za podvajanje administrativno strokovnih opravil. To pa še dodatno spodbuja zaprto podjetniško obnašanje temeljnih organizacij združenega dela.

Še marsikak primer bi lahko zapisali, pa naj bo to o sami organiziranosti ali pa pri vsebini samoupravnih aktov, ki niso pomanjkljivi in površni samo v navedenih primerih, ampak tudi pri združevanju delovnih organizacij v sestavljene organizacije, pri uveljavljanju dohodkovnih odnosov v organizacijah združenega dela, glede razporejanja dohodka in čistega dohodka, pri delitvi osebnih dohodkov in še kje.

Vse to so problemi in vprašanja, s katerimi se vsi skupaj srečujemo pri svojem vsakodnevnem delu in ki nas opozarjajo, da moramo nenehno spremljati take pojave, jih analizirati, iskati vzroke za njihov obstoj in jih odpravljati. To pa je predvsem naloga družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov in seveda slehernega delavca v temeljni organizaciji združenega dela. Nikakor ne smemo dopustiti, da gredo mimo nas, da se širijo, namesto da bi jih bilo vedno manj. Le z vsakodnevnim samoupravnim, pa tudi družbenopolitičnim delom bomo dobivali bitko pri krepitvi samoupravnega položaja delavca v temeljni organizaciji združenega dela in tudi v vseh širših oblikah povezovanja v sistem socialističnega združenega dela.

Meta Verbič

Delavski svet ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST objavlja prosta dela in naloge

PRODAJALCA V TRGOVINI

Pogoj:
— triletna strokovna šola in dve leti delovnih izkušenj v trgovini

Delo se združuje za določen čas (nadomeščanje delavke med porodniškim dopustom) s polnim delovnim časom.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o strokovnosti v 15 dneh po objavi na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4.

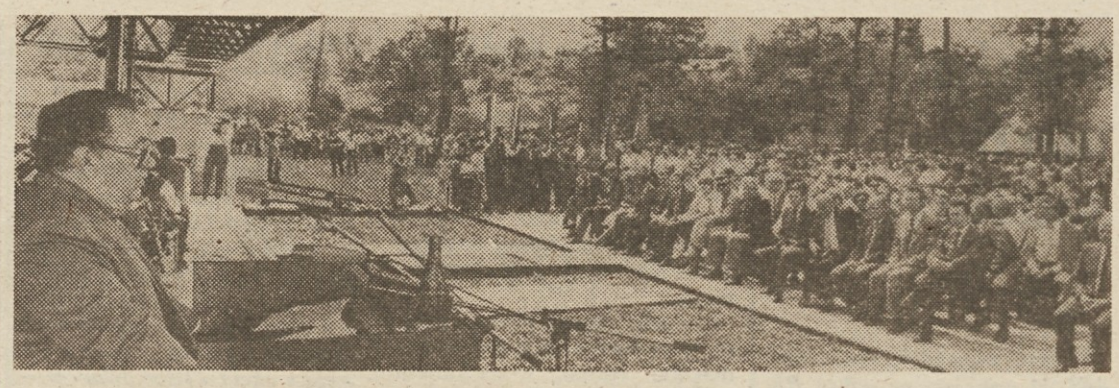

Uspeh je odvisen od vseh nas

Dan borca, 4. julij je prav tako dan Iskre, sestavljene organizacije združenega dela, ki šteje že več kot 30 tisoč zaposlenih. Letos so svoj praznik, že dvanajstič zapored, praznovali v Žužemberku, kjer je ena izmed 80 njihovih TOZD praznovala 20-letnico delovanja. To je TOZD Keramičnih kondenzatorjev, kjer so prav ta dan položili temeljni kamen za novo tovarno večslojnih kondenzatorjev in ki bo čez dve leti lahko zaposlila 100 delavcev. Veljala bo 250 milijonov, za Suho krajino, eno najmanj razvitih pokrajin pri nas, pa bo pomenila mnogo več. Slavnostni govornik na srečanju je bil član predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc.

V svojem govoru je najprej spregovoril o naši revoluciji, boju za svobodo, o bratstvu in enotnosti naših narodov, samoupravljanju in o tovarišu Titu, katerega delo in ime je z vsem, kar smo dosegli pred vojno, med vojno in po njej, tako neločljivo povezano, da je postalo resničnost našega življenja in dela. Poudaril je, da je pri vseh naših ljudeh odločnost nadaljevati njegovo delo, zlasti še razvijati socialistično samoupravljanje, bratstvo in enotnost, utrjevati neodvisnost, in neuvrščen položaj Jugoslavije, boriti se za mir, enakopravno sodelovanje in družbeni napredek v svetu.

Naši ljudje vedo, da je uspeh te poti odvisen od njih samih, od njihovega dela. To je še posebej poudaril, ko je govoril o borbi za ekonomsko stabilizacijo. Bil je kritičen do nekaterih pojavov, ki pri nas kljub temu obstajajo. Preslabo izkoriščamo delovni čas, pogosto gradimo nove tovarne, čeprav že obstoječe delajo le s 70-odstotno zmogljivostjo. Lotevamo se novih naložb, ki temeljijo predvsem na kreditih in so brez ustreznih temeljnih finančnih konstrukcij.

Marsikje ne spoštujejo plana ter samoupravnih dogovorov in sporazumov. Pa tudi ne sklepov samoupravnih in političnih organov, temveč vidijo le svoj skupinsko-lastninski interes, interes najožjega okolja in pogosto interes posameznika, in pri tem hote ali nehote pozabljajo, da je Jugoslavija eno in enotno jugoslovansko tržišče. Tudi Iskro je omenil in njeno dolgotrajno razpravo o povezovanju z Gorenjem iz Velenja, ki še ni dalo ustreznih rezultatov.

Poudaril je tudi, da je sedanja borba za ekonomsko stabilizacijo kompleksna politična ter ekonomska akcija, vendar ta ne sme dovoliti, da bi prišlo do kršitev samoupravnih pravic in dolžnosti naših delovnih ljudi, kajti le s samoupravnim dogovarjanjem in sporazumevanjem, s samoupravnim razreševanjem nalog, ki so pred nami, bomo lahko dosegli zastavljene cilje.

Naše notranje trdnosti in zvestobe revoluciji ter Titovi poti, še posebej ob zavesti, da nas s simpatijami in priznanji spremlja velik del sveta, ne more omajati pisanje peščice moralno propadlih ljudi, ki se predvsem zaradi denarja na človeško nemoralen način zaletavajo v našo politiko. Ugotavljamo pa, da so ti elementi že zdavnaj politično mrtvi ne le za naše ljudi, ampak tudi za vso svetovno javnost.

Jugoslavija je demokratična država in nikogar ne silimo, naj se opredeli za naš socializem in naj ga hvali, naše svoboščine izvirajo iz socialističnih samoupravnih demokratičnih odnosov, ki nam jih priznava ves napreden in pošten svet.

ZABELEŽILI SMO

Petek, 4. julija

Iz Baze 20 v Kočevskem Rogu je odšla na pot letošnja mladinska pohodna brigada AVNOJ 80. Mlade je pri odhodu pozdravil dr. Marijan Brecelj in jih pozval, da naj bodo na vsej poti glasnik bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov.

Ob dnevu borca so svoj praznik slavili tudi slovenski rudarji, ki so se zbrali na dveh večjih slovesnostih — v Mežici in v Zagorju.

Sobota, 5. julija

Na 25. izseljenskem pikniku v Škofji Loki so se zbrali številni slovenski izseljenci in zdomci. Te je med drugim pozdravil tudi predsednik slovenske izseljenske matice Stane Kolman in dejal, da je bila za minulo obdobje značilna velika povezanost domovine z izseljenci po vsem svetu.

Ponedeljek, 7. julija

V SR Srbiji so slovesno proslavili 39. obletnico vstaje srbskega naroda. Na osrednji slovesnosti v Beli crkvi, kjer je počila prva uporniška puška, je govoril predsednik skupščine SFRJ Dragoslav Marković.

Komunisti morajo s svojo enotnostjo in doslednim uresničevanjem stabilizacijskih nalog, ki jih je sprejela ZK in družba, doseči, da bo takšno ravnanje postalo vsesplošna praksa v vsaki samoupravni organizaciji, skupnosti ali instituciji, je bilo med drugim poudarjeno na seji predsedstva CK ZKS v razpravi o uresničevanju stabilizacijskih prizadevanj.

Po podatkih službe družbenega knjigovodstva je gospodarstvo v petih letošnjih mesecih za naložbe izplačalo 18,1 odstotka več sredstev kot v istem lanskem obdobju, negospodarstvo pa za 39,2 odstotka več kot lani.

Torek, 8. julija

Prizadevanja za gospodarsko ustalitev morajo biti usklajena, hkrati pa stabilizacije ni moč graditi zgolj na omejevanju osebne potrošnje, so ugotovili na seji predsedstva sveta ZS Jugoslavije.

ZIS naj do jeseni pripravi poročilo o izgubah in vzrokih zanje, v njem pa naj opredeli naloge v zveznem merilu, da bo izgub manj, so med drugim menili delegati odbora za družbenoekonomske odnose v zveznem zboru skupščine SFRJ.

Sreda, 9. julija

Komisija centralnega komiteja ZKS za organizacijo, razvoj in kadrovsko politiko je ocenila zadnje regijske posvete in govorila tudi o sprejemanju v zvezo komunistov.

Odbor za finance pri zvezni skupščini SFRJ je razpravljal o spremembah zvezne resolucije in oblikovanju zveznega proračuna.

Petek, 11. julija

Vsi trije zbori republiške skupščine so med drugim obravnavali osnutek zakona o notranjih zadevah in govorili o nalogah SRS pri oblikovanju in uresničevanju zunanje politike in mednarodnega sodelovanja SFRJ.

TA TEDEN V ŽARIŠČU

BEOGRAD — Predsednik predsedstva SFRJ Cvijetin Mijatović je sprejel prvega namestnika predsednika prezidija vrhovnega sovjeta Sovjetske zveze Vasilija Kuznjecova, ki vodi sovjetsko parlamentarno delegacijo na obisku v Jugoslaviji. Kuznjecov je Mijatoviću izročil poslanico sovjetskega voditelja Leonida Brežnjeva zanj in za predsednika predsedstva CK ZKJ. Med daljšim prijateljskim pogovorom sta z zadovoljstvom poudarila željo obeh držav za nadaljnji stabilen razvoj vsestranskega dolgoročnega sodelovanja na znanih sprejetih načelih, obravnavala pa sta tudi številne mednarodne probleme.

RIM — V Italiji pripisujejo velik pomen napovedanemu obisku zveznega sekretarja za zunanje zadeve Josipa Vrhovca. Jugoslovansko-italijanski pogovori bodo tokrat usmerjeni predvsem v dvostranske odnose in njihov nadaljnji razvoj.

FREETOWN — Na vrhunski konferenci Organizacije afriške enotnosti so največ razpravljali o Zahodni Sahari, ki sodi med najresnejše afriške probleme. Največ enotnosti pa so afriški voditelji pokazali, ko so govorili o boju proti kolonializmu, rasizmu in apartheidu.

MOSKVA — Sovjetska zveza je najavila možnost pogajanj o atomskem raketnem orožju srednjega dometa v Evropi. S tem so v Moskvi prvič uradno potrdili, da je na pogovorih sovjetskih voditeljev z zahodnonemškim kaclerjem Schmidtom prišlo do sporazuma o tem perečem vprašanju.

BONN — Francoski predsednik Giscard D'Estaing je bil na petdnevnem uradnem obisku v ZR Nemčiji. Že na začetku obiska je pozval zahodno Evropo, naj prevzame pomembnejšo in neodvisnejšo vlogo v svetovnih zadevah.

BANGKOK — ZDA so pospešile dobave orožja Tajski v okviru programa, o katerem sta se dogovorili vladi teh držav po nedavnem vdoru vietnamskih čet na tajsko ozemlje. Ta in prihodnji mesec naj bi Tajska dobila za 400 milijonov dolarjev različnega orožja. Vietnamci so na ta sklep Washingtona zelo ostro reagirali.

BUENOS AIRES — Neuvrščene države so se sestale in prvič razpravljale o uporabi jedrske energije v miroljubne namene. Predstavniki 11 neuvrščenih držav so sprejeli več priporočil o neširjenju jedrske oborožitve ter o tem, da je treba neuvrščenim zagotoviti lažji pristop do jedrske energije.

MIK

Slovenija na pragu novega srednjeročnega obdobja razvoja

Med željami in možnostmi

»... V svetu vse večje soodvisnosti ima ekonomska politika vsake posamezne države ali skupine držav tudi širše mednarodne posledice. Zato je nujno, da vse države ne glede na razlike v družbenoekonomskih sistemih najaktivneje sodelujejo in prispevajo k reševanju mednarodnih gospodarskih problemov. Nova mednarodna gospodarska ureditev pomeni tudi razvijanje in širjenje gospodarskega sodelovanja med samimi deželami v razvoju. Na tem področju so bili doseženi veliki rezultati, vendar je to še daleč od tistega, kar je potrebno in mogoče. Strategija razvoja dežel v razvoju se opira predvsem na lastne sile vsake države in na čim širše gospodarsko in drugo sodelovanje med njimi — dvostransko, regionalno in večstransko. To je poglavitna prvina njihovega boja za novo mednarodno gospodarsko ureditev. Programi akcije neuvrščenih in dežel v razvoju bi se morali še hitreje in bolj vsestransko uresničevati in stalno krepiti njihovo solidarnost in sodelovanje v skupnem boju za nove odnose v svetu...«

Tito na XI. kongresu ZKJ, 1978

V naši republiki pravkar na vseh ravneh in v vseh okoljih razgreto razpravljamo o možnostih in načrtih družbenoekonomskega razvoja Slovenije in Jugoslavije v letih 1980—1985. Vsak dan bolj se zavedamo, da sta naš obstoj in razvoj neločljivo povezana z dogajanji v svetovnem gospodarskem in političnem prostoru, hkrati pa tudi dobro vemo, da se moramo v gospodarski tekmi z razvitejšimi opirati predvsem na lastne sile, ne pa se preveč zanašati na tujo pomoč. Nihče nam ne bo dal ničesar zastonj. To spoznanje upoštevamo tako kot v celotnem povojnem razvoju tudi zdaj, ko usklajujemo potrebe in želje po boljšem življenju s stvarnimi materialnimi možnostmi našega razvoja v naslednjih letih.

Še posebno pozornost posvečajo tem vprašanjem komunisti, in to ne samo z analizami in kritičnim ocenjevanjem gospodarskih razmer, temveč predvsem z iskanjem rešitev in opredelitev, kako gospodariti v prihodnje. Tako je centralni komite ZKS razpravljal o uresničevanju stališč in nalog zveze komunistov na področju ekonomske ustalitve gospodarskih razmer in samoupravnem planiranju.

V javno razpravo o srednjeročni in dolgoročni usmerjenosti družbenoekonomskega razvoja Slovenije se je vključila tudi sekcija Marksističnega centra CK ZKS za teoretska vprašanja samoupravljanja in političnoekonomska vprašanja, na pobudo sekretariata tega centra pa so se jim pridružile še druge sekcije centra.

Pri opredeljevanju vsebinske usmerjenosti razprave je prevladalo stališče, da bi morali zlasti oceniti, v kolikšni meri srednjeročna in dolgoročna prizadevanja našega razvoja upoštevajo in zagotavljajo uresničevanje dolgoročnih, zgodovinskih interesov delavskega razreda. Ti interesi so podrobno opredeljeni in razčlenjeni v sklepih kongresov ZKS in ZKJ, to pa pomeni, da bo treba spregovoriti o tem, kako te sklepe uresničujemo.

V povezavi z dolgoročno vizijo razvoja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov se zlasti zastavlja vprašanje, kako bodo novi odnosi izrinjali stare, ki so še vedno dokaj trdoživi. Veljalo pa bi se tudi vprašati, kateri motivi oziroma interesi bodo zagotavljali reprodukcijo samoupravnih družbenekonomskih odnosov na vseh področjih njihovega uveljavljanja — tako v ekonomiji, politiki, v kulturi, v mednarodih odnosih in povsod drugod, kamor bo segal njihov vpliv.

Pri tem bo, razumljivo, v celoti treba upoštevati spoznanja Edvarda Kardelja o smereh razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja.

Načrtovalci razvoja so že zelo jasno povedali, da brez boljšega dela ne bo boljšega jela. Zato bo treba iskati glavno podlago za razvoj materialne osnove naše družbe predvsem v pospešenem uvajanju — kjer je le možno — domače tehnologije, in v čedalje obsežnejšem vključevanju našega gospodarstva v mednarodno delitev dela. To dejstvo pa terja slovo od naše dosedanje politike razvoja prav vseh proizvodnih in družbenih dejavnosti in še za vsako ceno. V Sloveniji lahko načrtujemo dolgoročen razvoj predvsem na podlagi takšne proizvodne sestave, v kateri bo prav vloga tehnologije in znanja odločilna za učinkovito gospodarjenje, povečanje produktivnosti dela, konkurenčne sposobnosti in izvoza, saj imamo več kot skromne surovinske in energetske vire.

Med poglavitne cilje prihodnjega razvoja naše republike sodi torej postopna, vendar odločna preusmeritev proizvodnje k povečanju deleža proizvodnje in storitev, ki imajo tudi v daljšem obdobju razvoja, ne le v nekaj prihodnjih letih, možnosti za ustvarjanje veliko višjega dohodka na zaposlenega kot je v povprečju sedanji. Da bi te cilje dosegli, pa bomo morali povečevati delež tehnološko zahtevnih proizvodenj, preobraziti strukturo in kakovost sedanjih ekonomskih odnosov s tujino, povečati medsebojno sodelovanje republik in pokrajin ter uskladiti strategijo razvoja jugoslovanskega gospodarstva, saj lahko samo z enotnim ekonomskim mehanizmom učinkovito spodbujamo kakovostne dejavnike razvoja.

Že na prvi pogled je jasno, da gre za zelo težavno nalogo, še posebno, če vemo, da smo se pri dosedanjem gospodarskem razvoju Slovenije v veliki meri opirali prav na industrijo, ki nima več pravih možnosti za optimalni razvoj, kot so nekatera področja kovinsko-predelovalne in elektroindustrije, tekstilna, papirna industrija, lesna in še druge. Vendar se zdaj že vse bolj uveljavljajo panoge, ki temeljijo na sodobnem znanju in tehnologiji, na primer kemija, elektronika ipd., kar krepi zaupanje v naše znanje in gospodarsko moč. Največja spodbuda za razvoj pa so naši dosedanji uspehi.

Na pragu obdobja smo torej, v katerem bomo morali preusmeriti in modernizirati celotno proizvodno tehnologijo in upravljanje, postaviti novo infrastrukturo, odločno poseči v regionalni razvoj, reformirati izobrazbo mladih generacij, omogočiti izobraževanje za delo, iz dela in ob delu ter zgraditi takšen sistem upravljanja družbene reprodukcije, ki bo usklajen z doseženo ravnijo razvitosti proizvajalnih sil.

Ključna naloga našega razvoja pa je slej ko prej povečati produktivnost dela. Tega se na srečo vse bolj zavedamo.

Vinko Blatnik

KOMUNIST ZA DE

Energije nikoli preveč

V začetku tega meseca, tretjega julija, so slovenski in istrski rudarji slavili svoj praznik. V šaleškem in zasavskem bazenu je ponovno zadonel knapovski »srečno«, na njihovih srečanjih smo znova slišali obilo kritičnih in spodbudnih besed o težavah in perspektivah slovenskega rudarstva.

Proizvodnja premoga pa je le ena od dejavnosti v skoraj najpomembnejši gospodarski panogi — energetiki. V naši republiki in v Jugoslaviji nasploh, se ne moremo kdove kako pohvaliti, da smo v preteklosti skrbno in razumno ravnali na tem področju. Podatki, ki jih razgrinja svet, so skorajda čisto nasprotni našim. Razvite države so se že leta pred nami zavedle, kaj lastna energija pomeni za gospodarski in družbeni napredek. Vsaj štiri, pet let pred nami so si zadali temeljni cilj: varčevanje in celo omejevanje porabe nafte, nadomeščanje z domačimi energetskimi viri in razvijanje novih virov. Nafto so vse manj uporabljali kot gorivo in več kot surovino za predelavo v petrokemiji. V naši državi pa smo krenili drugače. Zadnjih deset let se je poraba mazuta povečala za približno šestkrat, za okrog štirikrat pa poraba drugih derivatov.

Mi smo se pravzaprav šele pri lanskoletni podražitvi nafte na svetovnem trgu odločno zavzeli za varčevanje z nafto ter za to, da bi jo, kjer je le mogoče, zamenjavali predvsem z domačimi energetskimi viri. Brez dvoma pa smo se še premalo zavzeli za iskanje in razvijanje novih virov, pa tudi za izkoriščanje takšnih, ki jih v svetu že precej uporabljajo.

Največjo prednost bomo (spet) namenili premogu. Pred leti, v obdobju 1957 — 1959, je na primer v strukturi celotne (primarne) energije, ki smo jo v Jugoslaviji porabili, premog predstavljal še precej več kot tri četrtine, nafta in naravni plin dobrih deset odstotkov. Od 1975. do 1978. leta recimo je poraba premoga naraščala s stopnjo 3,7 odstotka na leto, nafte pa kar 8,2 odstotka letno. Tako se je struktura primarne energije, ki smo jo porabili pred dvema letoma, bistveno spremenila: premoga smo izkoriščali le še dobro tretjino, nafte že skoraj polovico, plina več kot pet odstotkov, povečala pa se je tudi poraba hidroenergije. Ta leta smo se v naši državi sicer res pospešeno razvijali, ogromno vlagali v industrijo, zaradi česar smo tudi potrebovali toliko energije. Najbrž pa bo tudi držalo, da smo se v njeni porabi usmerili preveč enostransko in premalo razvojno.

Skoraj smo pozabili na domače vire. Premogovnike smo izkoriščali vedno manj, mnoge celo opuščali, ker smo ocenjevali, da proizvodnja v njih ni več rentabilna. Največjo napako pa smo storili s tem, ker jih ob slabšem (ali enakem) izkoriščanju skorajda nikjer nismo razvijali. Zastale so raziskave o zalogah, o kakovosti teh zalog, rudnikov nismo sodobno opremljali (razen redkih izjem), organizacija dela v njih je le malo napredovala. Tu razvoj torej ni zastal le za toliko let, kolikor smo s premogovniki mačehovsko ravnali, pač pa dodatno tudi še za tisto, kar v letih povprečno težko izračunamo, kolikor je opremljenost in razvoj napredoval drugje v razvitem svetu.

Podobno smo se zaustavili še pri izgradnji novih in posodabljanju starih hidroelektrarn. Velikanke smo zgradili, te obratujejo, ob njih pa smo bore malo razmišljali o manjših hidrocentralah. Naravne pogoje za njihovo gradnjo in tudi večino drugih pogojev pa imamo vendarle sami, na domačih tleh.

Dvomov zdaj pravzaprav ni več. Tudi v naših glavah se je že toliko premaknilo, da spet razmišljamo o načrtih za razvoj lastnih energetskih virov, posebej še premogovnikov in elektrarn. Toda paziti moramo, da ideje ne bodo ostale ponovno le v glavah ali na papirjih v predalu. Da bomo nadoknadili zamujeno, ali točneje — da bomo pospešeno popravljali napake iz preteklosti, bomo potrebovali seveda veliko denarja. ne rudarstvo ne elektrogospodarstvo sama ne bosta zmogla tolikšnega bremena. Skupno bi ga morali dvigniti na pleča. Zato moramo ponoviti že tolikokrat izrečeno — združiti moramo delo in sredstva.

Miša Sovdat

Združevanje sredstev v SOZD Slovenija papir

Precej, toda še premalo

Že doslej so delovne organizacije slovenske papirne industrije, združene v SOZD Slovenija papir, pokazale dovolj pripravljenosti za združevanje sredstev za investiranje v razvoj nekaterih papirnic, ali pa za skupno sprejet investicijski načrt, ki je pomemben za nadaljnji razvoj združenih delovnih organizacij. Tako so v te namene združevale sredstva, še predno so se združile v SOZD Slovenija papir, pri tem združevanju pa niso sodelovali samo papirničarji, pač pa tudi grafiki, saj imata papirna in grafična industrija celo vrsto stičnih točk in si njunega nadaljnjega razvoja pač ni moč zamisliti brez medsebojnega sodelovanja.

Takrat so papirničarji in grafiki združevali sredstva za investicijo v Krškem (proizvodnja celuloze) in na Vevčah (proizvodnja papirja), vevški papirničarji pa za investicijo v tovarni celuloze in papirja Matroz v Sremski Mitrovici in Kartonažna tovarna Ljubljana za naložbo v Plaškem. Prav tako so združevali sredstva za zasnovo plantažnih nasadov hitrorastočih drevesnih vrst listavcev in iglavcev za potrebe celulozne industrije. Po organiziranju SOZD Slovenija papir pred skoraj šestimi leti pa so bila združena sredstva za operativne raziskave v rudniku kaolina in kalcita Kamnik, za investicije v papirnici Količevo, v zadnjem času pa zasledimo ponovno združevanje sredstev uporabnikov kaolinske rude za geološke in tehnološke raziskave v rudniku v Črni pri Kamniku.

Ena največjih akcij skupnega združevanja sredstev je stekla lani, ko sta papirnici Vevče in Količevo, z njo pa še Sladkogorska in tovarna dokumentnega in kartnega papirja Radeče, odkupile 70-odstotni družabniški delež tovarne celuloze Obir v Rebrci na avstrijskem Koroškem, ki naj bi letos izdelala 35.000 ton celuloze. 30-odstotni delež je last dunajske družbe Donau-Finanz, ki je avstrijski eksponent švicarske banke Schweizerische Kreditanshalt v Zürichu. Družabniški delež štirih slovenskih papirnic je že v celoti poravnan, poleg tega pa je SOZD Slovenija papir, ki je pred letom dni v imenu štirih svojih združenih delovnih organizacij, podpisal pogodbo o ustanovitvi mešanega jugoslovansko-švicarskega podjetja za obratovanje tovarne v Rebrci, moral zagotoviti bančno jamstvo za kredit v višini 49 milijonov šilingov, ki ga je tovarna celuloze Obir najela pri avstrijskih bankah. To svojo obveznost je SOZD Slovenija papir izpolnil tako, da je zagotovil ustrezno jamstvo združene Ljubljanske banke.

Ob teh obetavnih rezultatih na področju združevanja sredstev za skupne naložbe papirnic kaže na drugi strani opozoriti, da združene delovne organizacije slovenske papirne industrije kljub temu še vedno ne spoštujejo, ali vsaj v takšni meri ne, kot bi pričakovali, določil samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD Slovenija papir. Tako, denimo, papirnica Količevo ni upoštevala sporazuma, ko je s članicami sestavljene organizacije papirne industrije združevala sredstva za postavitev tretjega kartonskega stroja, podobno pa se je obnašal tudi rudnik kaolina in kalcita Kamnik, ki je brez nujno potrebnega soglasja samoupravnih organov sestavljene organizacije, v sodelovanju s predstavniki zbornice in porabniki svojega kaolina, sklenil samoupravni sporazum o združevanju sredstev za geološke in tehnološke raziskave v rudniku v Črni pri Kamniku. Namesto da bi dokončno besedilo sporazuma predložil v obravnavo delegatom samoupravnih organov SOZD Slovenija papir, ga je rudnik poslal v obravnavo in sprejem neposredno samoupravnim organom delovnih organizacij — porabnikov kaolina. To so v rudniku storili v prepričanju, da so s tem pospešili postopek sprejemanja sporazuma, praksa pa je pokazala, da so se precej ušteli, saj se je postopek celo zavlekel za nekaj mesecev.

V določilih samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD Slovenija papir je predvideno tudi združevanje sredstev v druge namene — v poseben sklad za stimuliranje izvoza članic sestavljene organizacije papirne industrije, za ustanavljanje predstavništev doma in na tujem, za skupne nastope na domačih in tujih sejemskih prireditvah, za izgradnjo skupnih počitniških in ostalih rekreacijskih objektov itd. Prav tako je bilo dogovorjeno, da bi si članice med seboj sposojale razpoložljiva prosta finančna sredstva, s katerimi bi med drugim v precejšnji meri lahko izboljšali likvidnost poslovanja posameznih združenih delovnih organizacij in sestavljene organizacije kot celote. Vendar doslej še ni prišlo do združevanja sredstev v te namene, kot tudi ne do medsebojnega posojanja prostih finančnih sredstev.

Ivo Virnik

Skrb za invalide

Zaposlovanje za delo manj zmožnih ljudi, predvsem tistih, ki so to postali v sami delovni organizaciji, postaja v delovnem kolektivu IMPOL Slovenska Bistrica vse bolj intenzivno. V tej delovni organizaciji imajo trenutno 110 ljudi, ki imajo priznan status delovnega invalida in danes opravljajo dela, ki ustrezajo njihovi stopnji invalidnosti.

Pri reševanju zaposlenosti invalidov posvečajo posebno pozornost dopolnilnemu izobraževanju invalidov, ki so to postali pri delu ali po hujši bolezni, ter psihosocialni rehabilitaciji, zato OZD IMPOL tesno sodeluje z osnovno šolo Minka Namestnik-Sonja v Slov. Bistrici.

Viktor Horvat

V Sloveniji se je odzvala zahtevi po načrtovanju kulture le kaka desetina uporabniških TOZD

Precej nejasno planiranje kulture

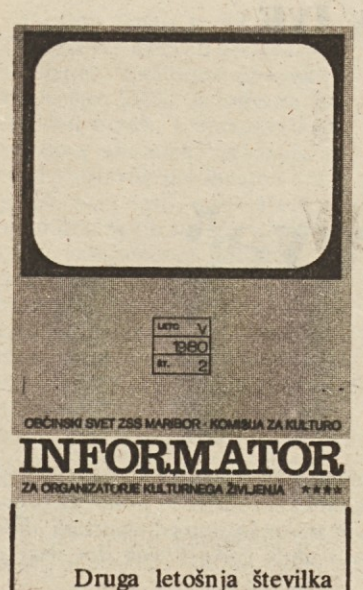

Druga letošnja številka »Informatorja«, ki ga komisija za kulturo občinskega sveta ZSS Maribor izdaja za organizatorje kulturnega življenja, je pravkar izšla in je izredno zanimiva. Ne le za mariborsko okolje, tudi širše.

O precej nejasnem »planiranju kulture« pišeta dva avtorja: France Forstnerič, katerega članek tudi ponatiskujemo, in Branko Pungartnik, predsednik komisije za kulturo v delovni organizaciji Svila, iz čigar prispevka povzemamo še nekaj misli.

Pungartnik med drugim piše: Res je, da obstoječa planska shema ne navaja planerjev delovnih organizacij na enostaven, metodološko praktičen način k temu, da bi razvoj kulture v delovni organizaciji za naslednjih pet let opisali in ovrednotili. Toda, če tega ni mogoče storiti na popolnoma lahek način, zakaj ne bi tega storili z uporabo pomočnikov, ki jih ni več tako malo. Danes je v Mariboru že okoli 600 organizatorjev kulturnega življenja v delovnih organizacijah (v tej številki »Informatorja« tudi objavljajo njihov natančen seznam!), očitno pa sta doslej planer in organizator delovala vsak zase, ne da bi svoje napore združila. Problem planiranja kulture lahko rešijo po mnenju Pungartnika le organi sindikata, saj je sindikat v OZD nosilec kulturne akcije.

Bilo bi oportunistično, če bi pristajali na trenutno neustrezno planiranje kulture v srednjeročnih planih delovnih organizacij, in jalovo iskanje krivcev za to, da je metodologija planiranja za to področje pomanjkljiva. Razvoj kulture lahko v sedanji fazi planiranja zagotove le sindikalne konference in izvršili odbori, če tam, kjer so planerji doslej spregledali ali izpustili kulturo kot sestavino razvoja, poskrbijo, da jo vključijo. Pri tem, takšna kulturna aktivnost se planira, bi se morale poleg organizatorjev kulturnega življenja angažirati tudi sindikalne komisije za kulturo, za celotno akcijo pa bi se morali, glede na časovno stisko, zavzeti kar sami predsedniki. Gre zlasti za planiranje glavnih večjih kulturnih aktivnosti in potrebne opreme v naslednjem srednjeročnem obdobju, seveda pa tudi za finančno vrednost tega.

»Kultura mora postati sestavina planov organizacij združenega dela.« Ta slovnično ne posebno lep stavek, ki pa ga, vsaj tako se nam zdi, vsi dobro razumemo, je že lep čas akcijsko geslo v naši politiki in v vseh družbenih listih, ki obravnavajo kulturo. Je pa s takimi gesli tako, da zanje hitro »oglušimo«. Verjetno ker takim akcijskim parolam ne zagotovimo dovolj razločne sporočilnosti.

Poskušajmo torej postulativno izjavo »kultura mora postati sestavina planov organizacij združenega dela« vnovič pretehtati s stališča zahtev, ki jih postavlja. S tem pa se kar takoj zapletemo v klobčič tačas aktualnih razprav in razmišljanj o planiranju kulture. Težave so že s samo konstrukcijo »planiranje kulture«. Kaj pravzaprav planiramo? Ljudi ali stvari? Oboje? Če se namerno izognemo vsem 257 različnim definicijam kulture, kolikor so jih po svetu že našteli, in si kulturo marksistično predstavljamo kot proces in rezultat človekovega uresničevanja, bi rekli, da »notranjega« rezultata v kulturnem procesu količinsko nikakor ne moremo planirati. Kultura ali kulturnost je težko določljiva lastnost človeka in njegovih skupnosti, planer pa navadno operira z bolj otipljivimi količinami. Načrtujemo torej lahko predvsem pogoje kulture, se pravi kulturne dobrine, storitve, premike, količine in kazalce, težje pa kulturo kot lastnost samo. Seveda pa tudi stopnja kulturnosti ni tako mitično skrivnostna lastnost, da se ji načrtovalec ali raziskovalec ne bi mogel približati prav z nobenim merilom. Število sedežev v kinematografih, kino obiskovalcev, predvajanih filmov in povrh še frekvenca obiska zlasti pri splošno ocenjenih dobrih filmih, nam gotovo da precej zanesljivo podobo o filmski kulturi. Podobno je pri knjigi, gledališču, glasbi, likovni kulturi itd.

V opisanem pomenu je tedaj mogoče planirati tudi kulturo. Kljub temu pa zdaj ugotavljamo, da se je v Sloveniji odzvalo zahtevi po načrtovanju kulture okrog 70 odstotkov izvajalskih kulturnih organizacij, toda le kaka desetina uporabniških. Samoupravno, takoimenovano srečujoče se planiranje kulture pa računa z obojimi (izvajalskimi in uporabniškimi) nosilci kulturnega načrtovanja. Več kot samo računa: svobodna menjava dela v kulturi bi se mogla polneje uveljaviti samo, če bi kulturo načrtovali vsi nosilci planiranja (OZD, delovne organizacije in združenja v kulturi, krajevne in samoupravne interesne skupnosti, družbenopolitične skupnosti itd.).

Kako to, da kulturo planira samo (šele) deset odstotkov slovenskih uporabniških nosilcev planiranja? Precej obsežna anketa, ki so jo prav pionirsko opravili v mariborskih sindikatih, je razkrila, da se v OZD otepajo kulturnega planiranja »kot sestavine planov OZD« predvsem iz dveh razlogov: prvič, v sami zahtevi, da »kultura mora postati sestavina planov OZD«, ni nič določneje povedanega o tem, ali se poslej kulturno načrtovanje prenese iz amaterske, politično volontaristične akcije sindikalnih organizacij v OZD v njihove strokovne službe, se pravi v plansko-analitske oddelke. Le če opravimo ta premik, so v Mariboru odgovarjali vodje plansko-analitskih sektorjev, lahko planiramo kulturo kot vse ostale količine in premike, npr. dohodek, naložbe, energijo, surovine, število delavcev, proizvodno opremo itd. In drugič, plansko-analitski delavci rotijo kulturno politiko: če moramo enakovredno planirati tudi kulturo, nam dajte za načrtovanje ustrezno metodologijo, kazalce in instruktažo.

Prvi ugovor ali vprašanje planerjev in analitikov vsekakor terja nedvoumen odgovor na to, ali geslo »kultura naj postane sestavina planov OZD« nagovarja samo sindikalne organizacije, kot jih je doslej, ali pa tudi strokovne službe. Ali pa oboje; se pravi, da bomo imeli »mešano metodologijo«, ko bodo planirali sindikati in strokovne službe obenem, kar bi bilo tudi najbolj koristno.

Izgovori, da ni indikatorjev oziroma kazalcev za planiranje kulture v OZD, pa povsem ne držijo. Izvršni svet skupščine SRS je v Uradnem listu SRS št. 27 z dne 20. avgusta 1979 objavil odlok o obvezni enotni metodologiji in obveznih enotnih kazalcih, ki so potrebni za pripravljanje, sprejemanje in uresničevanje planov samoupravnih organizacij in skupnosti ter družbenopolitičnih skupnosti. Med nosilci planiranja so seveda TOZD, delovne organizacije, SOZD, POZD, kmetijske in druge zadruge itd. Obvezni enotni in dopolnilni planski kazalci zajemajo tudi kulturne dejavnosti, dobrine in merila. Gotovo pa so gospodarska zbornica, kulturne strokovne delovne organizacije in upravne službe na področju kulture vse te kazalce tudi za planiranje kulture z OZD preslabo ali nič »razdelale«, razčlenile in strokovno pretehtale. Naravnost povedano: OZD niso dobile ustrezne instruktaže za uvedbo take prevratne novotarije, kot je planiranje kulture. Mogoče je kaj krivo tudi to, da v Sloveniji nimamo nobenega kulturnega inštituta, ki bi raziskoval to problematiko in dajal strokovno instruktažo, strokovne službe kulturnih SIS na občinski in celo republiški ravni pa so najbrž strokovno prešibke, da bi lahko izdelale in dodelale zahtevno in zamotano kulturno planersko metodologijo (saj pa smo se tudi vedno »bali« prebohotnih strokovnih služb v SIS, posebnih znanstvenih inštitutov za to področje pa, kot rečeno, nimamo). Za malo denarja pa je že od nekdaj malo muzike.

Zlasti nam manjka kulturnosociološke podlage za metodologijo ali celo »filozofijo« kulturnega planiranja. Saj smo uvodno skušali dokazati, da pri kulturnem planiranju očitno ne gre le za količine, ampak bi naj kulturni plan imel bržčas količinske kazalce in obenem svoj idejni programski del. Obe sestavini pa bi naj vsekakor programsko in količinsko zajeli taka ključna izhodišča vsake kulturne akcije in aktivnosti, kot so: 1. obstoječa kultura, razmere, danosti, izročila, 2. tip družbene ureditve (družbenoekonomski odnosi in kako se bodo v planskem obdobju uveljavljali), 3. tip kulturne politike (sredstva za dosego planskih ciljev, in 4. tip socialne skupine ali skupnosti (ki planira ali ki se zanjo planira).

France Forstnerič

»... Prizadevamo si, da bi tisto, kar je najbolj dragoceno v znanosti, umetnosti, na vseh področjih ustvarjanja, postalo last delovnega človeka. Hkrati si prizadevamo, da bo tudi njegovo socialistično samoupravno delovanje samo kulturno dejanje, graditev nove kulture. Zato je nujno, da se v družbi nenehno razvijajo pogoji za uveljavljanje vseh človekovih ustvarjalnih možnosti. To ne bo šlo lahko in hitro. Toda če bomo dobro delali, se bodo rutinerstvo, egoizem in lenost duha vse bolj umikali pred notranjo potrebo ljudi po ustvarjanju, pred našo trdno odločnostjo za družbeno preobrazbo, pred občutki solidarnosti in razumevanja za druge, pred močjo nacionalne enakopravnosti in bratstva naših narodov in narodnosti...«

Tito na XI. kongresu ZKJ

Veliko srečanje pihalnih orkestrov v Artičah

V Artičah pri Brežicah so zadnjo nedeljo v juniju pihalni orkestri bobnarske majoretne skupine Slovenije slavile svoj mali jubilej. Skromna revija pihalnih orkestrov in prikaz domačih kulturnih dejavnosti, ki jo je leta 1975 prvič organizirala krajevna skupnost Artiče, je v petih letih daleč presegla načrte in pričakovanja organizatorjev. Letos je bila to že druga republiška revija pihalnih orkestrov in bobnarskih ter majoretnih skupin, ki so poleg dosedanje koncertne dejavnosti začeli tudi korakati in so pokazali prve dosežke v figurativnih veščinah. Prvič sta se v domači koreografiji predstavila pihalni okrester iz Prebolda in pihalni orkester KUD Pošta Maribor; domače novitete pa sta na ploščadi prestavila tudi bobnarska skupina iz Artič in majoretna skupina glasbene šole Logatec. Ostali udeleženi orkestri so to pot izvajali še vedno samo koncertni program v Kulturnem domu.

Drugi del srečanja je bil popoldne. Krajani Artič in tudi sosednjih krajevnih skupnosti so priredili čudovito povorko pod geslom: »Cvetje tovarišu Titu«. V povorki je poleg 300 domačih udeležencev sodelovalo tudi vseh 10 instrumentalnih skupin; pomikala pa se je skozi špalir nekajtisočglave množice. Zaključila se je na veliki ploščadi pred Kulturnim domom, ki to pot ni mogla sprejeti vseh in so gledalci zapolnili tudi cesto. Pred domom so združeni orkestri izvajali svoj program skupaj z mladinskimi skupinami. Na vrhuncu celotne prireditve je zbranim spregovoril podpredsednik skupščine SRS tovariš Jože Globačnik. V svojem govoru je tov. Globačnik poudaril primer krajevne skupnosti Artiče, ki je s to veliko prireditvijo dokazala, kaj zmore tudi najmanjša družbenopolitična skupnost, če je ta enotna in jo vodijo dobri in sposobni organizatorji. Izrekel je priznanje kulturnikom in prenesel vso to aktivnost tudi na gospodarsko področje, pri čemer je poudaril, da bi takšna aktivnost in prizadevnost na gospodarskem področju z lahkoto premagala vse stabilizacijske težave.

Množica je pozdravila njegov govor z bučnim ploskanjem. Zborovanje pa so zaključili močni zvoki 400-članskega skupnega orkestra. Za popularizacijo prireditve bo poskrbela tudi ljubljanska televizija, ki je snemala program od začetka do konca in bo posnetek v dveh delih posredovala širši slovenski javnosti.

Tone Lotrič

Vse osnovne organizacije sindikata v Meblu so se že leta 1974 odločile vsestransko podpreti delovanje pevskega zbora, ki bi raznotero dejavnost te organizacije združenega dela predstavil tudi po tej poti. Predvsem so bile to želje posameznih članov — pevcev, ki so si želeli takega načina aktivne sprostitve in kulturnega življenja.

Leta 1953 je bil v tovarni 80-članski pevski zbor in 25-članska godba na pihala. Zbor so ustanovili zato, da bi pel delavcem Mebla na raznih proslavah. Danes šteje zbor 42 pevcev, ki so s svojim vztrajnim delom in ubrano zapeto pesmijo pokazali, da so sposobni zapeti tudi širšemu in zahtevnejšemu občinstvu. Redne vaje, vztrajnost zborovodje ter vsa podpora tako sindikata kot drugih družbenopolitičnih organizacij so botrovala velikim uspehom. To so pevci dokazali na številnih nastopih, gostovanjih doma in v zamejstvu.

Sorazmerno visoka kvaliteta ter homogena interpretacija so značilnosti zbora. Dosedanja pot je bila trda in težka, toda trud je bil bogato poplačan. Priznanja in ugodne kritike so plačilo vsem zaslužnim članom pevskega zbora in celotnemu delovnemu kolektivu, katerega ime nosi zbor.

Savo Vrabec

Skrb za organizirana letovanja delavcev v Sladkogorski

Povpraševanje veliko, ponudba pa še premajhna

Tako kot zadnja leta bo tudi letos precej delavcev Sladkogorske in njihovih družinskih članov preživelo svoj letni oddih v tovarniških obmorskih počitniških objektih. Čeprav zadovoljni, da iz leta v leto narašča zanimanje za organizirana letovanja, pa se v Sladkogorski tovarni papirja zavedajo, da so njihove počitniške zmogljivosti še vedno premajhne, da bi lahko ustregli vsem, ki jih privabljata morje in sonce. Že v lanski sezoni je namreč kar 43 odstotkov zaposlenih na Sladkem vrhu organizirano letovalo v treh obmorskih počitniških domovih, kot kaže, pa bo letos povpraševanje krepko preseglo ponudbo.

Prizadevanja za organizirana letovanja ob morju in v planinah segajo v Sladkogorski tovarni papirja že nekaj let nazaj, ko so sprejeli in zapisali v svoje samoupravne akte, da bodo sredstva, ki jih oblikujejo za letovanja, združevali po posebnih merilih. Tako se je uveljavila praksa, da 40 odstotkov skupne mase izplačujejo delavcem v gotovini in pri tem upoštevajo njihov socialni položaj, 40 odstotkov združujejo za regresiranje oskrbnega dne, 10 odstotkov sredstev je namenjenih za vzdrževanje obstoječih počitniških objektov in 10 odstotkov za razširitev tovarniških počitniških zmogljivosti.

Tak način združevanja sredstev je kajpak hitro pokazal izredne učinke, saj so, denimo že pri vsakoletnih izplačilih regresa, presegli miselnost, da je dovolj, če delavcem dajo v ovojnicah denar, potem pa naj se znajdejo, kakor vedo in znajo. Tako danes delavci z nižjimi prejemki dobivajo regres v taki višini, da lahko ob regresiranem penzionu brezplačno preživijo desetdnevni dopust v obmorskih objektih ali v Ribniški koči na Pohorju.

V samoupravnih aktih je velik poudarek na tem, da bi čim več sredstev združevali za regresiranje oskrbnega dne. Dosedanje izkušnje kažejo, pravijo v Sladkogorski tovarni papirja, da se je več kot obnesel tak način združevanja sredstev in da iz leta v leto narašča število delavcev, ki želijo organizirano letovati s svojimi družinskimi člani ob morju ali v planinah. Zato pričakujejo, da bo letošnje poletje preživelo v obmorskih počitniških domovih že več kot polovica zaposlenih in njihovih družinskih članov.

V letošnji sezoni bo sladkogorčanom na voljo 93 ležišč ob morju in 33 v planinah. To pa je za njihove potrebe občutno premalo, zato so se hočeš nočeš morali odločiti, da bodo penzionski regres pod enakimi pogoji kot ostali, dobili tudi vsi tisti delavci, ki bodo svoj dopust preživeli v drugih krajih.

Sicer pa se bodo cene desetdnevnih regresiranih počitnic v treh obmorskih letoviščih (Savudrija, Novi Vinodolski in Trogir), med poletnimi meseci gibale od 80 do 155 dinarjev dnevno, za enodnevno bivanje na Ribniški koči pa bo treba odšteti 105 dinarjev. Nekaj več bodo morali dati upokojenci tovarne (od 100 do 175 dinarjev za enodnevno oskrbo), največ pa svojci delavcev z dohodki. Tako bo podobno kot prejšnja leta veljala regresirana oskrba v vseh štirih tovarniških počitniških objektih za delavce, njihove svojce brez dohodkov, otroke, upokojence, štipendiste in za učence v gospodarstvu.

Prednost pri organiziranem letovanju bodo tako kot lani tudi v letošnji sezoni imeli delavci z nižjimi dohodki na družinskega člana ter vsi tisti, ki so doslej že združevali sredstva za razširitev počitniških zmogljivosti. V Sladkogorski tovarni papirja namreč čedalje bolj prevladuje spoznanje, da z združevanjem sredstev za razširitev počitniških objektov lahko prispevajo pomemben delež k skupnim vlaganjem v nove zmogljivosti z ostalimi delovnimi organizacijami na svojem območju, kar je po njihovi sodbi tudi ena najbolj zanesljivih perspektivnih oblik združevanja dela in sredstev na področju delavskega turizma. V teh težnjah jih kajpak pri sleherni tovrstni akciji spremlja stališče slovenskih sindikatov, da je letni dopust bistveni element zdravstvenega varstva delavcev in krepitve njihovih delovnih sposobnosti.

Zato jim je po besedah vodje službe za družbeni standard delovne organizacije Ivana Ignatijeva, to stališče obenem vodilo, kako najbolj koristno porabiti sredstva, ki jih imajo na voljo za delavski turizem.

Ivo Virnik

»... Polagam vam na srce, da kot posamezniki in kot športni kolektivi storite vse, da bi šport v naši deželi še hitreje napredoval kot doslej in da bi športniki dosegli še boljše rezultate. Šport ni samo igra, v kateri nekateri zmagujejo...«

Iz pogovora tovariša Tita z delegacijo ZTKOJ, junija 1971

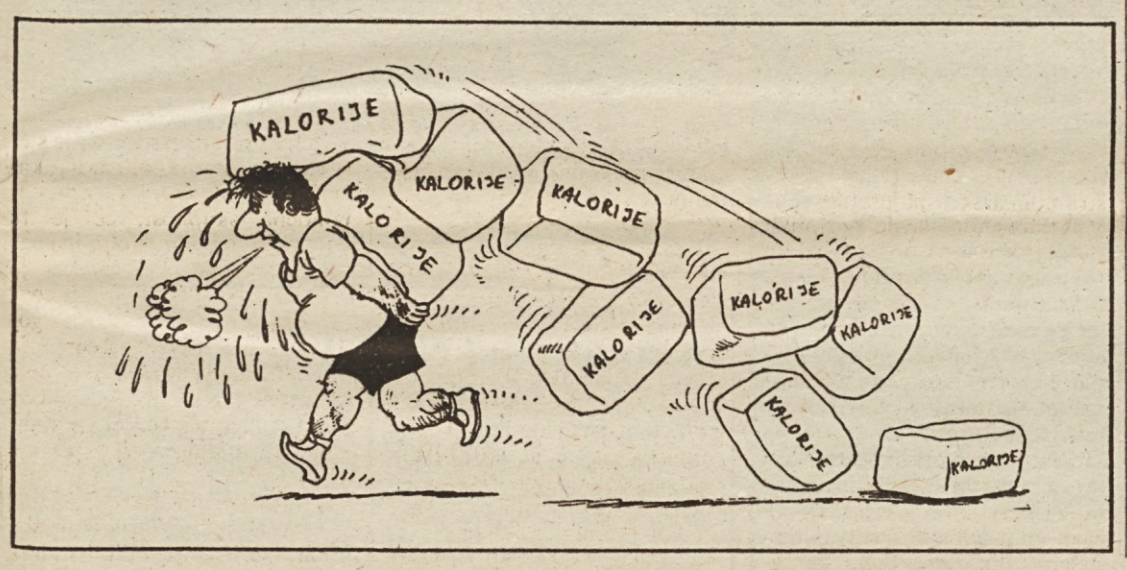

Ob 90. obletnici Partizana Gaberje

Kovačnica športnikov

Partizan Gaberje v Celju združuje v 27 vadbenih skupinah in devetih sekcijah skoraj tisoč članov. Z osnovnim poudarkom na splošni telesni vzgoji in množični rekreaciji je bil skozi desetletja žarišče in steber športa v Celju. Iz njega so se razvili športniki kot so bratje Vanč, Edi, Jože in Tine Šrot, August Küssel, Urbančič, Lešek in Kolnik ter na desetine drugih, ki so svoje telesne sposobnosti začeli razvijati v Gaberju in se razvili v vrhunske športnike. V njihovih vrstah je skoraj tri četrtine žensk, med 297 priznanji in diplomami, ki so jih dobili za svoje resnično amatersko delo, pa najbolj cenijo Zastavo maršala Tita, zvezno specialno diplomo Partizana, Bloudkovo plaketo ter plaketo ZSMS. Letos so tudi med kandidati za Šlandrovo nagrado, ki jo dodeljuje občina Celje najprizadevnejšim društvom.

Metod Trebičnik, predsednik društva Partizan Gaberje

Današnje Gaberje je v resnici le še industrijski predel Celja, nekdanjih delavskih naselij, zvečine barak, že zdavnaj ni več. Toda ideja in tradicija delavskega Gaberja je ostala, zato današnji Partizan Gaberje že zdavnaj ni več samo gabrski, saj s svojo dejavnostjo pokriva vse Celje. Njegova odlika je v tem, da že dolgo ni zaprt v telovadni prostor, zaradi svoje množičnosti pa mu je uspelo previhariti tudi vse viharje, ki so pred leti zdesetkali podobna društva.

Osnovni poudarek je društvo vsa leta dajalo gimnastiki. Izredno močne vrste pa so uspeli vzgojiti tudi za hokej na travi, v moški in ženski odbojki, posebno skrb pa vsa leta namenjajo rekreativni telovadbi. Med 970 člani, kolikor jih Partizan Gaberje trenutno združuje, je moč srečati že predšolske otroke in tudi take, ki so si nadeli šesti ali celo sedmi križ.

»Naše društvo že nekaj let, tako kot večino podobnih društev, pestijo trije osnovni problemi. Med najhujše težave sodi pomanjkanje telovadnega prostora. Naši člani so nekoč s prostovoljnim delom in prispevki zgradili lasten dom in tako pridobili najboljšo telovadnico v mestu. Z leti so se pogoji dela drugod po mestu izboljšali, naša telovadnica zdaj sodi med najslabše, vendar je po zasedenosti na prvem mestu,« pravi Metod Trebičnik, predsednik društva Partizan Gaberje, ki je v tem društvu odraščal. »Druga težava, ki pesti taka društva, so kvalitetni kadri. Vztrajamo na čistem amaterizmu. Na srečo sta predanost društvu in volja do dela tolikšna, da že vrsto let sami vzgajamo naše strokovne kadre. Ugotavljamo, da s strokovnjaki od zunaj ni kruha. To je opazno tudi pri njihovem rednem delu po šolah. Naš amaterizem se srečuje s težavami, ker ponekod amaterizem razumejo po svoje in ga lepo materialno stimulirajo. Tudi mi smo prepričani, da je te delavce treba stimulirati. Tako moralno kot materialno, saj ne gre, da nekdo za svoje delo dobi le redkokdaj priznanje, drugi pa velike denarne ali druge nagrade. Ob tem ne smemo pozabiti, da se naše delo razteza čez ves teden, tudi čez soboto in nedeljo.

Zdi se mi, da smo naše delo v društvu utrdili s samoupravno organiziranostjo. Vodstvo društva je v resnici v rokah različnih organov, ki združujejo okrog sto ljudi. Potem sta tu še dva močna aktiva: aktiv mladine in aktiv komunistov. S takšnim delom je mnogo laže koordinirati želje in delo, in vsakemu članu zagotoviti resnično tisto športno aktivnost, zaradi katere je prišel v društvo,« poudarja Metod Trebičnik.

Janez Sever

Ob rob četrtemu evropskemu kongresu ELRE v Poznanu (IV.)

Kaj in kako v prostem času

Piše: Mgr. Herman Berčič

Na večini mednarodnih srečanj, kjer smo dosedaj sodelovali, je bil poleg dela v posameznih komisijah in na plenarnih zasedanjih del programa namenjen tudi ogledom neposrednih praktičnih rešitev.

Taka srečanja so tako obogatena s praktičnimi izkušnjami dežele, ki posvet, simpozij ali kongres organizira, /udeleženci pa imajo možnost primerjati tuje dosežke z lastnimi rešitvami in izkušnjami.

Tudi na kongresu v Poznanu je bil del časa namenjen ogledu večjega blokovskega naselja v bližini industrijskega Poznana.

Ob robu naselja je zanimiva maketa s posameznimi stolpnicami, bloki in drugimi zgradbami, ki tvorijo zaokroženo celoto. Tako pomanjšano naselje kaže, do katere faze je naselje zgrajeno, hkrati pa prikazuje tudi razvoj naselja v prihodnosti s posameznimi urbanističnimi rešitvami. Prvi hip se morda dozdeva, da vse to nima nič skupnega z obravnavano tematiko na kongresu, to je z vprašanji človeka in njegovega prostega časa. Vendar kmalu ugotovimo, da smo priča izvrnim rešitvam za organizacijo prostega časa približno 80 tisoč prebivalcev, ki živijo v neposredni bližini reke Warte.

Za pedagoga in organizatorja športno-rekreativnega življenja je zlasti zanimivo športno-rekreacijsko središče ob omenjeni reki, kjer so številne čolnarne in kjer je poskrbljeno za različne aktivnosti ob vodi in na vodi.

Prostrano naselje ima idealne možnosti za izgradnjo številnih in različnih športno-rekreacijskih objektov in naprav, zlasti igrišč.

To so v veliki meri izkoristili, saj v neposredni bližini stolpnic lahko opazimo več igrišč za mali in veliki nogomet, odbojko in košarko, prav tako pa tudi teniška igrišča.

Ogledali smo si tudi del središča, kjer je razmeroma velik pokrit plavalni bazen ter vrsta spremljajočih objektov. V neposredni bližini oziroma na bregu reke Warte je samostojen, s prostovoljnim delom mladih zgrajen večnamenski objekt, v katerem je tudi večstezno kegljišče.

Žal nam tiste dni vreme ni bilo naklonjeno, tako da nismo mogli videti večjega števila prebivalcev na opisanih športno-rekreativnih površinah.

Vendar smo kljub temu lahko ugotovili, da gre za domiseln in načrten pristop pri organizacijskem in vsebinskem snovanju prostega časa.

Tako kot je ustrezno organizirana športno-rekreativna dejavnost, pa je v njihovi programski osnovi močno zastopana tudi kulturna dejavnost.

Skozi vse naselje si sledijo manjše ali večje dvorane, ki jih uporabljajo za različne kulturne prireditve. Med temi naj omenimo številne razstave (likovne razstave, razstave fotografij in druge), ki so rezultat ustvarjalnega dela prebivalcev. Organizirajo tudi različne kulturne dneve (na primer dnevi češke kulture itd.), ki so posvečeni srečanjem s prebivalci drugih narodov in narodnosti.

Pomembni so tudi mladinski večeri, srečanja odraslih, pevski večeri itd. Omenjeni dnevi so namenjeni posameznim kategorijam prebivalcev ali pa vsem skupaj.

Bogate so tudi akcije v okviru telesno- kulturnega programa. Ena takih je bila na primer akcija »Zima 80« ali stalna akcija, s področja športne rekreacije, ki vabi k rednemu udejstvovanju prebivalcev, saj so za posamezne aktivnosti pripravljeni dnevni programi.

Iz vsega, kar smo povedali, je očitno, da so v praksi v veliki meri uveljavili celovitost pristopa pri organizaciji prostega časa, kar pomeni, da so organizacijsko in programsko zasnovali dejavnosti s področja kulture, telesne kulture, tehnike itd., pri čemer so veliko pozornost namenili vzgoji za koristno in dejavno izrabo prostega časa.

(KONEC)

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeleže krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo.

Kri je nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomaga. Dajanje krvi je odraz človečnosti in eno izmed meril naše osveščenosti in solidarnosti do sebe in drugih.

JULIJ 1980

Škofja Loka	14., 15
Gorenja vas	16.
Žiri	17., 18.
Železniki	19., 23., 24.
Logatec	25.
Ljubljana-mesto	29., 30., 31.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Izšla je prva knjiga »Virov za zgodovino komunistične stranke na Slovenskem«, ki zajema obdobje 1919—1921

Za hitrejše urejanje zgodovinskih virov

»... Odnosi v delavskem in naprednem gibanju sploh so neločljivi del tokov v sodobnem svetu. Različne razmere boja za socializem terjajo od subjektivnih sil vso ustvarjalno idejno in politično dejavnost pri reševanju problemov in protislovij, s katerimi se soočajo. Zato so še bolj nujni demokratični odnosi med vsemi delavskimi in drugimi naprednimi strankami in gibanji, med socialističnimi državami. Takšni odnosi pomenijo dosledno spoštovanje načel enakopravnosti strank in gibanj, njihove samostojnosti in odgovornosti pred svojim delavskim razredom in ljudstvom, načel neodvisnosti, nevmešavanja in upoštevanja medsebojnih razlik. Brez tega si danes ni mogoče zamisliti krepitve sodelovanja in solidarnosti naprednih sil. To je tudi pogoj za nepretrgan razvoj socializma kot svetovnega procesa...«

Tito na XI. kongresu ZKJ, 1978

Knjigo so pripravili redni in zunanji sodelavci Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, ob 60-letnici ustanovitve KP v Sloveniji pa jo je založila Partizanska knjiga. Gre za delo, ki se neposredno vključuje v uresničevanje raziskovalnega programa inštituta »Zgodovina Slovencev 1918—1945« in katerega nastajanje še zdaleč ni bilo enostavno. Vzemimo za ilustracijo le dejstvo, da je bila glavna redakcija rokopisa opravljena že marca 1973. Znanstvenoraziskovalno delo zahteva temeljito poznavanje in kritično analizo čimbolj neposrednih zgodovinskih virov, ki so dandanes še vse preveč neurejeni in razdrobljeni po različnih arhivih. Zato si težko zamišljamo ustrezno izvajanje omenjenega raziskovalnega načrta brez načrtnega izdajanja zbirk virov za posamezne probleme. To je razlog več, da pozdravimo trud izdajatelja in založnika, in da se vsi zavzemamo za to, da bi izdajanje virov teklo naprej, po možnosti seveda še hitreje. Pri tem pa ne smemo pozabljati zahtevnosti priprave takšne edicije, kot tudi ne zahtevnosti izdajanja tovrstnih del, saj je na dlani, da založnik z njimi ne more zaslužiti. Zato bomo morali njihovo izdajanje podpreti drugače kot to velja za — pogojno rečeno — običajno knjižno blago. Raziskovalna skupnost Slovenije. Kulturna skupnost Slovenije in Republiški komite za kulturo in znanost, ki so omogočili izdajo prve knjige, so gotovo pokazali pravšnji posluh za te probleme.

Knjiga, ki je izšla v tisoč izvodih, šteje 375 strani in v dveh delih prinaša skupaj 280 dokumentov. Iz nje priobčujemo zanimiv dokument, ki ga je vodstvo stranke v Sloveniji naslovilo svojim organizacijam kmalu po vukovarskem kongresu (oziroma drugem kongresu KPJ), na katerem je prišlo do dokončnega razcepa med delavsko levico (komunisti) in desnico (socialdemokrati).

Opozorilo tajništva komunistične stranke Jugoslavije za Slovenijo o sovražni propagandi socialnih demokratov z dne 7. julija 1920

IZ STRANKE

Vsem organizacijam

Sodruge svarimo pred zahrbtnim delovanjem socijalpatrijotov. Med tem ko so bili naši delegati v Vukovaru na kongresu, so ti razposlali povsod svoje agente hujskače, ki trosijo okoli najhujše laži o komunistički stranki. Delavci komunisti industrijskih revirjev! Ne podajajte se provokacijam teh gospodov. V komunistični stranki Jugoslavije je ujedinjeno do malega vse politično organizirano delavstvo: Rudarskih revirjev, Jesenic, Kranja, Kamnika, Kočevje, Novo mesto, Guštanj, Vič, Ljubljana itd. Mariborsko delavstvo je izreklo nezaupnico socijalpatrijotom. Ono se še koleblje, pa bo v najkrajšem času sprevidelo, da je edina proletarska stranka v Jugoslaviji Komunistična Stranka. Socijalpatrijotični so ostali samo neki strokovni in konzumni odborniki. Potom njih hočejo oni ustanoviti svojo socijal patrijatično stranko in tako razjediniti delavstvo in zanesti svoje stare, vsem delavcem znane intrige zopet med delavske vrste. V nekaterih krajih so že organizirali nekake pripravljalne odbore. Poleg tega sklicujejo delavce po strokah in namesto da bi jim govorili o strokovnem vprašanju, ki je tako pereče pri nas, govorijo samo o volitvah, politiki itd.

Njihove agitacije so podobne organizacijam kakih upornikov, ki se skrivajo pred svetlim soncem in se ne upajo na javne shode pred mase. Bo je se opravičenega gnjeva med masami, ki ga je vzgojila njihova social izdajalska politika tekom zadnjega leta.

Vukovarski kongres je tesnejše zvezal ves zavedni proletarijat Jugoslavije. Še ta teden izidejo vse odločitve in resolucije našega kongresa v Vukovaru v posebni brošuri. Takoj ko brošura izide, se bo razposlala vsem organizacijam, nakar se bodo vršile diskuzijske seje, da bi se vsi člani upoznali s čistim komunističnim programom, ki ga je odobril naš kongres.

Tajništvo Komunistične stranke v Ljubljani.

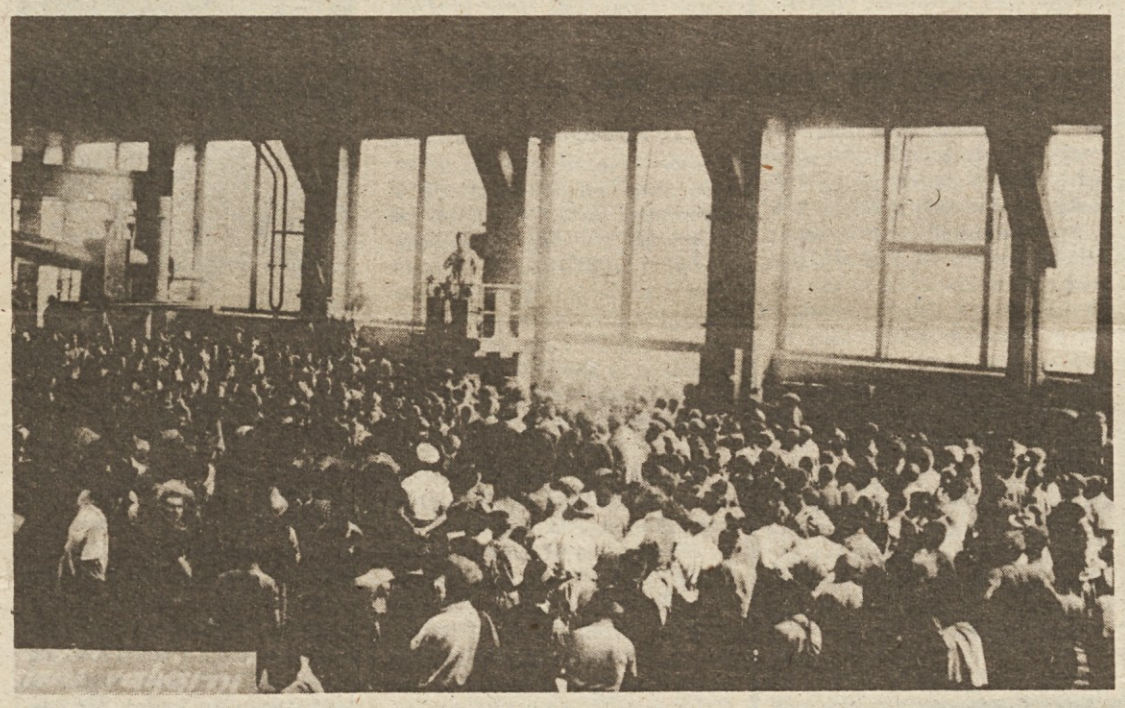

Jeseniški železarji so 15. VII. 1935 podprli delavce na Javorniku s solidarnostno stavko. — Delavski zaupniki poročajo stavkajočim jeseniškim železarjem o pogajanjih s Kranjsko industrijsko družbo (KID).

Franc Leskošek, član sindikalne komisije pri pokrajinskem komiteju KPJ in predsednik Strokovne komisije med govorom, v katerem je pozval delavstvo, naj se združi v enotno fronto proti kapitalizmu in fašizmu.

KRONOLOŠKI PREGLED

7. julij 1935: V Celju je bil zlet Zveze delavskih kulturnih društev »Svoboda«. S svojo množičnostjo (zbralo se je več kot 12.000 udeležencev, največ delavcev, a tudi veliko kmetov in študentske mladine) in po vsebini, ki je izpričala veliko enotnost in solidarnost delavskih plasti slovenskega naroda v boju proti diktaturi in fašistični napadalnosti ter za mir in demokracijo, kar vse je odražalo močan vpliv komunistov, je pomenil enkratno manifestacijo porajajoče se enotne ljudske fronte, ki je dramila in povezovala vse napredne in patriotične sile, razočarane nad koruptnostjo in neučinkovitostjo meščanske politike in oblasti, pa tudi nad »uspavalno« politiko socialistov. Množice, vedno bolj revoltirane, so se jele odločneje ozirati po programu Komunistične partije.

Istočasno je bila v Celju konferenca predstavnikov socialističnega gibanja iz vse Jugoslavije. Sklenili so, da bodo obnovili stranko z imenom Socialistična zveza delovnega ljudstva in da bodo izdajali list »Ljudski glas«.

12. julij 1920: V Mestnem domu v Ljubljani je bil velik delavski shod. Na njem so obravnavali vukovarski kongres KPJ, zlasti »njegov« program in statut, ki sta — prvič v zgodovini — izražala duh zedinjenega jugoslovanskega delavstva. Delavci so podprli usmeritev kongresa, hkrati pa so razpravljali o nevarnosti, da bo oblast ukinila 8-urni delavnik. Ta namera buržoazije je jasno naznanjala bodočo »delavsko« politiko režima.

12. julij 1920: Železničarji na Javorniku (Jesenice) so začeli stavkati. Čez tri dni so jih podprli najprej delavci v obratu Sava na Jesenicah, zatem pa tudi obrtniki, trgovci in gostilničarji. Uprava Kranjske industrijske družbe je morala naposled popustiti v večini zahtev. V stavki je sodelovalo okoli 2000 delavcev, končala pa se je 20. julija.

13. julija 1920: Tržaški fašisti so požgali slovenski Narodni dom v Trstu, v katerem je bil sedež slovenskih osrednjih političnih, kulturnih in gospodarskih organizacij. S tem dejanjem so neposredno hoteli ovirati pogajanja med Jugoslavijo in Italijo ter utrditi svoj položaj, posredno pa so želeli zavreti in končno zatreti napredne narodnostne težnje med zamejskimi Slovenci. Nenazadnje je bila velika večina Slovencev pod Italijo vključena v napredne politične organizacije. Med požigom sta bila dva mrtva in 14 ranjenih.

13. julij 1945: Uprava Dravske banovine (Slovenija) je razpustila centralo delavskih kulturnih društev »Svoboda«, ki je bila sicer socialistična organizacija, vendar so na celjskem zletu teden poprej prišle močno do izraza ideje komunistov. Odlok je centrali očital protidržavni značaj zleta in protidržavno vzgojo njenih podružnic. V marcu 1936 je bila kot nadomestilo »Svobode« ustanovljena delavsko prosvetna organizacija »Vzajemnost«.

Odločanje o lastni usodi so vzeli v svoje roke

Sedmega oziroma trinajstega julija so narodi in narodnosti Srbije in Črne gore krenili na zmagovito pot oborožene vstaje proti okupatorjem in njih pomagačem. S tem so izpričali svojo privrženost programu KPJ in ljudske fronte in neomajno odločenost, da sami razpolagajo s svojo usodo na način, ki bo najbolj ustrezal njihovim hotenjem in dolgoletnim prizadevanjem po svobodnem in enakopravnem razvoju.

Slovenski narod, ki je kmalu tudi sam pod vodstvom KPS in OF začel oboroženo vstajo, je pozdravil boj bratskih narodov in se ob njem navdihoval, ko je vodil neenak boj s sovražnikom. Kljub izredno težkim pogojem tiskanja in razširjanja tiska so naši časopisi, kolikor je bilo mogoče, redno pisali tudi o njihovem boju in s tem hrabrili naše borce in aktiviste NOB.

»Delo« je o tem avgustu 1941 pisalo takole:

... Enotnost delavskega razreda Slovenije, ki je danes dejstvo, in ki jo delavski razred utrjuje po lastni iniciativi in zavesti, je plod neštetih bojev in izkušenj. Delavski razred je videl, da je poražen, če se bori neenoten. Zato je to enotnost, ki se danes utrjuje, treba v novih bojih prekaliti, da postane trajna in nezlomljiva.

V tem boju se bodo tudi izločili razni kolebljivci in oportunisti, katerim je treba preprečiti, da bi se kje uveljavili. Delavski enotnosti sovražne elemente, rušitelje delavske enotnosti in izdajalce delavskega razreda je treba razgaliti.

Vsaka tovarna, rudnik, železnica, pošta, banka, urad, povsod, kjer se nahaja delavec in nameščenec, mora postati trdnjava enotnosti, enotne volje in discipline, trdnjava borbe, odpora, sabotaže in uničenja vsega, kar služi okupatorjem. Slovenski proletariat mora postati avantgarda in voditelj svojega naroda v borbi za osvoboditev in združitev. Vsako čakanje in odlaganje na jutri zahteva več žrtev. Žrtve se lahko zmanjšajo z naglimi in hitrimi udarci, na katere sovražnik ni pripravljen.

Proletariat vseh dežel zbira in organizira partizanske oddelke v borbo proti okupatorjem. Proletariat Srbije, Črne gore, Hrvaške in Dalmacije vodi herojsko partizansko vojno ter je zadal okupatorjem že težke udarce. Tudi slovenski proletariat iz gorenjskih plavžev, rudarskih revirjev, mariborskih in celjskih tovarn, savinjskih rudnikov in tovarn, ljubljanskih, kranjskih, tržiških in kamniških tovarn je organiziral svoje partizanske oddelke, ki so že prestali v boju z okupatorjem svoj prvi ognjeni krst in izvršili uspele napade na okupatorje ter jim zadali težke udarce, uničili mnogo slovenskih izdajalcev in špijonov. Ti partizanski oddelki se mobilizirajo iz vrst delavcev-komunistov in pripadnikov drugih skupin, ki so sklenile enotnost in jo v boju dalje kujejo. Ti oddelki se morajo krepiti: ne sme biti hriba, ne doline, ne mesta, ne vasi brez partizanov. Ne sme biti ceste, ne poljske poti, po kateri bi hodil okupator in na kateri ne bi čakal partizan.

Delavska enotnost mora biti tako razvita in utrjena, da bodo delavci v tovarnah, rudnikih, na železnici in drugod sodelovali s partizani. Partizan se mora boriti z orožjem proti okupatorjem in domačim izdajalcem ter ovaduhom. Delavec v tovarni, rudar, železničar, nameščenec v uradu pa mora sabotirati in uničevati vse, kar služi okupatorjem....

12. srečanje delavcev Iskre, 4. julija v Žužemberku

Doživetje, ki ne gre v pozabo

»... Pri poglabljanju enakopravnosti in bratstva naših narodov in narodnosti smo prav tako napravili nove korake. Potrdilo se je, da sta samouprava in nacionalna enakopravnost v naših razmerah soodvisni in neločljivi ter da se mora vrednost teh nedotakljivih pridobitev naše revolucije stalno potrjevati v konkretnih akcijah in v vsakem novem obdobju našega razvoja...«

Tito na XI. kongresu ZKJ, 1978

Prireditveni prostor na Loki v Žužemberku na dan pred 4. julijem res ni dajal spodbudnega videza. Obilno deževje in narasla, sicer zelena in čista Krka, tokrat pa umazano rjava, je prekrivala Loko z deset do dvajset centimetri vode. Organizatorji so obupovali, vendar...

Na dan srečanja je sijalo sonce. Voda je odtekala. Blato, ki je ostalo, se je čez dan posušilo oziroma ga je poteptalo tisoče nog obiskovalcev, ki so prišli iz Kranja, Ljubljane, Otoč, Semiča...

»Vidite«, se je pošalil Zdravko Štular iz Otoč na Gorenjskem, »brez skrbi smo šli od doma. Iskraši smo tako veliki in močni, da tudi lepo vreme lahko naredimo.«

»Veste, moj mož je predsednik lovske družine pri nas. Kaj bi vam šele povedal, če bi bil ribič«, je pripomnila njegova žena Jerca, ki že dvajset let dela v Iskri v Otočah.

»No, tokrat čisto resno. Na večino srečanj gremo, saj so vedno v drugem kraju in vsakokrat spoznamo eno od naših tovarn. Pa tudi stare znance srečujemo.«

Medtem je z odra odmevala pesem mešanega pevskega zbora Krke, pa poskočne in ubrane viže pihalne godbe iz Vevč ter recitacije domačih izvajalcev. Obiskovalci so s posodami tradicionalnega golaža hodili naokrog in iskali še prazen prostorček pri mizi. Najbolj izkušeni so si stole prinesli kar s seboj.

»Menda sem od dvanajstih srečanj zamudila le eno,« je zatrjevala nasmejana in dobro razpoložena Slava Kukovičič, ki je iskrašica že triindvajset let. »To je zame dan, ki mi potrjuje pripadnost tako velikemu kolektivu... Pa tudi nekako sprostim se, saj imam občutek, da sem med svojimi. Srečam stare znance in spoznavam nove«.

Predsednik delavskega sveta SOZD Iskra Jože Čebela je na slavnostnem odru bral obrazložitve podelitev letošnjih Iskrinih nagrad, ki so jih dobili Vladimir Klavs, prof. dr. Jožko Budin, Ivan Cvar, Gojmir Blenkuš, Franc Košir in Rezka Porenta.

Janez Pogačnik iz Pesnice in Ivan Knific iz Naklega, že kar lepo število let upokojena iskraša, sta še tiho sedela za mizo in se ozirala za znanci in le sem in tja pomodrovala.

»Danes imajo mladi več od življenja. Toda na nas stare nikoli ne pozabijo. In rada prideva na ta srečanja. Kako ne! Saj iz »prve roke« od nekdanjih sodelavcev izveva, kako je sedaj v »fabriki« in kaj se je vse spremenilo«.

Osrednji program prireditve se je že bližal koncu. Delavka žužemberške Iskre je prebrala pismo predsedstvu SFRJ in delegacija Elektromehanike iz Kranja, kjer bo naslednje srečanje, je prevzela prehodno zastavo.

Majda in Franc Hiti, mlada delavca iz Semiča, sta se z malima Tomažem in Natašo »utaborila« na samem bregu Krke.

»Skoraj osemsto nas je, to je več kot polovica delavcev Iskre iz Semiča. Slabo vreme? Saj imamo sonce. Pa če ga tudi ne bi bilo, bi vseeno prišli. Na tak dan pozabimo tudi na težave, ki jih imamo v podjetju.«

Na prireditvenem prostoru so besedo prevzeli godci in plesišče so kaj kmalu napolnili plesalci, mladi in tudi ne več tako mladi.

Po poti domov se je vračala Cirila Murn iz Trebče vasi. Iz Loke pod njo je odmevala poskočna pesem.

»Ja, v Iskri delam. Tu v Žužemberku. Veste, jaz v tovarni pišem z najdaljšim svinčnikom... Snažilka sem.«

Cirila je doma s kmetije in se je zaposlila pred sedmimi leti. Samo od kmetije se ni dalo živeti.

»Takrat sem mislila, da bo doma propadlo še tisto, kar je bilo. Pa ni. Veliko bolje nam gre. Šele sedaj vidimo, kako hudo bi bilo brez tovarne. Veliko se je spremenilo na bolje, odkar jo imamo.

Ozrla se je navzdol na vrvečo množico in za hip prisluhnila veseli popevki.

»Lepo, res lepo je bilo danes. Pa toliko ljudi je prišlo k nam, v Žužemberk, v našo tovarno.«

Andrej Agnič

Zdravko in Jerica Štular (desno)

Cirila Murn

Slava Kukovičič

Nagradna križanka št. 22

Rešitve pošljite do 23. julija 1980 na naslov: TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici Nagradna križanka št. 22. Nagrade so 300, 200 in 150 din.

Rešitev nagradne križanke št. 20

LAZIO, TULPE, ATALANTA, AVERZ, TRIDESETLET, OI, SAMOUPRAVLJANJA, ARO, TAT, ALAN, AM, MEGAVAT, INN, ANKETA, ODSTOTEK, EOL, AALEN, SIPA, JOK, SAAR, RAL, TKALKA, MARTINOVANJE, TNALO, ANT, KOMANDIR

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 20:

1. nagrada 300 din: Ivan Lukančič, Sp. Kašelj — Vaška pot 33, 61260 Polje — 2. nagrada 200 din: Aldo de Bassa, Kidričeva 17, 66000 Koper; 3. nagrada 150 din: Janez Bučar, Čopova 16, 63000 Celje.

Nagrade bomo poslali po pošti.

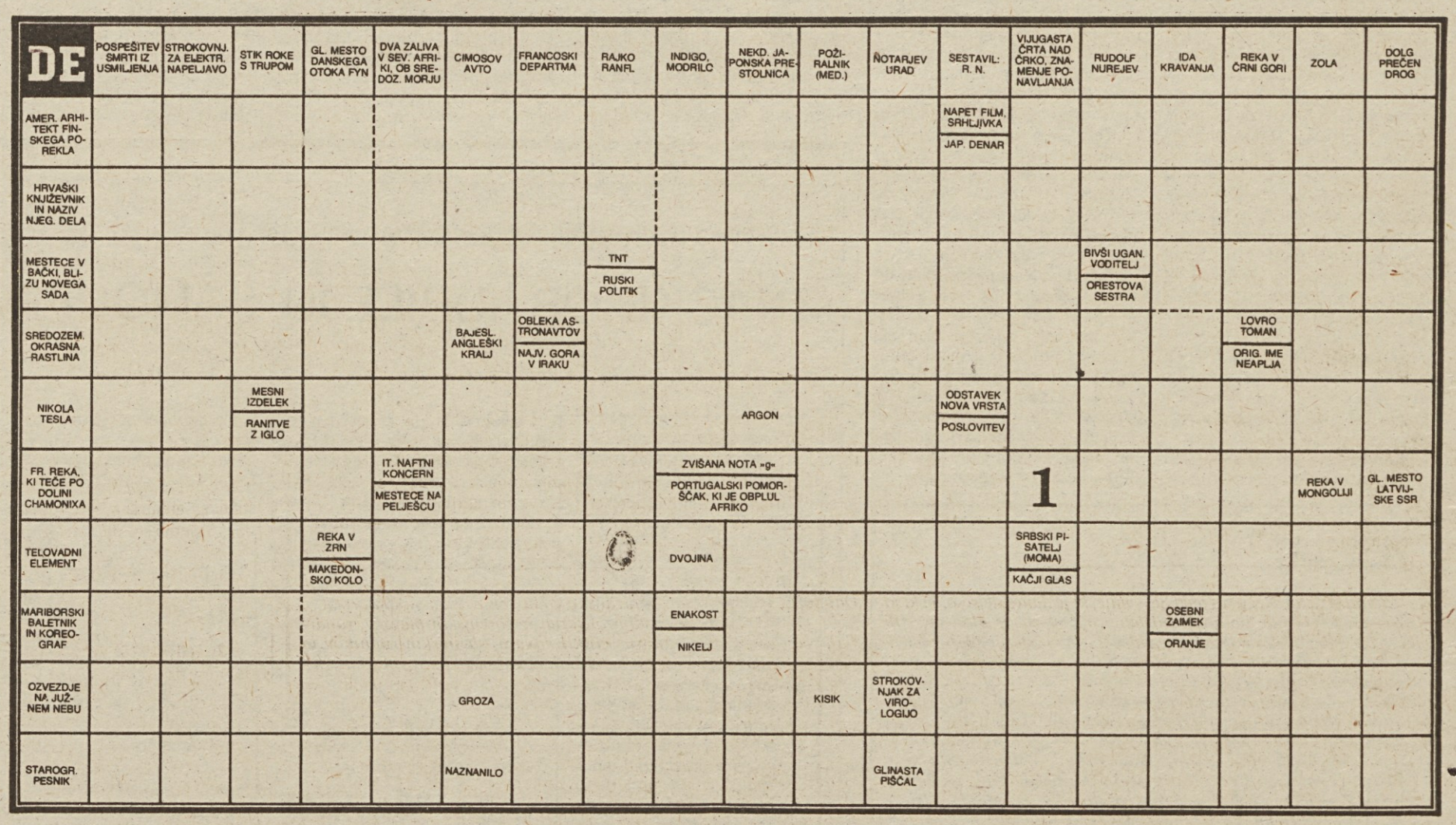

DE **Delavska enotnost,** glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČGP Delo. TOZD Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: Andrej Agnič, Ciril Brajer, Dušan Gačnik (glavni urednik in direktor). Sonja Gašperšič, Marjan Horvat, Damjan Križnik, Ivo Kuljaj, Rafael Lindič (tehnični urednik), Boris Rugelj, Sonja Seljak (redaktorica), Janez Sever, Igo Tratnik, Andrej Ulaga in Janez Voljč, Majda Žlender (odgovorna urednica). Založniški svet Delavske enotnosti — predsednik: Miran Potrč; člani: Tilka Blaha, Silva Bočaj, Urška Cvetko, Janez Čebulj, Majda Emeršič, Slavko Grčar, Janez Korošec. Edo Lenarčič, Mira Maljuna, Jože Ogrizek, Boštjan Pirc, Janko Sedonja. Vlado Šlamberger, Jože Varl. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ulica 4, poštni predal 313-VI; naročniški oddelek tel.: 310-033 int. 278, Uredništvo tel.: 316-672, 323-554 in 316-695; Knjigarna DE Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-603-41502. Posamezna številka stane 7.00 din, letna naročnina je 357,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica« Ljubljana.

Obisk pri poštarjih — godbenikih v Mariboru

Ko se naveličaš srebra

»... V bistvu je bil boj za socialistične samoupravne odnose hkrati tudi boj za to, da postaneta znanost in izobraževanje, skupaj s kulturo in umetniškim ustvarjanjem, eden izmed bistvenih dejavnikov osvobajanja delavskega razreda, vsestranskega razvijanja ustvarjalnih možnosti delovnega človeka in dinamičnega razvoja proizvajalnih sil. Naša prizadevanja so usmerjena v to, da te dejavnosti s svojo socialistično usmeritvijo in vrednostmi, ki jih ustvarjajo, usposabljajo delovnega človeka za zavestnega graditelja vsebinsko vse bogatejših oblik življenja in socialističnih odnosov...«

Tito na X. kongresu ZKJ

Pihalni orkester KUD Pošta Maribor ali veseli poštarji, kot jih popularno imenujejo, sodi med najstarejše skupine godbenikov v Mariboru. Orkester, ki je samo ena izmed oblik bogato razvejane kulturne dejavnosti kolektiva pošte, je s trdim delom v zadnjih letih dosegel izredno kvalitetno rast. Prihodnje leto bo slavil pol stoletja svojega obstoja.

Pihalni orkester KUD Pošta Maribor

Maks Herzog mlajši, predsednik orkestra — Pri nobenem športu ne bi mogel biti trideset let aktiven, kot v naši godbi. Ali si lahko predstavljate lepši občutek, kot sem ga doživel sredi Berlina, ko smo po ulicah nekdanjega velikega rajha igrali naše partizanske pesmi!

Ervin Hartman starejši, ki je trideset let vodil orkester in je v njem še zdaj aktiven. Na posnetku med mladimi harmonikarji, kjer sta s sinom zamenjala dirigentsko palico.

Alojz Valentin, gospodar in organizator orkestra — Vsak nastop me razveseli. Ko primem v roke instrument, pozabim na vse ostale skrbi, tudi na vse tiste ure, ko z ženo pereva uniforme ali pospravljava dvorane. Jaz sem »deklica za vse«, vendar bom z orkestrom živel, dokler bom lahko držal instrument v rokah...

Ervin Hartman mlajši, dirigent — S trdim delom smo se uvrstili v najvišjo kvalitetno skupino. Prepričan sem, da tudi v tekmovalnem delu našega programa še nismo rekli zadnje besede. Naš orkester ima že na desetine priznanj in lovorik, ena je posebej dragocena. To je nastop našega orkestra pred tovarišem Titom ob vrnitvi z uradnega obiska v Avstriji in otvoritvi elektrarne v Zlatoličju.

Veseli poštarji

Franc Babič, neutrudni organizator in glavni pobudnik za ustanovitev Poštne godbe, verjetno 1931. leta ni računal, da bo njegov trud in zaupanje, sam je založil svoj denar za nakup prvih instrumentov, obrodil toliko sadov. Mariborski poštarji so pred njim že ustanovili svoj pevski zbor. Z ustanovitvijo pihalnega orkestra pa se je udejstvovanje poštarjev na področju kulture izredno razmahnilo. Danes je težko obnoviti spomin na tiste dni, ko je Jožef Petrovič, prvi kapelnik Poštne godbe večer za večerom vadil svoje godbenike, da bi se lahko z njimi pojavil na mariborskih ulicah.

Godba mariborskih poštarjev je doživljala podobno usodo kot večina ostalih godb: vzpone in krize. Toda utihnila ni. Razen seveda po okupaciji, ko sta Ervin Hartman starejši, tedanji kapelnik in godbenik Maks Herzog zakopala instrumente in jih tako skrila pred okupatorjem. Iz istih instrumentov je naša pesem spet zadonela v svobodi, ko je Ervin Hartman starejši ponovno zbral svoje godbenike. Med njimi ni bilo treh, ki so v osvobodilnem boju padli.

Zanimivo je, koliko veselja in radosti je pomenila naša pesem in pisana beseda mariborskim poštarjem. Že pred vojno so se poleg zborovskega petja ubadali z glasbo, saj so imeli poleg pihalnega orkestra še harmonikarje, recitatorje in amaterski oder. Danes so svojo dejavnost še raztegnili na likovno ustvarjalnost.

»V Mariboru smo že desetletja sestavni del kulturnega življenja mesta,« pravi Maks Herzog mlajši, predsednik pihalnega orkestra in njegov prizadevni godbenik. Ob tem naj povemo, da je bil njegov oče tisti, ki je s kapelnikom skril instrumente in da so ob ustanovitvi godbe v njej igrali trije bratje Herzogi. Pred leti jih je bilo v godbi celo pet, iz treh generacij. Podobno je tudi s Hartmani, saj je Ervin, pod katerega taktirko je godba dosegla tolikšen razmah, predal dirigentsko palico sinu Ervinu, ki je v godbo vključil tudi že svojega sina...

»Šele ob takih pogovorih v resnici ugotoviš, kako hitro so pretekla ta desetletja in da si se iz kratkohlačnika prelevil v starejšo generacijo. Na hitrico se je težko spomniti vseh dogodivščin, ki se ob tolikšnem številu nastopov porajajo. Ne smete pozabiti, da ima naša godba po programu več kot štirideset samostojnih nastopov na leto. Tu so še gostovanja in potovanja, da o vajah, ki so vsaj dvakrat na teden, niti ne govorimo. K sreči ima kolektiv mariborske pošte za naše delo in tudi za delo ostalih sekcij izredno razumevanje, čeprav niti godba niti ostale sekcije ne združujejo izključno le članov kolektiva. Tako gre zasluga kolektivu mariborske pošte, da smo lepo uniformirani in da vsakega novega godbenika oblečemo od glave do pete. V resnici ima vsak godbenik po tri uniforme. Del skrbi o tem smo rešili z idejo sedanjega kaplnika Ervina Hartmana mlajšega, ki je ob prevzemu orkestra predlagal, da bi izkupičke iz nastopov godbe puščali v blagajni in si tako ustvarjali določen fond za nakup prepotrebne opreme. Pobuda je bila soglasno sprejeta in jo že vrsto let negujemo ter si s tem prihranimo denar za potovanja in gostovanja.«

Radi bi okusili zlato

»Še vrsto let po osvoboditvi je orkester pestil podmladek. V Mariboru ni bilo razvito glasbeno šolstvo, zato so morali moji predhodniki zvečine sami učiti osnovno glasbo vsakega godbenika,« pravi Ervin Hartman mlajši, kaplnik, po poklicu sicer ekonomist, poklicni kolega, saj je vodja informativne službe in urednik glasila mariborskih poštarjev. »Prav zaradi podmladka smo ustanovili svojo glasbeno šolo, ki nam zdaj daje nove kadre. Naš orkester je desetletja štel okrog trideset godbenikov, danes nas je skoraj enkrat več. Vanj smo vključili tudi dekleta.

»Ko sem od očeta prevzel dirigentsko palico, je bil naš orkester že na zavidljivi umetniški ravni. Sodil je med najboljše v republiki. Prav zato mi ni bilo in mi ni lahko. Oče še vedno v orkestru igra, poleg tega pa vodi še mlade harmonikarje. Z orkestrom smo se udeleževali naših in tekmovanj v tujini. Poželi smo velike uspehe, toda tistega najvišjega, nastopa na svetovnem festivalu pihalnih orkestrov še nismo okusili. Vedno smo bili nekoliko prekratki — srebrni. Večkrat smo bili tudi najboljši, toda sam čutim, da moramo še delati. Ob tem naj omenim, da so godbeniki izredno disciplinirani. V orkestru je več kot polovica ljudi z višjo izobrazbo. Med našimi godbeniki lahko srečaš osnovnošolca in direktorja. Pri tem je zanimivo, da so ti ljudje izredno predani, skromni in marljivi. Zato mislim, da še nismo rekli zadnje besede na tekmovanjih. Letos smo v Artičah prvič uvedli novost ‚prestrojavanja', kar v tujini že dolgo negujejo, pri nas pa se malo orkestrov ukvarja s tem. To je tudi razumljivo, saj gre za resnični amaterizem in ljubiteljstvo, vsaka novost pa zahteva dodatne vaje in seveda tudi mnogo časa. Mi smo imeli srečo, da smo lahko organizirali skupne vaje več dni zapored in tako vsaj osvojili nekaj novih prvin, ki jih bomo še razvijali.

Ugotavljam, da so pihalni orkestri v naši republiki dosegli izjemno rast. Poglejte: v Sloveniji imamo okrog sto orkestrov. Tega fenomena si niso mogli razložiti niti v tujini, ko sta dva naša orkestra na svetovnem prvenstvu v Kerkradeju osvojila tri zlate medalje. Enostavno niso mogli razumeti, da ima tako majhen narod kot je naš slovenski, tolikšno število kvalitetnih glasbenikov, ki povrhu vsega delajo v izredno skromnih razmerah, vkleščeni med denarne in prostorske težave. Si lahko predstavljate osuplost mondenega sveta, ko so se na svetovnem prvenstvu pojavili neki Trboveljčani in vpričo vseh poklicnih orkestrov svojo zlato lovoriko ovenčali z doslej največjim številom doseženih točk... To je tisto, kar spodbuja in nas tišči naprej...«

Janez Sever

Člani godbe:

Ervin Hartman mlajši, kapelnik; tenoristi: Iztok Kaluža, Ivo Juršič, Anton Repina in Stanko Burulič; trobenta: Zdravko Kosi, Avgust Petrič, Franc Purgaj, Franc Ribič in Renato Ribič; klarinet: Srečko Ploj, Olga Leskovar, Stanislav Pišek, Zvonko Godec, Danica Valentin, Franc Engelsberger, Ivan Vargazon, Avgust Budler, Miran Čurin in Oto Kožuh; saksofon: Matjaž Drevenšek, Ervin Hartman, starejši, Damjan Valand in Vjekoslav Rajh; krilovka: Srečko Plavčak, Anton Štangler, Alojz Valentan, Bogomir Šloser, Franc Duh in Srečko Janžekovič; flavta: Bojana Bajde, Ivana Perc in Klaus Nekrep; rog: Matjaž Kaluža, Majda Mirkovič, Darja Žorman, Drago Cmok in Alfonz Podgorelec; kornet: Slavko Neral; pozavna Branko Neral; činele: Ivan Praznik in Srečko Ješovnik; bas: Maks Herzog, Štefan Najvirt, Jože Želj in Oto Kožuh ter Marjan Valentin; timpani: Drago Pinterič; bobenček: Marija Janžekovič in Majda Valentan. Tone Romih je tehnični vodja, Stane Zorec pa skrbi za prapor in arhiv .

Sindikalnim organizacijam in samoupravnim organom

ZNAČKE OB JUBILEJU SAMOUPRAVLJANJA

V serijah so tudi značke z likom tovariša Tita

V kompletu je po 6 zlatih, srebrnih in bronastih značk z likom tovariša Tita (skupaj 18), po 6 zlatih, srebrnih in bronastih značk s peterokrako zvezdo — simbolom samoupravljanja (skupaj 18) in 6 značk — rdečih s peterokrako zvezdo, simbolom samoupravljanja.

Zaradi velikega zanimanja za značke ob 30-letnici samoupravljanja, v dveh kompletih s 4 in 6 značkami (z likom tovariša Tita in peterokrako zvezdo, simbolom samoupravljanja), smo se odločili, da ponudimo osnovnim sindikalnim organizacijam in samoupravnim organom še komplete z 42 značkami v vseh jezikih narodov in narodnosti Jugoslavije.

Izdelavo značk z likom tovariša Tita in napisom »Josip Broz Tito — 30 let samoupravljanja« v reliefni izvedbi — delo akademskega kiparja Vlada Herljevića iz Zagreba, je odobril Zvezni sekretariat za pravosodje in organizacijo zvezne uprave št. 04/5-336/1-180-02, z dne 10. marca 1980, v skladu z zakonom o uporabi lika in imena predsednika republike Josipa Broza Tita.

CENA KOMPLETA Z 42 ZNAČKAMI JE 850 DINARJEV.

Sporočamo tudi, da imamo na zalogi še posamezne značke — rdeče, simbol samoupravljanja po 20 dinarjev, ter komplete s 4 in 6 značkami po 80 oziroma 150 dinarjev za komplet.

Posamezne značke in komplete vam bomo poslali po pošti, in sicer po vrstnem redu prispelih naročil. Naročniki iz Ljubljane lahko posamezne značke in komplete dvignejo v knjigarni Delavske enotnosti, Ljubljana, Tavčarjeva 5.

Odreži in pošlji

NAROČILNICA

Pri ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo naslednje značke — komplet z likom tovariša Tita in s simbolom samoupravljanja:

1. ..... posameznih značk — simbol samoupravljanja po 20 din
2. ..... kompletov s 4 značkami po 80 din za komplet
3. ..... kompletov s 6 značkami po 150 din za komplet
4. ..... kompletov s po 42 značkami po 850 din za komplet

Naslov naročnika .....

.....

Račun bomo poravnali v zakonitem roku.

Datum 1980

Žig

.....

Podpis naročnika